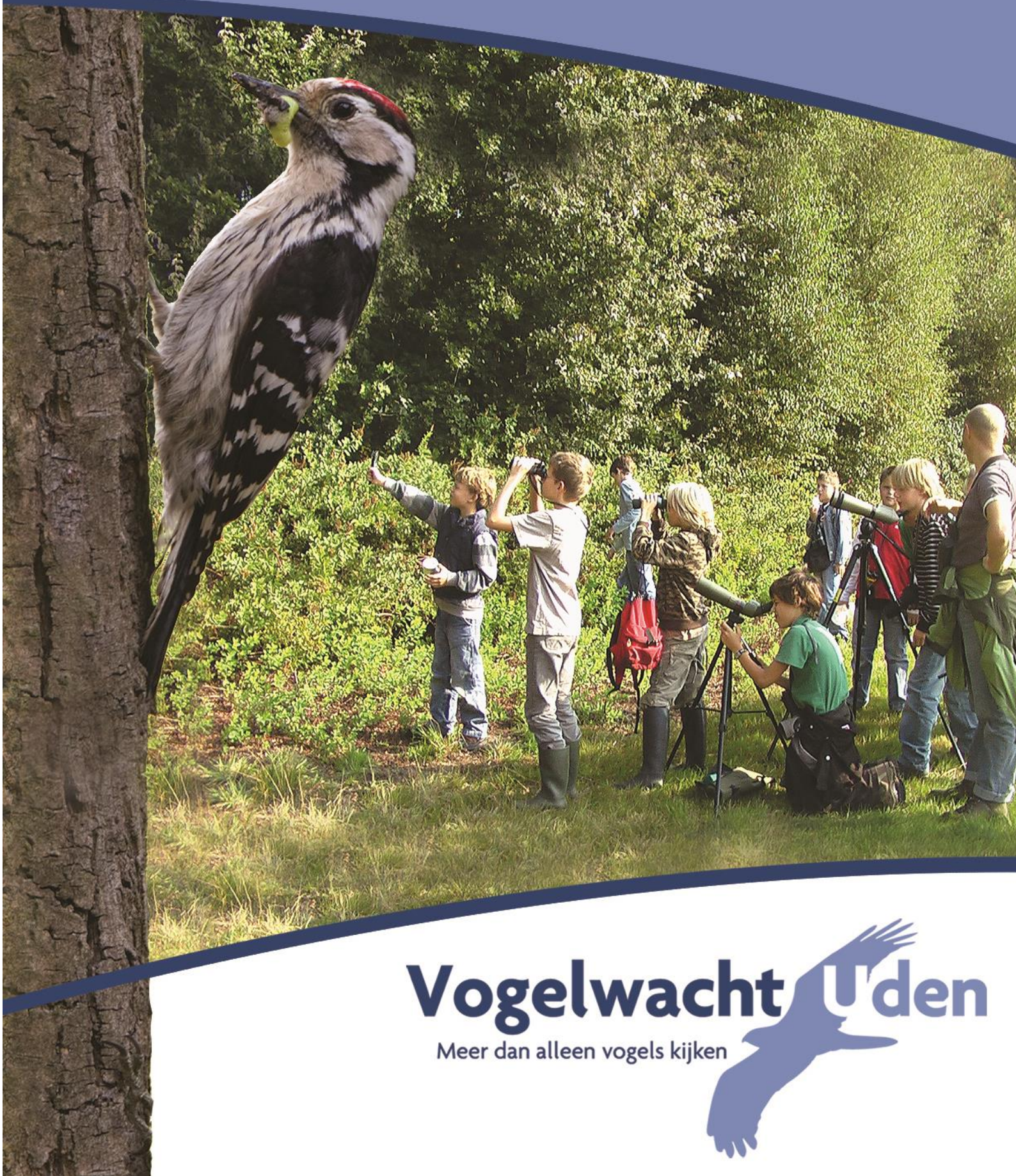

Het Bruuijsel

Vogelwacht Uden

Meer dan alleen vogels kijken

- Voorzitter** : Jan-Willem Hermans
Broekmorgen 28 - 5401 PK Uden
Tel.: 0413-269804
- Secretaris** : José Escher
Kruisstraat 13 - 5388 CH Nistelrode
Tel.: 0412-650180
- Penningmeester** : Anita van den Acker
Raam 523 - 5403 TM Uden
Tel.: 0413-253151
- Bestuursleden** : Peter van de Braak, Jacques Raats en John Opdam
- Bankrelatie** : ABN-AMRO Uden, IBAN rekeningnr.: NL93ABNA 060.99.68.254

♫HET BRUUIJSEL♫- nummer 3 - 2013

- Redactieleden** : Liesbeth Verkaar, Mignon van den Wittenboer,
Jan-Willem Hermans, John Hermans en Peter Noy.
- Typewerk + correctie:** Tineke Huijs
Plantsoen 30, Heesch
Tel.: 0412-451911
E-mail: tenphuijs@home.nl
- Mignon van den Wittenboer
Stoppelveldseweg 1a, Heeswijk-Dinther
Tel.: 0413-785338
E-mail: mignonwittenboer@hotmail.com
- Eindredactie + kopij** : Peter Noy
Eikenwal 186 - 5403 KD Uden
Tel.: 0413-251691
E-mail: pknoy@hetnet.nl
- Drukwerk + omslag** : Graphiset B.V. te Uden.
- Samenstelling** : Graphiset B.V. te Uden.
- Verspreiding** : Lies Schoenmakers (coördinatie), Dorien en Theo Versteegden e.v.a.

♫HET BRUUIJSEL♫verschijnt 4x per jaar in een oplage van 300 exemplaren (incl. links)

- Clubgebouw** : De Groenhoeve
Artillerieweg 3, Uden (bij Kinderboerderij)
Tel.: 0413-250047
- Website Vogelwacht** : www.vogelwachtuden.nl **E-mail:** info@vogelwachtuden.nl

We zien niet graag dat iemand gedeeltes van dit blad gebruikt, voordat we daar toestemming voor hebben gegeven.
Men dient dan wel het Bruuijsel als bron te vermelden.

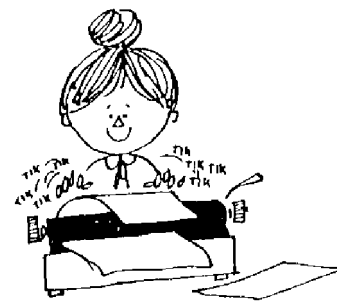
Inhoudsopgave

Colofon.....	Redactie	01
Inhoudsopgave	Redactie	02
Mededelingen van de Redactieé	Redactie	03
Van de Bestuurstafelé	José Escher	04
Feestavond Vogelwacht Uden.....	José Escher	05
De nieuwe veren van de Vogelwacht.....	Werkgroep PR/Clubblad	07
Ringen van Kerkuilen	John Opdam	08
De mysterieuze Nachtzwaluw	Liesbeth Verkaar	10
In gesprek meté ðBart Grasô.....	Liesbeth Verkaar	12
Atlastelling van broedvogels in Uden.....	Arend Vermaat	16
Zeldzame Hop in Boekel.....	Redactie	19
Excursie Tiengemeten; eilanders voor één dag	Bart Gras	20
Vogel in de Maashorsté ðde Ortolaanô.....	Jan-Willem Hermans	23
Lapland en Varangerfjord	John Hermans	24
Jonge boomvalken ringen in Erp en Mariaheide	Martien van Dooren	30
SOVON, landelijke dag 2013.....	Sovon Nederland	33
JeugdVogelwachté ðEidooierô.....	Peter van de Braak	34
Brunchwandeling 1 september 2013.....	Liesbeth Verkaar	36
Geo-locators, trek ontrafeld.....	Jan-Willem Hermans	37
Werkgroep (Oever)zwaluwen.....	Marc Poulussen	39
Dagexcursie Bargerveen in Drenthe	Arend Vermaat	40
Wetenswaardighedené	John Hermans	42
Vakantie Canada; ðBritish Colombia en Albertaô.....	Hans van den Heuvel	47
Wespendieventeldag in De Maashorst.....	William van der Velden	50
Bijzondere Waarnemingen	Peter van de Braak	51
Opening trektelseizoen 2013	Mignon van den Wittenboer	52
Overleg IVN en Vogelwacht met Gemeente.....	Joep van Lieshout	54
Stichting Natuurkanaal maakt unieke filmopnamen.....	Lambert Cox	56
Grauwe Klauwier terug in De Maashorst.....	Redactie	58
ðDe Vogelwacht is mijn uitlaatklepô.....	Dimphy van Boxtel	59
Jaarplanning; VLU 2013-2014	Willem Peters	60
Het forum van Vogelwacht Uden	Jacques Raats	61
Activiteiten werkgroepen Vogelwacht Uden e.o.....	Redactie	62
Een presentatie van je eigen foto's of film.....	Jacques Raats	64
Vogelwacht - Winkel	Koos Doorten	65
Advertenties.....	Redactie	66

Let op: Sluitingsdatum KOPIJ voor het volgende Bruujsel is op 23 november 2013

Mededelingen van de Redactie

Heeft u onze nieuwe veren al gezien? Ons logo kende u al, maar nu zijn ook de cover van het blad en de roll-up banners helemaal nieuw. Roll-up banners, wat zijn dat zult u vragen? Het zijn banieren of panelen met informatie, die snel opgezet kunnen worden. Ze doen dienst bij presentaties en manifestaties. In het artikel over onze veren kunt u ze al zien, maar u gaat ze natuurlijk overal tegenkomen waar de Vogelwacht acte de presence geeft. Een klein applaus voor de bedenkers en de makers is wel op zijn plaats. Het lijkt zo eenvoudig, maar het kost bloed, zweet en tranen. Klasse, we zijn weer helemaal bij de tijd. Dit nummer brengt je ook weer helemaal bij de tijd met vogelnieuws: waarnemingen, reizen en feiten.

Je kijkt je ogen natuurlijk uit als je in onze contreien een Hop ziet. Die komen in Nederland als broedvogel niet meer voor. Vóór 1925 broedde hij hier nog regelmatig, maar daarna is hij snel verdwenen met in sommige jaren een heel zeldzaam broedgeval. Je kunt hem in zuidelijk Europa vaak zien, maar je gelooft je ogen niet als je hem hier ziet. Kleurrijk en bijzonder en we kunnen ons goed voorstellen, dat je even van de telpost af gaat als je daar van hoort en zelf even wilt gaan kijken. Er is inmiddels een WhatsApp-groep opgericht voor bijzondere waarnemingen. Op het forum op de website staat daar meer over.

Afgelopen zomer zijn er broedgevallen gemeld in de Maashorst van zowel de Grauwe Klauwier als de Raaf. Deze soorten zijn behoorlijk zeldzaam geworden in Nederland en het is bijzonder dat we ze in ons gebied terug hebben. Dus de exacte locaties worden niet bekend gemaakt om ze zo weinig mogelijk te verstoren. De verbetering van de inrichting en het beheer van ons gebied lijken vruchten af te werpen. Welke vogel volgt?

De Raaf kom je ook tegen in de reisverslagen naar het noorden van Finland en Noorwegen (door John Hermans) en naar Canada (door Hans van den Heuvel). Je leest hoe ze op zoek zijn naar voedsel in een kolonie zeevogels, waar ze toeslaan als de oudervogels niet goed opletten en hoe ze hun graantje meepikken van de resten die mensen achterlaten. Fascinerend hoe ze zich kunnen aanpassen aan de omstandigheden en het voedselaanbod. Lees die reisverhalen want ze brengen je naar nieuwe horizons en beelden, die je hier nooit zult zien. Maar ons eigen land is ook bijzonder, zelfs als je maar één dag op reis gaat. Lees hoe twaalf mensen van de Vogelwacht Tiengemeten bezoeken en afstruinen naar vogels.

Op Tiengemeten (foto Peter Noy)

Vogels worden met zenders uitgerust, dat is niet nieuw. Er zijn nu zenders, waar je zelfs Zwaluwen en Grauwe Klauwieren mee kunt uitrusten. Dat houdt je niet voor mogelijk, want die wegen echt niet veel. Er zijn nu lichtgewicht chips, die de verandering in daglicht meten. Het verschil tussen dag en nacht is plaatsgebonden en daarmee kan tot op tweehonderd kilometer nauwkeurig een locatie bepaald worden. Dat is genoeg om hun grote reizen in voor- en najaar in beeld te brengen. Hoe meer we weten des te meer kunnen we doen aan vogelbescherming. Ook door te lezen kom je meer te weten, dus sla dit Bruujsel open en wordt wijzer.

Van de Bestuurstafelé

Zondagmorgen 1 september is met een goed bezochte brunchwandeling de tweede helft van ons vogelseizoen weer begonnen. In het voorjaar waren we nog voorzichtig over het doorgaan van excursies vanwege het slechte weer en de ervaringen van vorig jaar. Tot nu toe mogen we niet klagen en voorlopig lijkt het mooie weer zich door te zetten. Houd dus de maandagenda in de gaten en kijk wanneer we er voor een halve of hele dag op uit trekken. We kijken tevreden terug naar geslaagde excursies, dia-avonden, de vogel-4-daagse en de feestavond die we hebben gehad. Het was een goed bezochte avond waar onze leden zich prima hebben vermaakt. Meer daarover kunt u op de volgende pagina lezen.

Excursies

Onze agenda is weer zo vol dat je gewoon niet aan alles mee kunt doen. Er zijn de afgelopen maand een aantal leden naar Tarifa (Zuid-Spanje) geweest om daar de vogeltrek van dichtbij te bewonderen. En bij hun terugkomst worden de laatste voorbereidingen getroffen voor de excursie naar Schiermonnikoog. De leden die naar Tarifa gingen, zullen helaas de lezing van Gejo Wassink over de Ohoe moeten missen. Zo kunnen de leden die mee gaan naar Schiermonnikoog, niet aan de Euro Bird Watch 2013 mee doen. Dit fenomeen is niet nieuw en zal naar verwachting de komende jaren ook niet veranderen.

Coördinatorenbijeenkomst

Op donderdag 12 september is er een bijeenkomst geweest in De Groenhoeve met alle werkgroep coördinatoren. Het doel van die bijeenkomst was dat werkgroepen en bestuur meer van elkaars werk te weten komen. Op de agenda stond onder andere de werving van jonge leden, want de gemiddelde leeftijd van de Vogelwachtleden wordt steeds hoger. We hebben dat in de laatste ledenvergadering besproken en iedereen was het er mee eens om te zoeken naar jonge aanwas. Natuurlijk is er ook gesproken hoe we de mensen kunnen stimuleren om actief te worden in werkgroepen. Als u hier ideeën over heeft, horen we dat natuurlijk graag. Verder is er in het overleg gesproken over de mogelijkheden van het Forum op onze website. Daar kan meer gebruik van worden gemaakt, iedereen kan daar plezier van hebben. Onze collega's van de vogelwerkgroep in Oss maken er op hun website al veel gebruik van en zijn er heel tevreden over.

Vogelherkenavond

In november staat de vogelherkenavond op de agenda. We roepen iedereen op om te komen, het competitie-element maakt het voor sommigen extra aantrekkelijk. En er is weer een dia-avond eigen werk. Laat iedereen meegenieten van je mooie natuurfoto's, geef je op bij Jacques Raats.

Nieuwe leden

De volgende nieuwe leden heten we van harte welkom: Eric van Dijk uit Heesch, Harrie Rooijackers uit Gemert, Adrie van de Heuvel uit Boekel en Livonne Rommers uit Uden.

We hopen jullie bij een of meerdere van onze activiteiten te mogen ontmoeten en wie weet is er nog een werkgroep waar je graag een bijdrage aan wilt leveren! ☺

Namens het bestuur,
Jose Escher

Feestavond Vogelwacht Uden

Het is al vaak genoemd, maar dit jaar bestaan we als vogelwacht Uden dertig jaar. Dus dat moest natuurlijk gevierd worden. Om de kans op een gezellige avond in de buitenlucht te vergroten, werd besloten om de feestavond op 17 augustus te laten plaatsvinden. Een aantal van onze leden vond dat jammer, omdat ze dan nog op vakantie zouden zijn. Maar omdat het altijd lastig is een datum te vinden die iedereen past, is besloten om het toch door te laten gaan.

Voorafgaand werden we door leden, die verhinderd waren om te komen, via de e-mail gefeliciteerd. Dat vonden we erg leuk, omdat je dan weet dat het organiseren van deze avond breed gedragen wordt. Alle felicitaties ga ik hier niet noemen, maar twee ervan vind ik toch de moeite waard om te vermelden: Johan van Roosmalen was verhinderd, omdat hij zijn vijftigjarig huwelijksfeest met zijn vrouw, familie en vrienden op dezelfde avond zou vieren. Nogmaals van harte proficiat! Daarnaast hebben we van Frank Manie een donatie van € 30,- ontvangen, waarvoor onze dank. Helaas was Frank ook verhinderd om te komen.

De feestavond is bezocht door 65 leden die zich prima hebben vermaakt. Er werd gezellig ógebuurtōen veel rondgewandeld tussen het buitenterras en de zaal in de Groenhoeve. Er was een uitstekende BBQ en een grote verscheidenheid aan drankjes en onder andere meerdere soorten wijn. Helaas was de cateraar de droge witte wijn vergeten mee te leveren, maar gelukkig werd daar door de liefhebbers niet over geklaagd.

Mignon had aangeboden om wat lekkers te verzorgen voor na het eten en dat was een groot succes. Ze had voor iedereen een mooi uitziend cakeje met kwarkvulling gemaakt. Elk gebakje stond mooi te pronken en was voorzien van ons nieuwe logo. Het zag er niet alleen erg mooi uit, het smaakte ook nog eens fantastisch. Er waren een paar gebakjes over en die zijn zondagochtend bij de telpost met smaak opgegeten.

Voor de gezelligheid was er achtergrondmuziek, die gaandeweg de avond wat ómeerōop de voorgrond kwam. De Top 2000 uit 2009 bleek een gouden greep en werd aan het eind van de avond dan ook begeleid met een overtuigend optreden van de luchtgitaar. Zo rond half twee ô nachts waren de zaal en het terras weer opgeruimd en gingen de laatste bezoekers naar huis.

José Escher

De nieuwe veren van de Vogelwacht

Vogels werpen jaarlijks hun verenkleed af om na de zomer met een fris verenpak op trek te gaan of te overwinteren. Dit doen ze meestal na de intensieve broedperiode en net voor ze aan de trek naar de overwinteringsgebieden beginnen. In de ruiperiode wordt er niet gezongen en de vogels zijn minder zichtbaar: een slagpen meer of minder maakt dan even niet zoveel uit. Zo'n periode van rui kan wel even duren, maar goed werk heeft nu eenmaal tijd nodig, zullen we maar denken.

En binnen de Vogelwacht is dat niet anders. Ons oude óverenkleedô was al langer aan vervanging toe en achter de schermen wordt er door verschillende mensen hard gewerkt om tot een nieuwe look en huisstijl te komen waar we de komende jaren weer flink mee kunnen pronken. Al eerste was er natuurlijk het nieuwe logo waar veel positieve reacties op kwamen. Inmiddels lijkt het al net zo vertrouwd als het vorige te zijn. Stickers met het nieuwe logo zijn gratis in de Vogelwachtwinkel te krijgen en de meeste leden hebben hun auto er al van voorzien. Ook is van het logo een nieuwe vlag gemaakt die vooral tijdens de excursies gebruikt wordt bij het maken van de groepsfoto. Dit voorjaar werd ook de volledig vernieuwde website gelanceerd waar dagelijks door vele leden en gasten gebruik van wordt gemaakt.

Een ander onderdeel van de nieuwe huisstijl zijn de onderstaande roll-up banners. Deze kunnen als presentatiemateriaal gebruikt worden bij evenementen waar we als Vogelwacht aanwezig zijn, maar vormen bijvoorbeeld ook een mooie achtergrond bij cursussen en lezingen in de Groenhoeve. Ze zijn verpakt in handige draagtassen en binnen enkele minuten eenvoudig op te zetten. Voor het lenen van de roll-up banners kun je contact opnemen met Jan-Willem Hermans.

Vogelwacht Uden
Meer dan alleen vogels kijken

bescherming van vogels
en hun biotoop...

de waarde en schoonheid van vogels
bij een zo breed mogelijk publiek
onder de aandacht brengen...

het behouden en creëren van
nestgelegenheid voor vogels...

deelname aan activiteiten met
betrekking tot vogelstudie en
inventarisatie...

...en dat doen we samen!

Meer informatie:
www.vogelwachtuden.nl

Onze leden zijn actief
in diverse werkgroepen:

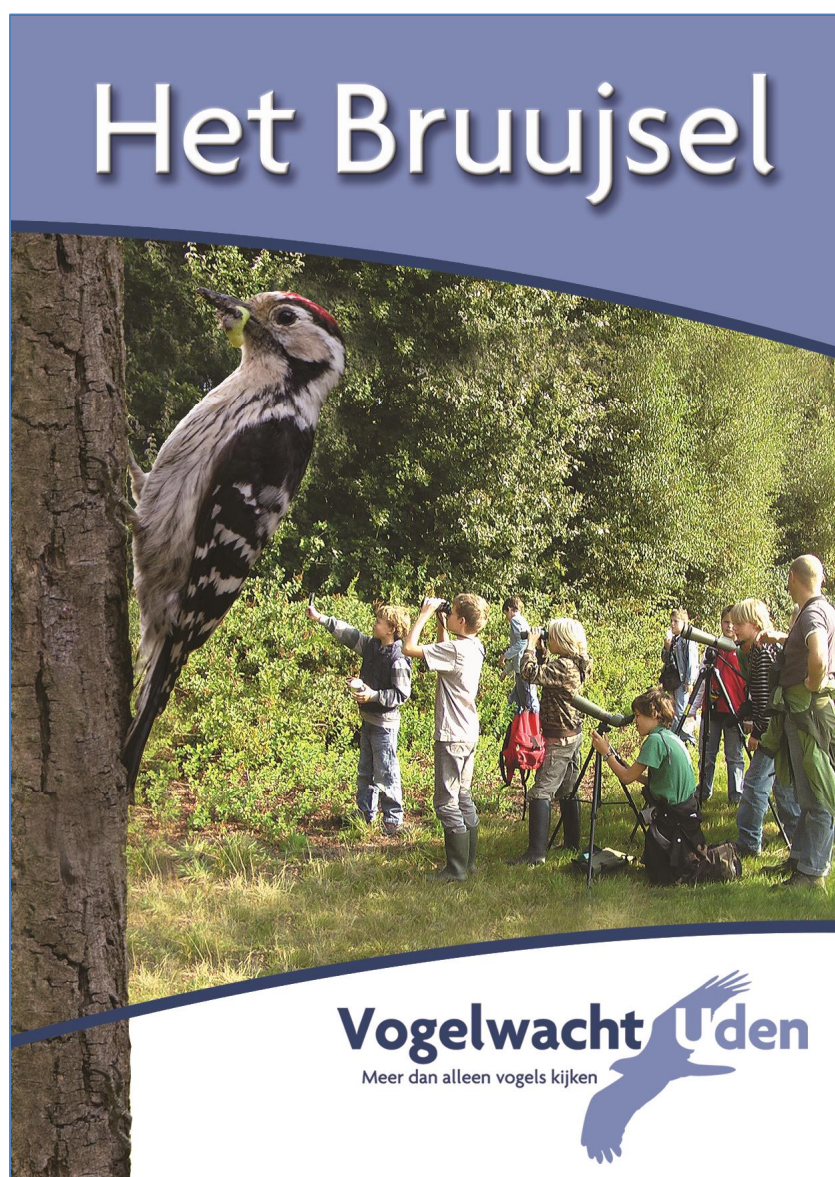
- Inventarisatie
- Jeugdvogelwacht
- Natuur en Milieu
- Nestkasten
- Oeverwaluven en IJsvogels
- Publiciteit en Clubblad
- Senioren
- Stootvogels
- Trektellen
- Uilen
- Vogelwachtwinkel
- Vrijwillig Landschapsbeheer Uden

Vogelwacht Uden
Meer dan alleen vogels kijken

Nu onze nieuwe huisstijl steeds meer vorm begint te krijgen kan het Bruujssel natuurlijk niet achterblijven. Vol trots presenteren we daarom met ingang van dit nummer de nieuwe omslag (zie onder), een ontwerp van Mignon van den Wittenboer in samenspraak met Peter Noy. Voor het maken van de cover is uitsluitend fotomateriaal gebruikt van leden van de Vogelwacht. We zijn er erg trots op dat we op deze manier alles in eigen huis kunnen realiseren!

Werkgroepen die graag ondersteuning willen bij het vormgeven van verslagen en folders of hulp nodig hebben bij het genereren van publiciteit rond een activiteit kunnen altijd onze hulp inschakelen. Voor ontwerp/DTP-klussen kun je met Mignon (mignonwittenboer@hotmail.com) contact opmenen en Peter (peternoy@hetnet.nl) kan iedere activiteit of vogelnieuws in een mum van tijd onder de aandacht van de regionale of landelijke pers brengen.

Werkgroep Publiciteit en Clubblad

Ringen van Kerkuilen

Er wordt al een behoorlijke tijd geringd in onze regio. De werkgroepen Uilen en Stootvogels maken ook regelmatig gebruik van een áringer. Wij roepen tijdens de broedperiode dan vaak de hulp in van Jaap van der Spek. Hij komt dan met al zijn materialen naar ons toe om de verschillende jongen te ringen. Het ringen is een belangrijke activiteit en levert veel harde onderzoeksgegevens op. Vanaf het moment dat de kerkuilenjongen een week of drie oud zijn kunnen ze worden geringd. Vanaf die periode zitten de volwassen uilen overdag vaak niet meer bij de jongen in de kast en is de kans op verstoring tijdens het ringen klein. Soms wordt er gedacht dat de oudervogels de jongen zullen verstoten omdat ze een mensengeur bij zich dragen na het ringen. Het reukvermogen van de Kerkuil is echter gering en dat is maar goed ook weten de mensen die eens het deksel van een bewoonde uilenkast openen. De vrijkomende ammoniaklucht kan heilzaam werken bij verkoudheid!

Jonge Kerkuilen in kast (foto John Hermans)

Door dit ringen krijgt men meer inzicht in de verplaatsingen en de populatieopbouw van de Kerkuil in Nederland, maar ook daar buiten. Wanneer een dode geringde Kerkuil wordt gevonden, kan men de ringgegevens invoeren op de website van de Nederlandse ringcentrale in Arnhem. Ook bij levend teruggevangen uilen worden de ringgegevens doorgegeven. De werkgroepen waar de betreffende uil in die tijd is geringd ontvangt dan een terugmelding. Op de terugmelding is dan te lezen of de uil is overleden (en eventueel onder welke omstandigheden), maar ook of hij levend is aangetroffen. Ook is terug te lezen hoever hij van de ringlocatie is

Kerkuilen ringen door Jaap van der Spek

aangetroffen. Maar ook staat er vermeld hoeveel dagen er zitten tussen het ringen en het opnieuw in handen hebben van de betreffende vogel. Op basis van die gegevens kunnen we de leeftijd van de vogel afleiden. Soms zien we ook hele mooie terugmeldingen. Uilen die bijvoorbeeld naar Frankrijk of Tsjechië zijn doorgevlogen, wat voor Kerkuilen gigantische afstanden zijn. Maar ook zien we spectaculaire leeftijden. We kennen een aantal records in Nederland. We hebben heel lang een leeftijdsrecord gehad van vijftien jaar. Deze Kerkuil werd dood gevonden langs de snelweg in het noorden van Nederland. En de uil was 43 kilometer verwijderd van de plek waar hij destijds was geringd.

Tijdens de jaaravond van Brabants Landschap spraken wij Jaap van der Spek. Jaap vertelde ons dat hij recent een terugmelding had gekregen van een nog levende Kerkuil uit zijn werkgebied (omgeving Someren) en die Kerkuil was achttien jaar geleden in hetzelfde werkgebied geringd! Een heel mooi bewijs dat Kerkuilen mooie leeftijden kunnen bereiken. Dit is overigens niet de oudste teruggemelde Kerkuil. De oudste tot nu toe bekende Kerkuil bereikte een leeftijd van ruim eenentwintig jaar. Het land heb ik niet kunnen achterhalen. Voor onze werkgroep is de oudste terugmelding zeven jaar en drie maanden.

Uit ringonderzoek is gebleken dat bijna zeventig procent van de Kerkuilen het eerste levensjaar niet overleeft. Vooral de eerste vier maanden, direct na het uitvliegen, zijn een kritische periode voor iedere Kerkuil. Onervarenheid bij het zoeken naar voedsel en moeite hebben met het ontwijken van allerlei obstakels zoals ramen en prikkeldraad vormen de belangrijkste doodsoorzaken. Als dit al niet genoeg is komen er daarnaast schrikbarend veel Kerkuilen om in het verkeer. Het blijkt dat een Kerkuil gedurende zijn leven ruim vijftig procent kans heeft om als verkeersslachtoffer te eindigen. In gebieden met veel wegen en een grote dichtheid aan Kerkuilen is die kans zelfs zeventig procent. (Snel)wegbermen vormen een aantrekkelijk jachtgebied voor de Kerkuil omdat er heel veel veldmuizen kunnen zitten. Zeker in het najaar wanneer de bermen pas gemaaid zijn en de muizenholletjes tevoorschijn komen vallen er veel slachtoffers. Sommige wegen blijken berucht om het hoge aantal slachtoffers die er vallen. Gekeken wordt of er door ander maaibeheer en dergelijke het aantal slachtoffers wat naar beneden kan worden gebracht. Echt dramatisch wordt het in strenge winters met veel sneeuw. De Kerkuil is binnen een week ten dode opgeschreven wanneer de sneeuwlaag zo dik is dat muizen niet meer voor de Kerkuil bereikbaar zijn, zeker wanneer er sprake is van muizenschaarste door een daljaar in de muizenpopulatie. Gelukkig zijn de winters niet meer zo streng als in 1962-1963. Dit en andere zaken hebben bijgedragen aan de goede kerkuilenstand op dit moment.

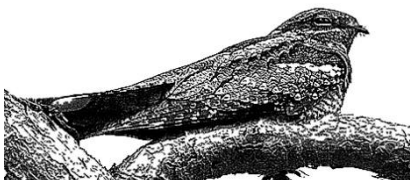
John Opdam
(Coördinator werkgroep Uilen)

Jeugdvogelwacht Uden ringt Kerkuilen (2006)

De mysterieuze Nachtzwaluw

Op vrijdag 21 juni 2013 gingen we met een man of tien op pad om de mysterieuze Nachtzwaluw te gaan ontdekken. Nu is 21 juni op zich al een beetje een mysterieuze datum: midzomernacht, ofwel de zomerzonnwende, de kortste nacht van het jaar. Vele volkeren vieren dit feest uitbundig, vooral in Scandinavië. Wij vierden ons eigen feestje in de Maashorst...

Schemer

Om negen uur vertrokken we vanaf het Natuurcentrum de Maashorst. Toen was het natuurlijk nog licht. Het is toch al snel een uurtje lopen naar het leefgebied van de Nachtzwaluw, in de buurt van de drie vennen. Onderweg hoorden we nog verschillende vogels zingen, waaronder de Merel, de Geelgors en de Roodborst. De Roodborst kan soms bij een lantaarnpaal

uren doorzingen in het donker. Avonds heerst er een heel andere sfeer in een natuurgebied dan 's morgens. Alles is rustig, vredig en er is ander licht. Het was droog deze avond, alleen stond er jammer genoeg wel een fris windje. Als je echt goed Nachtzwaluwen wilt gaan zien en luisteren, kun je het beste een windstille, zwoele zomeravond uitkiezen, daar houden Nachtzwaluwen wel van, ze worden dan goed actief en je hoort ze goed, omdat je geen ruis in je oren hoort van de wind. Overigens is de Nachtzwaluw helemaal geen familie van de zwaluwen, hij hoort bij een aparte familie van de nachtzwaluwen (de Caprimulgidae). Hij kreeg deze naam vanwege zijn wendbaarheid en vliegend insecten vangen. Al lopende veranderde het licht en werd het zoetjesaan schemerig. Toch liep het al tegen half elf voor het echt donker begon te worden. We waren toen al even in het gebied. Op het vierlandenpunt gingen we richting Schaijk, daarna rechtsaf het gebied in.

Klapperend geluid

De Nachtzwaluw is een middelgrote vogel, die alleen in de schemer en 's nacht op jacht gaat. Hij leeft van grote vliegende insecten, die hij met zijn grote mondopening vliegend vangt. Als je hem zo zittend ziet op een foto, zie je een klein puntje als snavel. Maar dit is gezichtsbedrog, deze kan hij zowel in de lengte als in de breedte openen, waardoor er een grote, bijna cirkelvormige opening ontstaat. In de mondhoeken zitten een soort borstels, deze vergroten de diameter van het vangnet. Hiermee vangt hij de insecten: langpootmuggen, kevers en nachtvlinders. Dit doet hij met een uilachtige vlucht, hij is enorm wendbaar. De vleugels en de staart zijn lang, de poten kort. Hij is zachtbruin gekleurd met beige vlekken. Als hij overdag met gesloten ogen in de lengte op een tak zit (iets wat hij vaak doet), is hij heel moeilijk te ontdekken, zijn camouflage is verbluffend. De mannetjes hebben beige vlekken op de binnenkant van de vleugelpunten en de staartheuken. Wanneer ze met de vleugels slaan, komen deze vlekken te voorschijn. Ze hebben een signaalfunctie en worden bij het baltsen gebruikt. De vleugels worden ook tegen elkaar geslagen, wat een klappend geluid maakt en waarmee hij de vrouwtjes wil imponeren. De mannetjes hebben ook het kenmerkende ratelgeluid, hiermee beginnen ze in de schemering en dit kunnen ze wel tot twintig minuten onafgebroken laten horen. Dit is ook bedoeld om andere mannetjes het territorium uit te jagen. Het is een droge ratel die in sterkte varieert. In gebieden waar de veenmol voorkomt (een krekelachtig insect) moet je goed luisteren, want het geluid lijkt erg op dat van de Nachtzwaluw. Ook hebben ze nog een kort hoog geluid, een roep of alarmering. Ze leven vooral in open naaldbossen met zandgronden. In de Maashorst doen ze het goed, vooral omdat daar nog redelijk veel open zandgrond te vinden is. Het is een echte zomergast, hij is bij ons van mei tot september en overwintert in Afrika. Soms gaat hij in augustus al terug. Nestelen doen ze op de grond. Op een kaal zanderig plekje worden twee bleekgekleurde eieren gelegd.

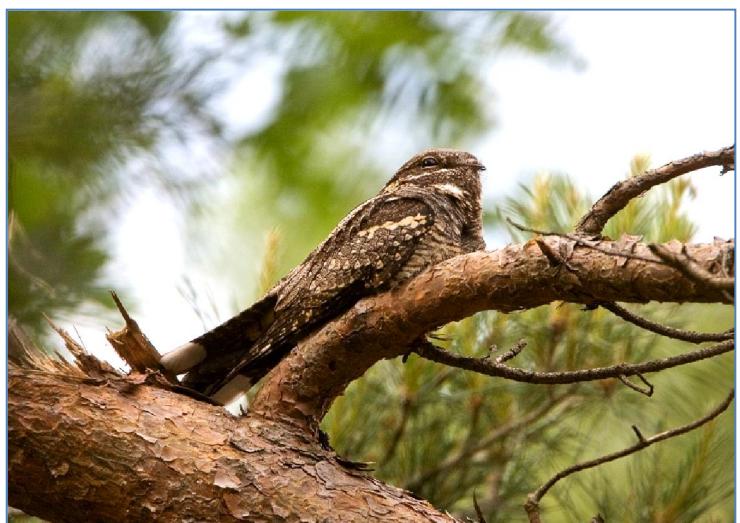
Bij het uitbroeden vertrouwt de Nachtzwaluw geheel op zijn schutkleur. Bij voldoende voedsel worden soms twee broedsels grootgebracht. Het mannetje verzorgt dan de jongen, terwijl het vrouwtje al weer op de eieren van haar volgend broedsel zit. Dit kan natuurlijk niet in een koude, natte zomer. Dan lukt het soms niet eens om één broedsel groot te brengen. Ook zijn ze gevoelig voor verstoring door recreatie. Ze houden van rust en stilte.

Geitemelker

Het is een vogel die erg tot de verbeelding spreekt. Zijn geheimzinnige gedrag en enorme bek brachten vroeger de mensen op het idee dat hij ô nachts de stallen binnendrong om de geiten te melken, die daarna aan de vreselijkste ziektes doodgingen. Tegenwoordig is deze naam nog steeds bij veel vogelaars bekend. Wat de Nachtzwaluw ook kan (en dat was nieuw voor mij), net als de gierzwaluwjongen kunnen ze in een soort coma raken als het weer erg slecht is. De grondstofwisseling zoals de ademhaling en bloedsomloop komen op een lager pitje, de lichaamstemperatuur daalt en dagenlang zitten ze verward op een tak te wachten op betere en vooral warmere tijden. Zo kunnen ze een depressie in het weer overbruggen. Best knap.

De wandeling (het vervolg)

Naar deze vogel waren we dus op zoek. Deze wandeling staat ieder jaar zelfs twee keer op de agenda bij de Vogelwacht, dus verschillende mensen maakten deze wandeling voor de zoveelste keer. Toch blijft het altijd boeiend, ook al moet je er drie uur voor uittrekken, het is de moeite waard. Na een uur belanden we in het nachtzwaluwgebied. Koos Doorten en Ria de Vent voegden zich bij ons. Koos moest de volgende morgen vroeg op, maar wilde het toch meemaken en kwam daarom met de auto. Voor Ria was het veel korter om met de fiets te komen, ze woont in Schaijk. Met wat over en weer gebel hebben we elkaar gevonden. Al vrij snel hoorden we de bekende ratel, het blijft toch een apart geluid. Je kunt dit natuurlijk op je telefoon of computer horen, maar er gaat toch niets boven de ervaring in het veld! Na enige tijd kwam de vogel tevoorschijn, hij klapperde met de vleugels en vloog zeer soepel, de beige vlekken konden we goed onderscheiden. Jammer genoeg vloog hij vrij snel weer van ons af. Hierna zagen we hem nog kort, maar we hebben hem wel heel goed en lang kunnen horen. Helemaal achter in het veld hoorden we nog het ôpoetepoetô-geluid van de Kwartel. Tevreden konden we aan de terugreis beginnen. Bij een poeltje zagen we nog verschillende vleermuizen. John had zijn ôbatdetectorô meegenomen en we konden hiermee goed het geluid van de vleermuisjes horen. Met teruggaan lijken we wel een wandelclub, want dan is er niet zo veel meer te beleven in het donker. Jammer genoeg liet geen enkele uil zich horen of zien. Voor de naar voedsel bedelende jonge Ransuilen was het denk ik nog te vroeg, of ze zitten er gewoonweg niet. De tweede nachtzwaluwwandeling is denk ik niet doorgegaan, die was een week later, maar toen was het regenachtig weer. Dat wordt dus weer wachten tot juni 2014, dan kunnen we weer op zoek naar deze mysterieuze vogel. Rond middernacht waren we terug bij het natuurcentrum, een mooie ervaring rijker.

Nachtzwaluw (foto Marc Gottenbos)

Liesbeth Verkaar

In gesprek meté òBart Grasó

Deze keer een gesprek met iemand die nog niet zo lang lid is. Hoewel je dat niet zou denken, is hij pas vijftien maanden lid (vanaf mei 2012). Voor mijn idee was dat al veel langer, omdat hij al best veel doet binnen de vereniging. Sommige nieuwe leden weten hun weg wel heel snel te vinden....

Dankzij zoon Tibbe

Toen ik hem vroeg of hij mee wilde werken aan dit interview, was zijn reactie: ñWat een eer valt mij ten beurt. Nog maar kort lid en dan al gevraagd worden voor ðn gesprek metó ik doe daar graag aan meeò. Nu is het echt niet zo dat je een enorme staat van dienst moet hebben om voor deze rubriek gevraagd te worden. Juist een mengeling van leden die al lang lid zijn en nieuwe leden houdt het boeiend. En Bart is al vanaf het begin actief op allerlei gebied, dus dan val je toch al snel op. Op een mooie zomerdag kom ik bij hem thuis. Zijn kinderen hebben nog vakantie. Bart heeft vier kinderen, een druk gezin dus. Zijn vrouw heet Lia. Ayla, de oudste dochter studeert medicijnen in Nijmegen. De andere drie kinderen wonen nog thuis: Tibbe, Siefra en Hessel. Aparte namen, de jongensnamen zijn Fries. Tibbe zag vorig jaar een artikel in de krant over de jeugdvogelwacht. Dat sprak hem wel aan en toen is het balletje gaan rollen, want in mei 2012 zijn ze allebei lid geworden. Wat een krantenartikel al niet kan doen. Vanaf dat moment is Bart zich gaan inzetten voor de club. Hij voelt zich er vanaf het begin goed thuis. Vanaf zijn kindertijd is hij eigenlijk al met dieren bezig en werd hij al de óvogelredderógenoemd. Hij vond een keer een gewonde vogel die door een kat gegrepen was en wist niet wat het was. Hij deed hem in een doosje en vroeg verschillende mensen of ze wisten wat het was. Na veel vragen en zoeken bleek het een Kramsvogel te zijn. Hiermee was zijn interesse voor vogels gewekt. Hij werkte toen ook regelmatig op een kinderboerderij. Toen hij ging studeren in Enschede, leerde hij Rolf de By kennen. Die heeft hem ook warm gemaakt voor het vogelen. Rolf is fanatiek vogelaar en zit ook bij ðDutch Birdingó Daar worden persoonlijke lijsten bijgehouden en Rolf heeft 405 soorten gezien in Nederland. Hij staat echter op de vijftiende plaats in de lijst van de Club 4.500 van mensen die vogelwaarnemingen melden in de hele wereld. Hij heeft wereldwijd 5.239 soorten waargenomen. Je kunt dit terugvinden op: <http://www.dutchbirding.nl/club4500.php>. Er wordt ook over schaamsoorten gesproken, je moet je schamen als je een bepaalde soort nog niet gezien hebt. Bart en Rolf lagen soms samen op een plat dak, waar ze keken naar bellen van wel veertig Buizerden op de thermiek (opstijgende warme luchtstroom). Bij het binnentrekken van de Boomvalken in Nederland zag hij twintig Boomvalken in het Haaksbergerveen. Ook controleerden ze toen de nestkasten op de campus. Het vogelvirus sprong al snel over en Bart stak veel tijd in het vogelen en andere beestenbezigdheden. Zo is hij ook vijf jaar imker geweest en leidde hij groepen kinderen rond om over de bijen te vertellen. Hij deed de IVN natuurgidsencursus en leidde ook daar mensen en kinderen rond. Dit alles kwam zijn studie natuurlijk niet ten goede en daarom is hij op een gegeven moment zijn studiebeurs kwijt geraakt. Toen hij uiteindelijk voor zijn eigen studie moest gaan werken, ging het ineens wel snel. Hij haalde in een half jaar, wat normaal een jaar kost en studeerde toch nog af in toegepaste wiskunde. Hij heeft nog even overwogen om bosbouw te gaan studeren, maar daarvan werd toen al gezegd dat er moeilijk een baan in te krijgen was. Na zijn studie heeft hij een tijdje als militair bij de Marine gewerkt in Den Helder.

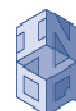

Daar werkte hij als docent wiskunde. Zijn eerste werkgever van 1989 tot 1995 was DSM, daarna ging hij naar Cap Gemini en in 1997 kwam hij naar Uden om in 2001 zijn eigen bedrijf te beginnen. Op mijn vraag waarom het zo lang geduurd heeft voor hij bij ons lid werd zegt hij: 'Ik was niet actief op zoek naar een club en was nooit lid geweest van een lokale vogelwerkgroep of iets dergelijks, dus ik had er geen ervaring mee. Ik ben maar wat blij dat Tibbe de aankondiging in het Udens Weekblad zag en graag mee wilde doen. Pas toen ik lid was merkte ik hoe leuk ik het vond om met andere mensen je hobby te delen'. Hij woont prachtig op Uden-Zuid met een mooi uitzicht vanuit de woonkamer. Toen hij er pas woonde, zat er regelmatig de Zwarte Roodstaart, die vind je nogal eens in nieuwbouwwijken. In zijn buurt zitten verder onder andere de Kleine Karekiet (drie paartjes), de Bosrietzanger, de Spotvogel en een broedende Patrijs, dat zijn toch leuke soorten zo dicht bij huis.

Eigen bedrijf

Het eigen bedrijf dat Bart in 2001 begonnen is, heet InnoQ.

De insteek is om technische problemen bij bedrijven op te lossen. Het gaat meestal om grotere bedrijven. Kenmerken van de aanpak zijn:

InnoQ

‘InnoQ stelt zich tot doel om het beste uit hun mensen naar boven te halen. De focus op technische creativiteit heeft geleid tot een aanpak die technici aanspreekt en waar ze vertrouwen in hebben. InnoQ gebruikt onder meer de nieuwste inzichten op het gebied van inventief probleemoplossen en gestructureerde productinnovatie. Ze hebben echter ook aandacht voor het menselijke aspect binnen een projectteam. Samen met psychologen zorgen ze voor geoliede teams en het samenbrengen van echte innovatoren.’

Zo staat zijn bedrijf beschreven op Internet, nou, als dat niet aanspreekt! Bart heeft regelmatig mooie opdrachten, ook buiten Nederland, maar heeft toch ook met de perikelen van de crisis te maken. Het werk fluctueert nogal hierdoor. Toch moeten bedrijven steeds doorgaan met innovatie om de concurrentie voor te zijn. Hopelijk trekt de economie snel weer aan. Bart is altijd aan het uitzoeken wat mensen voor elkaar proberen te krijgen en springt daar op in. Een voorbeeld van een opdracht is: in een farmaceutische fabriek worden ampullen gevuld met medicijnen. Deze ampullen staan soms met dertigduizend tegelijk op een soort dienblad om de vriesdroger in te gaan, meerdere bladen boven elkaar. Hierna moeten deze ampullen eruit gehaald worden om gestickerd te worden en van een dopje voorzien. Het knelpunt (de bottleneck), was dat als ze uit de vriesdroger kwamen, ze in een lange rij moesten komen te staan, om gestickerd te worden. Dit ging veel te langzaam, tweehonderd ampullen per minuut. Nu heeft InnoQ met een projectteam bedacht, dat als je ze op een ronde schijf zet, je wel duizend ampullen per minuut op een rij kunt krijgen. Bart legt er de nadruk op dat de oplossingen in een team geboren worden, je doet nooit iets alleen. Door zulke mooie oplossingen krijg je ook meer opdrachten. Volgens Bart is er voor elk probleem een oplossing.

Jeugdvogelwacht

Zoals gezegd werd Bart lid via zijn zoon Tibbe. Meestal ging hij mee met de jeugdvogelwachtactiviteiten en al snel werd hem gevraagd of hij een keer als vervanger mee kon draaien.

Bart (links) tijdens de excursie naar Zuid-Limburg in maart 2013

Als je al veel gewend bent om met jeugd om te gaan en ook nog eens kennis hebt van de natuur en de vogels, dan wordt dat al snel opgemerkt. Hij vond het erg leuk om te doen en nu is hij ook vaste begeleider geworden. Verdere werkgroepleden zijn: Peter van de Braak, Bart Gevers, Koos Doorten, Stijn van Gils, Jolanda Rutten en Hermien Verkuijen. Hij vindt dat kinderen nog zo mooi open staan voor allerlei informatie. Ze hebben pas een vergadering gehad over het programma van volgend jaar. Er zit weer een *big day* in en ze gaan geluiden ontdekken, iets dat Bart erg interesseert. Vooral het zelf ontdekken door de kinderen willen de begeleiders naar voren laten komen. Alles voorgekauwd krijgen is niet de bedoeling, niet schools, de kinderen zitten al lang genoeg op school. En als je zelf iets ontdekt hebt, blijft het veel beter hangen. Ieder kind kiest een favoriete vogelsoort, zowel een zomergast als een wintergast. Die mogen ze dan helemaal uitpluizen en gedurende het vogelwachtjaar jaar mogen ze hierover vertellen aan elkaar. De leeftijd waarop ze mogen meedoen is wat verlaagd; eerst was het van tien tot vijftien, nu is dat acht tot vijftien geworden en soms zelfs zeven tot vijftien. Otto is bijvoorbeeld vijftien, die krijgt andere opdrachten dan iemand die net acht is en pas begint. De groep heeft een vaste kern en de sociale media worden sterk betrokken bij het geheel. Tibbe heeft het er goed naar zijn zin. De groep komt één keer per maand bij elkaar op zaterdagochtend van negen uur tot half twaalf.

Winkel en inventarisatie

Toen Jacques Raats ging stoppen met de winkel, was er eigenlijk niemand die dat in zijn eentje over wilde nemen. Na overleg waren er vier leden bereid om dit toch te doen: Koos Doorten, Ria de Vent, Henk Arnoldussen (die al een tijdje meedraait met de winkel) en ook Bart. *Als het niet lastig om met vier mensen de winkel te beheren?* was mijn vraag. Nee, volgens Bart gaat dit prima. Ze komen twee keer per jaar bij elkaar, iedereen heeft zijn eigen taak en er is een lijst gemaakt wie waar naar toe gaat. Zo kon het gebeuren dat ik dit voorjaar met Bart naar Son en Breugel ging om een vogel van Jan-Willem over te nemen. Vanaf het moment dat we binnen waren, was er een mevrouw aan het *zeuren* over een bericht dat ze blijkbaar niet gehad had. Ik had zo iets van: *Hou nou maar eens op*. Voor Bart was dit juist een reden om te achterhalen wat nu het probleem was. Hij praatte een tijdje met haar en uiteindelijk was alles prima in orde. Dus problemen oplossen zit hem in het bloed. *Mensen zeuren altijd met een reden*. zegt hij.

In actie voor de winkel

Bovendien is de goede naam van Vogelwacht Uden zo weer gezet. Achteraf kreeg hij nog een vriendelijk mailtje van deze mevrouw. De verkoop van de winkel loopt prima. Vooral bij vogelcursussen wordt er veel verkocht. Ze hebben het assortiment in grote lijnen overgenomen, alleen de verkoop van de kijkers willen ze afstoten. Die zijn te duur om op voorraad te hebben. Daarvoor kunnen de mensen beter naar Budel rijden, Foto Rooijmans heeft een groot assortiment en is niet duur. Inventariseren doet Bart ook. Hij heeft meegeteld in de Goorse bossen. Het leuke hiervan vindt hij dat je gebieden ingaat die je niet kent. Hij wil graag verrast worden; vooraf heb je een idee van wat je kunt verwachten, maar klopt deze verwachting ook? De Maaashorstinventarisaties heeft hij niet meegedaan, dat was nog voor zijn tijd, maar de rapporten hierover vindt hij erg interessant. Bij het Hurkske (ten zuidoosten van Erp) heeft hij een atlasblok samen met Leo Ballering. Met hem deed hij ook mee met de houtsnippentelling.

Zijn passie: vogelgeluiden

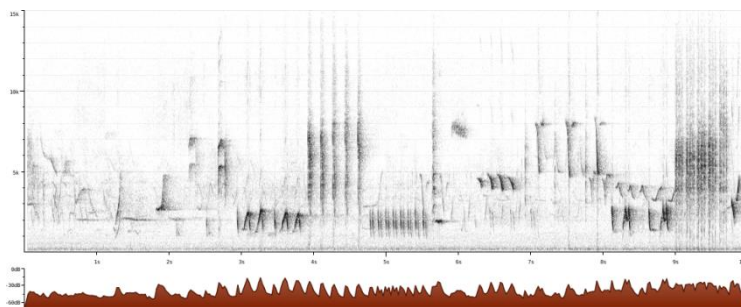
Een grote passie van Bart is vogelgeluiden opnemen. Zoals iemand schilderijen kan verzamelen, zo verzamelt hij vogelgeluiden. Daar is hij al een tijdje mee bezig. Hij kan ze bewerken en opslaan, eigenlijk kun je het een beetje vergelijken met het bewerken van foto's.

Ieder vogelgeluid heeft zijn eigen sonogram. Dit is een soort grafiekje waar je het geluid mee op papier zet.

Iedere vogelsoort heeft zijn eigen grafiek. Die zul je dus moeten leren lezen. Het is een soort DNA-match. De Noordse Nachtegaal is één van zijn favorieten, dat vindt hij zo'n mooi volgeluid! Om de geluiden in de natuur op te nemen, gebruikt hij een recorder, een richtmicrofoon en een koptelefoon. De sport is dan om het geluid op te nemen zonder de vogel te verstoren, dus niet met behulp van geluiden afspelen om de vogel te stimuleren. Op Internet kun je hier veel over te weten komen op de site: *óeno-canto, sharing birdsongs from around the world* Hij heeft al bijzondere soorten vast weten te leggen zoals de Grauwe Fitis, de Waterral en het Kleinst Waterhoen. En in de Hazenputten heeft hij de Grote Pieper weten vast te leggen. Op onze Vogelwachtsite staan veel vogels beschreven die in de buurt van Uden en omgeving gezien zijn. Die beschrijvingen heb ik zelf enkele jaren geleden nog gemaakt toen de site werd uitgebreid. Vanwege copyright mag je die niet zomaar overnemen of van Internet halen. Nu wil Bart bij de beschrijvingen van deze vogels het ook mogelijk maken om het geluid hiervan af te spelen. Dan heb je het hele plaatje compleet. En dan natuurlijk zelf opgenomen geluiden, niet even van Internet geplukt. Om dit voor elkaar te krijgen heeft hij wel enkele jaren nodig, hij noemt het een meerjarenplan. Het opnemen van geluiden is erg tijdrovend, maar dat vindt hij geen enkel probleem, het is allemaal hobby. Bovendien is het ook het nuttig voor anderen, zij kunnen er van leren. Af en toe wil hij naar de trektelpost met zijn apparatuur. Als er dan een geluid gehoord wordt dat niemand kent, neemt hij het op en kan hij thuis uitzoeken welke vogel het is geweest. Bart zou bij de Vogelwacht wel eens een nachtexcursie willen organiseren. 's Nachts hoor je toch heel andere geluiden dan overdag en er zijn veel minder stoorzenders. Nu hebben we natuurlijk onze Nachtzwaluwwandelingen, maar hij denkt meer aan een nacht doorbrengen in de natuur. Hij zou met alle plezier een Piepcursus voor gevorderden willen geven en dan ook gaan werken met de sonogrammen. Ook zou hij bij andere verenigingen kunnen vertellen over de vogelgeluiden. Hij zegt erbij dat hij altijd bereid is om geïnteresseerden te vertellen over zijn passie. Hij wil ook uitzoeken of je met geluiden een individu kunt herkennen. Dit zou bijvoorbeeld kunnen helpen bij het preciezer vaststellen van het aantal territoria van Houtsnippen. Dit kan dan weer worden doorgegeven aan het Sovon. Die leggen alle informatie vast die in heel het land wordt vergaard. Duizenden vrijwilligers tellen het hele jaar door vogels. Zij dragen zo bij aan het onderzoek naar de vogelstand. Op basis van de telgegevens die in de verschillende meetnetten worden verzameld, weet Sovon welke vogels voor- of juist achteruit gaan in aantal. Dit biedt een wetenschappelijke basis voor het natuurbeleid en -beheer in Nederland. Erg belangrijk werk dus, maar vooral ook leuk!

Bart is een aanwinst voor de club en hij is erg enthousiast. We kunnen nog veel van hem leren denk ik, vooral op het gebied van geluid. Hopelijk zeggen we dat over tien of twintig jaar nog!

Liesbeth Verkaar

Sonogram van de Noordse Nachtegaal

Atlastelling van broedvogels in Uden

Zoals bekend wordt er overal in Nederland momenteel geteld voor een nieuwe (broed)vogelatlas. Ook in Uden en omgeving zijn veel leden van onze vereniging daarmee bezig. Meestal met twee tot vier personen, maar voor het atlasblok waar Uden in ligt hebben we voor een andere aanpak gekozen. Met zoveel mogelijk leden worden de kilometerhokken gelijktijdig geteld (dit hebben we ook tijdens de bijbehorende wintertelling gedaan). Daarvoor zijn er twee ochtenden uitgekozen en op deze ochtenden werd er om zeven uur bij de Groenhoeve verzameld. Er werden groepjes gemaakt en elk groepje kreeg twee kilometerhokken toegewezen om te tellen. Na afloop kwamen we weer bij de Groenhoeve en werd er gekeken wie de meeste soorten had weten te tellen. Die kreeg de mooie wisselbeker! Na de eerste telling ging deze wisselbeker (een mooie mok met wat lekkers er in) naar Wim van Lanen en Theo Vos en de tweede ronde werd door Wil Verbossen gewonnen (zie foto).

Wil Verbossen is de gelukkige winnaar van de wisselbeker

Telmethode

De telling is volgens de standaardmethode van de Atlastellingen gedaan. In een uur tijd wordt een kilometerhok (gebied van één bij één kilometer) doorkruist om zoveel mogelijk soorten vast te kunnen stellen. Dan is het natuurlijk de bedoeling dat alle biotopen bezocht worden, dus de nieuwbouwwijk, het buitengebied en de vijvers enzovoort. Van de algemene soorten hoeft alleen maar hun aanwezigheid te worden vastgesteld, van zeldzamere soorten moet het aantal bijgehouden en echt bijzondere soorten moeten op de kaart ingetekend worden. Midden in het atlasblok wordt er stilgehouden op een plek die al op de kaart aangegeven stond en daar werden vijf minuten lang alle soorten geteld. Die plek ligt meestal precies in het midden van het hok, maar soms is dat midden op een visvijver of bovenop een groot gebouw en dan wordt er naar een plek vlakbij uitgeweken. Een atlasblok bestaat uit 25 kilometerhokken en bij beide tellingen zijn niet alle kilometerhokken geteld, maar wel veel meer dan de acht van het gouden grid, de hokken die standaard altijd geteld moeten worden. Geteld is er op 21 april en 2 juni, in de dagen erna zijn er nog aanvullende tellingen gedaan.

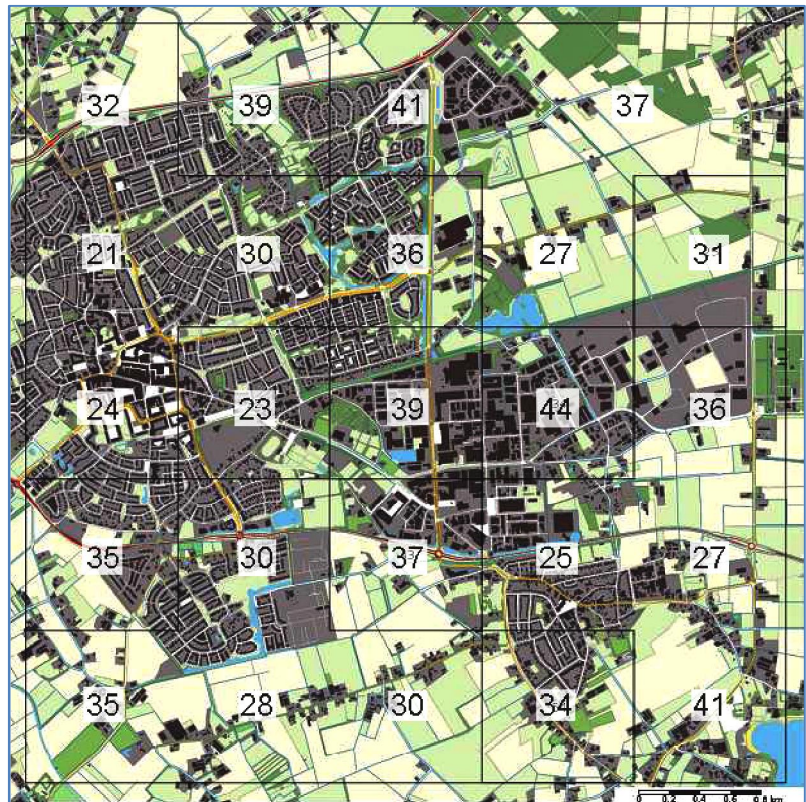
Resultaten

In totaal zijn er 79 soorten vastgesteld. Deze zullen niet allemaal hebben gebroed, bijvoorbeeld de Kleine Plevier die in de eerste ronde werd gezien, heeft waarschijnlijk toch een andere locatie gekozen, want nadien is er geen melding meer gekomen van Kleine Plevieren in Uden. Het geldt ook voor de Slechtvalk, die vanaf mei bij de grote kerk van Uden aanwezig is en waarvan zelfs de ringen zijn afgelezen (zie vorige Bruujssel). Deze twee Slechtvalken zijn nog niet tot broeden overgegaan, maar wie weet doen ze dat komend seizoen. Naast deze twee soorten geldt dat ook voor de Aalscholver, Blauwe Reiger, Kleine Mantelmeeuw, Kokmeeuw en Wulp. Dan zijn er nog 72 soorten over als broedvogel.

In figuur 1 is per kilometerhok aangegeven hoeveel soorten er zijn aangetroffen. Een behoorlijk verschil per blok, van 21 tot 44 soorten! Zoals te verwachten is het centrum het hok met de minste soorten. Het meest soortenrijke hok is niet de Kleuter of Hemelrijk, maar juist het industriegebied ten zuiden van de Kleuter. Als we goed kijken, zien we dat net een klein stukje van de vijver van de Kleuter in dit hok valt, wat deze goede score helpt te verklaren. Maar dit is ook het enige hok met een Nachtegaal als broedvogel. Het hok met de wijk Hoeven scoort ook goed, dat is ook een erg groene wijk en bovendien valt er ook een stuk buitengebied in dit hok.

Welke soorten kun je overal verwachten? Dat zijn de Houtduif, Huismus, Merel, Vink en de Zwarte Kraai, die zijn in alle hokken aangetroffen. Ekster, Heggenmus, Kauw, Koolmees, Pimpelmees, Spreeuw, Turkse Tortel, Tjiftjaf, Winterkoning en de Zwartkop zijn in een of twee hokken niet gevonden. Bij deze lijst zitten geen verrassingen, hooguit dat de Huismus het nog zo goed doet dat ie toch in alle hokken wordt gevonden.

Wat zijn de verrassende soorten, die niet verwacht werden of niet in die hoeveelheden? Een Bonte Vliegenvanger is natuurlijk erg leuk, maar misschien kunnen er wel meer zitten. De Boomklever, die het in de Maashorst zo opvallend goed doet, is ook in Uden flink toegenomen en komt in bijna de helft van de hokken voor. In de lijst staan ook drie Braamsluipers, maar die hebben vast niet allemaal gebroed, want de eerste telling viel gelijk met de doortrekperiode en dan zingen Braamsluipers vaak op de uitrustplek. Van de Buizerd zijn ook veel waarnemingen, maar dit zullen niet allemaal broedvogels zijn en een deel zal dubbel geteld zijn. Er zijn maar vier Fazanten waargenomen, dat zijn er niet veel, zelfs minder dan de vijf Geelgorzen. Die laatste zitten wel in de buitengebieden, zoals langs de oude spoorlijn in de omgeving van de Kleuter. De hoeveelheid ganzen vind ik vrij laag, twee Grauwe en twaalf Grote Canadese Ganzen (vier hokken) en vier Nijlganzen. Blijkbaar zijn de waterpartijen toch niet zo aantrekkelijk. In drie hokken zijn er Huiszwaluwen waargenomen en vooral de Huiszwaluwen in de omgeving van het Hemelrijk vertoonden gedrag dat er op leek dat ze daar ergens ook moeten broeden, maar de plek waar, is niet gevonden. Het aantal van vijf Kleine Karekieten is ook vrij laag, misschien zitten er wel meer, maar zijn er vrij weinig locaties met geschikte rietkragen. In Veghel lijken ze meer verspreid (vind ik en ook Leo Ballering ervaart dat zo). De Kleine Mantelmeeuw en de Kokmeeuw zijn wel op deze lijst gekomen, maar zeer waarschijnlijk broeden die niet in Uden. Toch is het wel opvallend om Kleine Mantelmeeuwen boven op een plat grinddak te zien in de broedperiode, iets om in de gaten te houden. Er is ook een Kneu geteld, dit is inderdaad in het buitengebied ten zuiden van Uden.

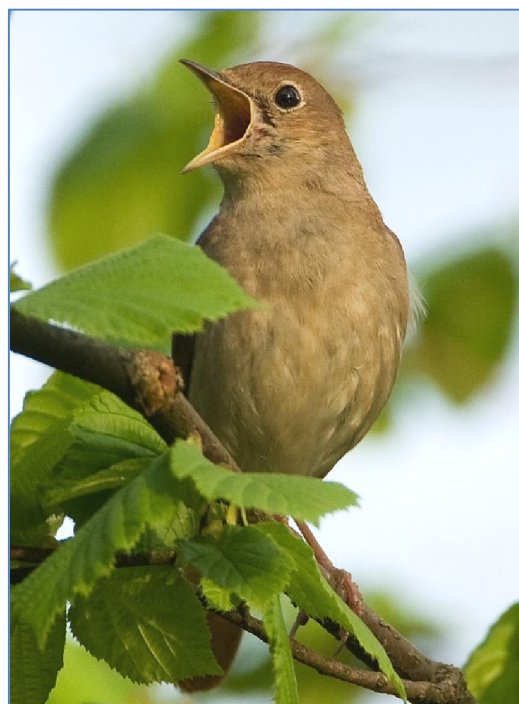

Figuur 1. Aantal waargenomen soorten per kilometerhok.

Ook de Matkop is een keer aangetroffen, op het stukje Maashorst dat in het noorden van dit Atlasblok aan Uden grenst, hier zal hij ook wel een territorium hebben gehad. Een van de leukste soorten in het industriegebied is de Nachtegaal, die al een aantal jaren in de omgeving van de Kleuter elk jaar terugkeert. Oeverzwaluwen hebben ook een kolonie in dit atlasblok en wel rond de gemeentewerf, dit jaar bijna vijftig nesten.

In het jaar van de Patrijs worden er gelukkig ook in dit atlasblok Patrijzen geteld en op meerdere plekken zelfs. Hetzelfde geldt voor de Steenuil en de Wulp, alhoewel die laatste misschien niet tot de broedvogels moet worden gerekend.

Al met al een geslaagde poging om dit atlasblok te tellen voor de toekomstige Sovon-atlas. Op deze manier is het ons allemaal gelukt om een bijdrage te leveren aan dit project. De komende twee jaar zal er nog meer veldwerk voor deze atlas gedaan worden, maar waarschijnlijk niet op onze manier. Alle tellers bedankt voor jullie bijdrage, en dan gaat er extra dank uit naar Wim van Lanen, Theo Vos en Bart Gras, die extra aanvullende tellingen hebben gedaan.

Nachtegaal (foto Marc Gottenbos)

Tellers:

Bart Gras, Wil Verbossen, Wim van Lanen, Theo Vos, Ria de Vent, Marga en Paul Verduin, Mark Stevens, FC Broeren, Martien van Lanen, Dehlia Willemsen, Tessa Vermaat, Leo Ballering en Arend Vermaat.

Soorten waargenomen tijdens de Atlastelling in Uden			
Aalscholver	Grasmus	Koolmees	Spreeuw
Blauwe reiger	Grauwe Gans	Matkop	Staartmees
Boerenzwaluw	Groene Specht	Meerkoet	Stadsduif
Bonte Vliegenvanger	Groenling	Merel	Stenuil
Boomklever	Grote Bonte Specht	Nachtegaal	Torenvalk
Boomkruiper	Grote Canadese Gans	Nijlgans	Tjiftjaf
Boompieper	Grote Lijster	Oeverzwaluw	Tuinfluit
Bosrietzanger	Heggenmus	Patrijs	Turkse Tortel
Braamsluiper	Holenduif	Pimpelmees	Vink
Buizerd	Houtduif	Putter	Waterhoen
Ekster	Huismus	Ringmus	Wilde eend
Fazant	Huiszwaluw	Roek	Winterkoning
Fitis	Kauw	Roodborst	Witte Kwikstaart
Fuut	Kievit	Roodborsttapuit	Wulp
Gaai	Kleine Karekiet	Scholekster	Zanglijster
Geelgors	Kleine Mantelmeeuw	Sijs	Zwarte Kraai
Gekraagde Roodstaart	Kleine Plevier	Slechtvalk	Zwarte Mees
Gele Kwikstaart	Kneu	Soepeend	Zwarte Roodstaart
Gierzwaluw	Knobbelzwaan	Sperwer	Zwartkop
Goudhaan	Kokmeeuw	Spotvogel	

Tekst: Arend Vermaat

Zeldzame Hop in Boekel

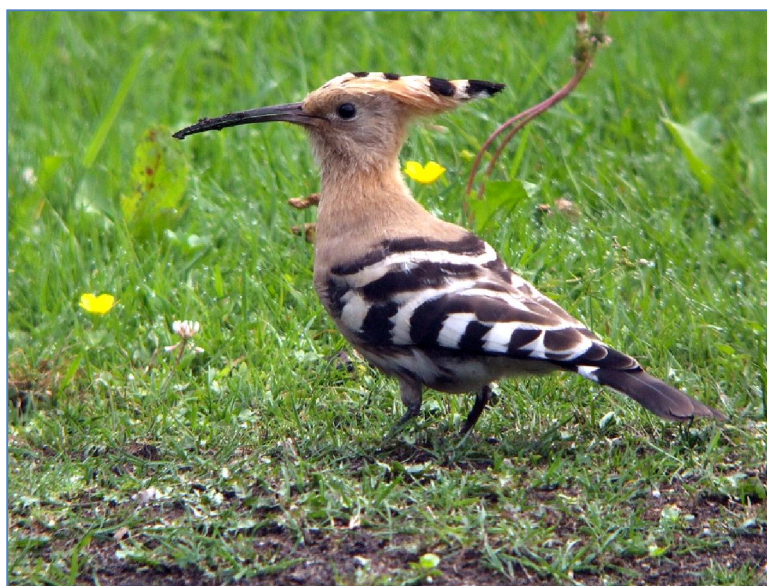
Begin augustus foerageerde een Hop in buurtschap *De Elzen* in Boekel. Op 12 augustus wist Peter van de Braak de vogel te fotograferen die er volgens de buurtbewoners al enkele dagen zat.

Een Hop is tegenwoordig een niet alledaagse verschijning in Nederland. Slechts sporadisch doet deze imposante, tropisch uitziende vogel in het voor- en najaar Nederland aan. De Hop is een felgekleurde vogel die vooral in de zuidelijke landen van Europa voor komt. Met zijn witte strepen, lange spitse snavel en prachtige kuif spreekt de Hop bij menig vogelaar tot de verbeelding. De melding van het exemplaar in Boekel deed dan ook diverse vogelaars uit Amsterdam, Apeldoorn en Etten-Leur naar het zuidoosten afreizen om deze bijzondere vogel te bewonderen.

Vóór 1925 was de Hop nog een regelmatig voorkomende broedvogel in Oost- en Zuid-Nederland. Tussen 1925 en 1940 verdween de vogel geleidelijk uit Nederland, vermoedelijk door de toenemende intensivering van de landbouw. Er waren oplevingen in de periode 1941 tot 1945 en van 1966 tot 1970, met jaren waarin er wel tien paar Hoppen broedden. Sinds 1970 gaat het hoogstens om één of twee paar. Het laatste broedgeval in Noord-Brabant dat succesvol verliep was in 1995. De laatste jaren worden er echter weer af en toe roepende vogels gemeld, wat indicierend is voor een territorium, bijvoorbeeld in de Achterhoek. In 2012 bleek de soort te nestelen in De Hamert in Noord-Limburg; tenminste één jong vloog uit.

De Hop leeft van grote insecten, slakken en kleine reptielen. Heel schuw is hij niet, in Zuid- en Oost-Europa zie je hem geregeld bij boerderijen in mesthoppen naar larven en wormen zoeken. Dit gedrag leverde hem in het verleden ook wel de naam Drekhaan, Schijthop, Stinkhaan of Stronthaan op. Niet echt vleierende bijnamen voor zo'n prachtige vogel!

De Redactie

Hop (foto Peter van de Braak)

Excursie Tiengemeten; eilanders voor één dag

En met de nieuwe natuur op Tiengemeten, de wind door je haren en overweldigende aantallen vogels kenmerken de excursie van zondag 16 juni 2013.

Het is opvallend dat veel Nederlanders zich aangetrokken voelen tot eilanden. Rust, even niets moeten, een met de elementen, de wind door je haren en veel natuur. Iedereen kent natuurlijk Nederlands trots: de Waddeneilanden. Maar er is meer. In het Haringvliet tussen Zuid-Holland en Zeeland ligt Tiengemeten. Jolanda Rutten heeft ons in het vorige Bruujsel al op bijzondere wijze meegenomen naar de wondere wereld van Tiengemeten. Deze keer wilden twaalf vogelwachters de warme douche van Tiengemeten zelf ondergaan. Met acht mensen (Jan-Willem Hermans, John Hermans, Carlo Wijnen, Hans Brouwer, Peter Noy, Lenie van Heusden, Simone van de Burgt en Bart Gras) vertrokken we om acht uur vanaf de Groenhoeve naar Tiengemeten. Hier verenigden we ons met Paul en Marga Verduin en Dick en Vera Slaa, die uit H-Hertogenbosch waren vertrokken. We stonden te popelen om te beginnen.

Met het pontje naar Tiengemeten

Voor slechts € 4,50 (en als lid van Natuurmonumenten zelfs maar € 4,-) word je met de pont overgevoerd naar Tiengemeten. Zodra de pont om tien uur begon te varen, konden we ons al vergapen aan Futen, Kuifeenden, Grasmus, Blauwe Reiger en één Zwartkopmeeuw die door John kundig werd opgemerkt. Kijk daar! wijst iemand: een Bruine Kiekendief. Majestueus klapwiekt het vrouwtje over de rietlanden. Die typische vlucht een beetje zwenkend, continu speurend in het riet naar een hapje. Ze schroeft een beetje omhoog en valt dan omlaag. Ze heeft iets te pakken. Grappig dat we daar getuige van zijn, want er zijn vaak meerdere pogingen nodig voordat ze een prooi te pakken hebben.

We zijn binnen tien minuten aan de overkant. Je voelt het eilandgevoel door de aderen stromen. Afgelopen donderdag is er een Ralreiger op Tiengemeten gezien. In de kleine polder ingeklemd tussen de noordoever en het gehucht Tiengemeten. We gaan ons geluk maar eens beproeven. De begroeiing staat hoog. Bij de poeltjes in de polder zien we Slobeenden, Brandganzen, Grauwe Ganzen en Meerkoeten. Gierzwaluwen, die indrukwekkende vliegende halve manen, doorklieven de lucht boven de polder. Voor broeden komen ze aan de grond, maar verder zijn ze vrijwel altijd in de lucht. Zelfs na minutieus afspeuren van de polder zien we geen teken van de Ralreiger. We worden getraakteerd op een concert van Europese Meerkikkers, die op naam worden gebracht door Carlo (handig hoor die IVN'ers). Er is meer dan de polder. Een heel eiland wacht op ons. Een eiland dat te groot is om helemaal te voet te belopen. We moeten dus keuzes gaan maken. Eerst gaan we verder en lopen over de dijk langs de polder.

We lopen nu in het deel van Tiengemeten dat 'Weelde' genoemd wordt. Zo voelt dat ook. Wat een weelde dat je je Vaderdagcadeau met een bezoek aan Tiengemeten mag verzilveren. We richten de blik naar het zuiden. Het meertje met russen-/biezenlandschap herbergt een rijkdom aan vogels. Zien we als VWU'ers af en toe een Kluut als we naar Keent, Batenburg of de Kraaijbergse Plassen trekken, hier zijn er tientallen. Je hoort ze van verre roepen. Prachtig zien ze eruit met hun zwart-witte verenkleed en hun omhooggebogen snavels. Een steltloper die het vogelhart sneller doet slaan. Bij de Kluten lopen ook Tureluurs te foerageren en Grutto's in grote aantallen. Gelukkig doen de steltlopers het hier erg goed en is er een goed voedselaanbod. Op het meer zwemmen nog Wintertalingen met hun fluitgeluid. We zien ook Zomertalingen op het meer, Lepelaars foerageren, Kemphanen, Knobbelzwanen, Krakeenden en Tafeleenden. Boven het meer vliegen Visdieven en Aalscholvers. Zowel in aantal soorten als aantallen per soort maakt Tiengemeten indruk. Helemaal doorlopen naar de westpunt van Tiengemeten is een goede oefening voor de vierdaagse van Nijmegen, maar levert minder afwisseling van landschap op. We besluiten dus de dijk te verlaten en richting de ruïne te lopen van een van de verlaten boerderijen op Tiengemeten, waar ik bij een vorig bezoek een hermelijn over de muren zag lopen. Die verlaten boerderijen zijn de stille getuigen van de veranderingen die hier hebben plaats gevonden en die op het internet verteld worden in de documentaire van Digna Sinke (zie de video: <http://www.hollanddoc.nl/kijk-luister/documentaire/n/nieuw-tiengemeten.html>) .

We komen nu in het deel van Tiengemeten dat aangeduid wordt met 'Wildernis'. Weer zien we een Bruine Kiekendief langs de greppels in het landschap foerageren. Ze houden precies de greppel aan en vliegen aan het eind naar de volgende greppel om in de ruigten naar jonge vogels, kikkers, muizen etc. te zoeken. Nu doorkruisen we de Wildernis langs de noordoever van de grote centrale kreek op Tiengemeten. Hier kun je heerlijk struinen. Aan de ene kant de kreek met bijvoorbeeld Tureluurs, Bergeenden, Wintertaling, Tafeleend met pullen en aan de andere kant de ruigten met riet, biesen en russen met veel Rietzangers, Bosrietzangers, Oeverzwaluwen en overvliegende Kneuen. Aan de zuidzijde van de kreek staat een andere ruïne van een boerderij. Torenvalken hebben er hun nest en veel Boerenzwaluwen.

Grutto, Kluten en Tureluur

Het weer werkt fantastisch mee en we gaan in de richting van één van de twee uitzichtsheuvels op Tiengemeten. Vanaf de heuvel heb je een mooi uitzicht over de kreek, de ruigten en zie je het haventje liggen. Dan zien we Dwergsterns, sierlijke vogels met een witte voorhoofdsplek en gele snavels. Ze zijn kleiner dan Visdiefjes. Het zijn behendige vliegers en ze geven een kleine vliegdemostratie voor onze heuvel. Achter ons kweelt een Bosrietzanger. De zang heeft meer variatie dan die van de Rietzanger en het geluid is 'ronder'. Het is een energiek exemplaar met een heldere en verdragende zang. Mooie tijd en omgeving om de meegebrachte boterhammen naar binnen te schuiven. De wind maakt het maken van geluidsopnamen onmogelijk, maar je kunt ook gewoon genieten van de zang.

Na de lunch vervolgen we onze weg naar de oostpunt van het eiland. We lopen nu tussen wuivende rietkragen met af en toe een doorkijkje op de ondergelopen ruigten. De groep VWU'ers loopt nu in verschillende tempo's en ieder geniet in zijn eigen ritme van de natuur op het eiland.

Peter houdt ons even stil. Is dat een

Sprinkhaanzanger? Ja hoor. De wind zorgt er wel voor dat we af en toe flarden van het geluid niet of minder horen. Toch vertellen de aanhoudende zang, de hoogte van het geluid, de metaalachtige klank en hoe hard het geluid klinkt dat we een van

de 45 Nederlandse sprinkhaansoorten (bijvoorbeeld Greppelsprinkhaan, wekkertje of krasser) uit kunnen sluiten. Dat maakt vogelen nu juist leuk, dat de oplossing niet direct voor de hand ligt en je af en toe de tijd moet nemen om een puzzel af te maken.

Dwergstern

Vanaf het vogelscherp in het oosten van Tiengemeten lopen we terug richting de pont. Hier aangekomen ontmoeten alle excursiegangers elkaar weer. Nog even een blik in de polder dan als afscheid. Daar zitten toch nog drie Kleine Zilverreigers en twee Lepelaars die we bij onze aankomst niet aantreffen. Van de Ralreiger echter geen spoor. We besluiten de pont naar het vasteland om drie uur te nemen. Met enige weemoed (het derde en laatste deel van Tiengemeten heet 'Weemoed') laten we het eiland weer achter ons. We waren eilanders voor één dag. Voor mij had het langer mogen duren en ik benijd Jolanda best een beetje.

Waargenomen vogelsoorten tijdens excursie Tiengemeten van zondag 16 juni 2013		
Aalscholver	Huiszwaluw	Slobeend
Bergeend	Kauw	Smient
Blauwe Reiger	Kemphaan	Spreeuw
Boerenzwaluw	Kievit	Sprinkhaanzanger
Bosrietzanger	Kleine Karekiet	Tafeleend
Brandgans	Kleine Mantelmeeuw	Tjiftjaf
Bruine Kiekendief	Kleine Zilverreiger	Torenvalk
Buizerd	Kluut	Tuinfluiter
Dodaars	Kneu	Tureluur
Dwergstern	Knobbelzwaan	Turkse Tortel
Ekster	Kokmeeuw	Veldleeuwerik
Fazant	Koolmees	Visdief
Fitis	Krakeend	Visdief
Fuut	Kuifeend	Wilde Eend
Gierzwaluw	Lepelaar	Winterkoning
Grasmus	Meerkoet	Wintertaling
Graspieper	Nijlgans	Witgat
Grauwe Gans	Oeverzwaluw	Witte Kwikstaart
Grote Mantelmeeuw	Putter	Zilvermeeuw
Grutto	Rietgors	Zomertaling
Holenduif	Rietzanger	Zwarte Kraai
Houtduif	Scholekster	Zwartkopmeeuw

P.s.: Negen dagen na onze excursie, op 25 juni, wordt de Ralreiger opnieuw waargenomen (onder andere door VWU'er Marjo van Kreij) op de plaats waar we hebben gezocht.

Tekst: Bart Gras

Vogel in de Maashorsté óde Ortolaanô

Dit jaar hadden we op 28 augustus op de telpost weer een Ortolaan zitten . Tijdens de trek willen deze meestal in gezelschap van andere gorzen doortrekken.

De Ortolaan (*Emberiza hortulana*) verblijft in de winter in Afrika ten zuiden van de Sahara en in Arabië. Het is een gorsachtige. Het mannetje is hoofdzakelijk rozebruin, met grijsgroene kop en borst, gele keel, roze snavel en duidelijke oogring. Wijfjes en jonge vogels hebben een lichter, minder opvallend verenkleed dan de man, met donkere strepen op de onderdelen. De wijfjes hebben wel de oogring en de roze snavel.

De Ortolaan broedt in rijk gestructureerde landschappen op droge zandgronden met bosjes en houtwallen. Vooral eiken genieten de voorkeur. Gebieden met een zeeklimaat, zoals in Nederland, zijn minder geliefd. Ze foerageren het liefst op nabijgelegen akkers met granen en hakvruchten. Zijn achteruitgang is voornamelijk te danken aan de modernisering van de landbouwmethoden, waardoor de verbouw van hakvruchten is afgenomen en houtwallen en hagen verdwenen. Zijn voedsel bestaat uit allerlei zaden en insecten, zoals sprinkhanen, kevers en rupsen. De zang lijkt iets op die van de Geelgors, maar is veel gevarieerder en muzikaler. Het wijfje bouwt een komvormig nest in het gras, in ruige begroeiing of onder een struik. De vier tot zes eieren komen na elf tot veertien dagen uit. Beide ouders voeren de jongen.

In Frankrijk werd en wordt helaas, ondanks dat het verboden is, de Ortolaan als een delicatessie beschouwd, met name de tongetjes van vetgemeste exemplaren. Vroeger was de Ortolaan toch ook in Nederland een gewone broedvogel. Tussen 1963 en 1965 waren er volgens de Avifauna van Noord-Brabant in Brabant nog vijfendertig broedterritoria. De soort broedt tegenwoordig niet meer in Nederland en we moeten het hebben van de trek van vogels die komen uit het noordoosten van Europa, waar nog grote aantallen broeden (200.000 tot 400.000 paren). De meeste najaarstrek vindt plaats van de tweede helft van augustus tot begin oktober, met de piek in de eerste week van september. Trekkende Ortolanen zijn te herkennen aan de boompieperachtige vlucht en de onopvallende, maar kenmerkende melodieuze of metalige geluiden.

De Nederlandse naam is, evenals diverse buitenlandse namen, afkomstig van het Latijnse Hortulanus wat tuinman betekent. De vogel zou aan die naam gekomen zijn doordat hij in Italië werd gezien in kleine wijngaarden. In Brabant heeft de vogel als bijnaam Zoetelief met name om zijn klankvolle liedje. De naam Rochskreever houdt zowel verband met het broedgebied als met de zogenaamde óschrijverôeitjes. Evenals de Geelgors legt het Ortolanenwijfje eieren, die met op lettertekens gelijkende lijntjes en krabbeltjes zijn overdekt. Hopelijk zien we nog vaak deze leuke verschijningen.

Jan-Willem Hermans

Lapland en Varangerfjord

Ɔ Een vogelreis in het noorden van Finland en Noorwegen van 27 mei tot en met 5 juni 2013 Ɔ

Eigenlijk wilde ik in mei een vogelreis maken naar Wit-Rusland, maar half mei kreeg ik te horen dat de reis vanwege te weinig belangstelling, niet doorging. Jammer, want Wit-Rusland is een prachtig vogelland, misschien dat er volgend jaar meer belangstelling is (personen van de Vogelwacht?). Toch wilde ik op vakantie en personen die me kennen, weten dat ik vooral geïnteresseerd ben in noordelijke gebieden. Als het mogelijk was, zou ik elk jaar naar Spitsbergen of Siberië op vakantie willen om hier de vogels te aanschouwen die in de winter dikwijls in onze omgeving te zien zijn. Ondanks het feit dat ik al twee keer het noorden van Finland en Noorwegen bezocht heb, besloot ik om voor een derde keer mee te gaan met BirdingBreaks.

De reisleader was een oude bekende, Arie Ouwerkerk, die bij velen van de Vogelwacht ook bekend is. Hij woont op Terschelling en tijdens onze herfstexcursies zijn we Arie al menige keer tegengekomen en ook verzorgt hij dan lezingen met prachtige foto's. Toch kun je nog zo veel ervaring hebben, in Finland heb je meer nodig. Als je hier de plaatselijke vogelaars van Finnature niet meeneemt zie je niets in de immens lege bossen van Finland. Het noorden van Finland is niets anders dan naaldbos, maar ten opzichte van onze bossen denk ik dat er maar tien procent aan vogels zit. Daarom moet je begeleiding hebben van deze vogelaars, ze leiden je direct naar de interessante vogelsoorten die er te zien zijn. Wel is het schandalig veel wat je moet betalen; per persoon betaal je Ƴ 250,- voor een dag. We waren met tien personen dus het is kassa voor Finnature. Maar niet geklaagd want je krijgt er wel wat voor terug.

Omgeving Oulu

Na Schiphol en een tussenlanding in Helsinki eindigden we in Oulu, boven in de Botnische Golf. Tegen de avond zijn we nog even rond het hotel gelopen en zagen we Wilde Zwaan, Pijlstaart, Zomer- en Wintertaling, Zwarte Zee-eend, Dwergstern, Noordse Stern, Visdief en ook een Grauwe Klauwier. Het zou tijdens deze reis de enige zijn want veel noordelijker dan Oulu vind je geen Grauwe Klauwieren meer. Na een zeer korte nacht stonden we om half drie Ɔ nachts samen met de Finnature gids al midden in de bossen van Oulu. Oulu ligt net onder de poolcirkel zodat het er om half drie Ɔ nachts al aardig licht is. De gids ging meteen naar een broedkast van de Ruigpootuil en na een keer tegen de kast geklopt te hebben kwam de Ruigpootuil ogenschouw nemen met wat er aan de hand was. Dit is een prachtig gezicht, je ziet de hele kop uit het gat van de broedkast steken en na tien minuten stak nog steeds haar (het vrouwtje broedt) hele kop uit het gat. Met heel weinig licht heb ik er foto's van genomen zodat jullie mee kunnen genieten van dit fantastische schouwspel. Tussen een bezoek aan de volgende uilensoort zagen we nog vele Kraanvogels, een zingende Ortolaan en een Korhoen. De uilensoort bleek een Dwerguil te zijn en ook deze vogel broedde in een kast.

Vrouwtje Ruigpootuil

De Dwerguil kwam geen poolshoogte nemen waarna besloten werd om de Dwerguil te bekijken in de kast. Als je weet dat een uil jongen heeft is het geen probleem om in de kast te kijken, meestal blijft het vrouwtje bij de jongen, zo ook deze keer. Je zag de Dwerguil met grote ogen jou aankijken met een blik van wat doe je hier. Een Koolmees lag dood in de kast dus voer genoeg. De Dwerguil is de kleinste uil in Europa, broedt uitsluitend in naaldbos (net niet in Nederland) en leeft van kleine vogels en muizen. Daarna gingen we naar het nest van een Oeraluil. Hier moet je mee oppassen want een Oeraluil valt snel aan als je in de buurt van zijn nestplaats komt. De gids had de avond daarvoor op een andere plaats een aantal jonge Oeraluilen geringd en liet ons de krabsporen op zijn hoofd zien van het vrouwtje dat hem aangevallen had. Onze Oeraluil bleef rustig op grote afstand ons aankijken. Met de telescoop hebben we deze machtige uil dan ook prachtig kunnen bekijken. Naast de uilen zou ik nog de Roodmus willen noemen die je hier overal tegenkomt. Met zijn kenmerkende zang *ónice to meet you* is dit een verschijning die je niet gauw zult missen in de omgeving van Oulu maar tijdens de verdere trip hebben we de Roodmus niet meer gehoord of gezien. De volwassen mannetjes zijn mooi rood gekleurd maar je ziet opvallend veel, niet gekleurde, jonge mannetjes zingen. Meestal zingen ze voor niets en doen ze pas volgend jaar mee met het broeden. Ook de zeldzame Drieteenspecht zagen we op een eenvoudige manier want ook hiervoor wist de gids de broedplaats te vinden en weldra zagen we de Drieteenspecht uit de nestholte vliegen. Als laatste zagen we nog mooi een zingende Draaihals. Deze keer aan de rand van een oud naaldbos, meestal zie je de Draaihals in de buurt van oude loofbomen. Na het bezoek aan Oulu vervolgden we in de middag onze reis naar Kuusamo, een stuk noordelijker, gelegen tegen de Russische grens. Hier kwamen we tegen de avond aan en na het eten zijn we meteen richting bed gegaan want ook hier was het *ô* nachts om twee uur opstaan om vogels te gaan kijken.

Omgeving Kuusamo

Na de gids om twee uur *ô* nachts opgepikt te hebben, gingen we als eerste naar een meertje midden in Kuusamo. Hier zat een paartje Roodhalsfuten, een kolonie Dwergmeeuwtjes en een Moerassneeuwhoen boven op een dennenboom. Voor de gids was het de eerste keer dat hij een Moerassneeuwhoen boven op een dennenboom zag zitten, meestal bivakkeren ze laag bij de grond. Later zagen we deze

Taigagaai

Moerassneeuwhoen tussen de huizen scharrelen, een teken dat de natuur, zelfs in de bebouwde omgeving van Finland, niet ver weg is. Ook zagen we bijvoorbeeld een Regenwulp in de achtertuin van een woning. Aan de andere zijde van Kuusamo zagen we een paartje Hazelhoenders. In het begin ongeveer drie meter van onze auto af. Naderhand vlogen ze in een boom op twintig meter waar we ze minstens een kwartier hebben kunnen bekijken. Eindelijk, want tot nu toe waren al mijn waarnemingen van een Hazelhoen alleen maar beperkt tot het wegvliegen van de vogel. In de zomer vind je in deze omgeving overal de Taigagaai maar nu, tijdens het broeden, zie je ze maar zelden. De gids wist een broedplaats en na even het geluid te hebben laten horen kwam weldra een Taigagaai aangevlogen. Daarna kregen we het vervolg op de hoenders en binnen niet al te lange tijd hadden we naast het Moerassneeuwhoen en het Hazelhoen ook het Korhoen en het Auerhoen.

Vooraf het Auerhoen imponeerde. Enkele mannetjes zagen we van dichtbij tussen de dennen lopen en hierbij vertoonden ze baltsgedrag, statig lopen, met uitgespreide staart liepen er twee om elkaar heen. Ook dit was net in een buitenwijk van Kuusamo, maar zoals al gezegd je moet de plaats weten want kilometers in de omtrek waren er verder nergens meer baltsende Auerhoenders te zien. Ook vertelde de gids me dat ze vorig jaar een andere baltsplaats hadden, dus ook hier geldt dat je zonder gids

Uitgestrekt landschap in Finland

weinig kans maakt om een Auerhoen te zien. Enige dagen later zagen we nog het Alpeneeuwhoen zodat we de meeste Europese hoenders in enkele dagen tijd zagen. Als laatste zijn we met de gids naar de plaats gereden (Valtavaara, iets voorbij Ruka) waar altijd de Blauwstaart wordt gezien. Dit is een bekende plek en het duurde dan ook niet lang voordat we een zingend mannetje zagen. Op de binnenmeertjes kom je soorten tegen die wij vooral kennen van het open water. Zo zagen we de Grote Zee-eend, het Nonnetje, de Brilduiker en de Smient op deze meertjes. Vooral de Brilduiker is hier een algemene eend die je bij elk meertje tegen kunt komen. De Finnen hangen overal broedkasten langs de randen van kleine meertjes waar de Brilduiker in gaat broeden. Na twee korte nachten kregen we nu eindelijk gelegenheid om uit te slapen. De volgende dag rond negen uur werd koers gezet richting het Varangerfjord in Noorwegen.

Finse bossen

Maar voordat we daar aankwamen hebben we nog diverse stops gemaakt in Finland. Tijdens het rijden zie je geregeld grote, open moerasgebieden. Bij een moerasgebied heeft men een looppad op palen en planken gemaakt zodat je er tussendoor kunt lopen. Veel zie je hier niet maar toch zagen we een enkele keer een Bosruiter. Dit is dus het broedbiotoop van deze soort. Dat geldt ook voor een Noordse Kwikstaart die ik even later zag in hetzelfde moeras. Kort voordat je Finland verlaat kom je langs het hotel / café Neljän Tulen Tupa in Kaamanen.

Haakbek (mannetje)

Hier hebben wij overnacht, maar ook als je erlangs rijdt moet je beslist dit café bezoeken. Aan de achterkant van het café hebben de eigenaren voedertafels voor vogels opgesteld waar het hele jaar door wordt bijgevoerd. Dit is óéôplaats voor het waarnemen van de Haakbek. Toen wij eraan kwamen zag ik meteen een mannetje Haakbek (rode verenkleed) zitten en even later kwam er ook een vrouwtje bij (groene verenkleed). Het zijn vrij grote vogels die meteen opvallen. Veel fotografen maken hier hun opnames van een Haakbek, vooral in het vroege voorjaar als er nog volop sneeuw ligt is dit een mooie plaats om te fotograferen. Ik heb er een aantal mooie opnames gemaakt. Naast de Haakbek zie je hier ook Goudvink, Barmsijs, Groenling, Keep, Sijs en de Bruinkopmees. Verder zat er een paartje Eekhoorns die geregeld kwamen snoepen van het voer dat er in overvloed ligt.

Varangerfjord

Uiteindelijk passeer je de grens van Noorwegen. Na nog een eind gereden te hebben kom je dan aan het begin van het Varangerfjord. Het is het meest oostelijke fjord van Noorwegen dat grenst aan Rusland. Aan het begin van het Varangerfjord zie je meteen Zeearenden, Rosse Grutto's en Middelste Zaagbekken. Verder langs het fjord rijdend zie je een wit kerkje op een landtong staan. Dit is het kerkje van Nesseby en altijd de moeite waard om er te gaan kijken. Achter het kerkje ligt een klein plasje waar we al snel een Grauwe Franjepoot zagen rondzwemmen. Het

mooie is dat deze soort heel gemakkelijk benaderbaar is en even later kon ik op geringe afstand deze Grauwe Franjepoot mooi op de foto zetten. De Grauwe Franjepoot is een soort waarbij de vrouwtjes bonter gekleurd zijn dan de mannetjes. Ze paart met een mannetje, legt er eieren voor, waarna het mannetje het uitbroeden verder voor zijn rekening neemt. Meestal gebeurt dit dan nog een tweede en derde keer met ander mannetjes. Als het vrouwtje zou broeden zou er maar een legsel groot gebracht kunnen worden en nu drie legsels. Weer een prachtig voorbeeld hoe onze natuur zorgt voor allerlei oplossingen.

Grauwe Franjepoot

Ongeveer halverwege het Varangerfjord hadden we ons onderkomen. Van daaruit hebben we de overige dagen verschillende gebieden bezocht. Door het mooie weer besloten we om als eerste de tocht naar het Batsfjord te ondernemen. Hierbij rijdt je door een hoge toendra waar nog veel sneeuw ligt. Meestal zorgt het weer ervoor dat hier harde wind, lage temperaturen en veel regen voorkomt maar deze keer reden we naar het Batsfjord met een temperatuur van twintig graden, de zon hoog aan de hemel en nauwelijks wind. Bij de eerste sneeuw aangekomen zagen we al meteen een Kleinste Jager. Na hier enkele foto's van gemaakt te hebben ontdekten we in een klein plasje een Grauwe Franjepoot en in een wat groter meertje zwommen een paartje IJseenden. Geregeld zagen we Ruigpootbuizerds overvliegen waarbij een enkeling mooi bleef bidden in de lucht.

Schitterende natuur in Noorwegen

Op verhogingen in de toendra zagen we op een aantal plaatsen baltsende Kemphanen. Meestal staan de mannetjes stil maar als het vrouwtje iets beweegt zagen we de mannetjes in actie komen waarbij ze elkaar probeerden te verjagen. Bij een T-splitsing kun je rechtdoor naar Batsfjord of linksaf naar Sandfjord. Hier liggen enkele meertjes waar we al snel veertig tot vijftig Kempshaantjes telden. Verder enkele Wilde Zwanen, een paartje Roodkeelduikers, Toppereenden, IJseenden, Wintertalingen, Steenlopers en enkele baltsende Temmincks Strandlopers. Ook de Strandleeuwerik zagen we hier. Al deze soorten zijn in de winter in Nederland te zien maar hier op de toendra broeden ze dus. In het Batsfjord aangekomen zagen we een Zwarte Zeekoet maar op enkele meeuwen na zagen we niet veel. In de winter kun je hier in een schuilhutje op het water Koningseiders en Stellers Eiders fotograferen maar nu in het voorjaar vliegen deze twee eendensoorten nog noordelijker richting Siberië om er te broeden. Op de terugweg zagen we het eerste Alpensneeuwhoen, perfect gecamoufleerd met zijn wit-grijs kleed. Ook zaten hier Moerassneeuwhoenders zodat je ze mooi uit elkaar kunt houden. Het Moerassneeuwhoen heeft een roodbruine nek en kop terwijl een Alpensneeuwhoen een grijze nek en kop heeft.

De volgende dag hebben we precies de tegenovergestelde tocht gemaakt naar Vardo en van daaruit naar Hamningberg. Het eerste gedeelte rijd je dan langs het Varangerfjord en vanuit Vardo richting Hamningberg ga je over een toendra. Deze toendra ligt niet zo hoog zodat je hier geen sneeuw tegenkomt. Je ziet hier weer andere vogels zoals Kleine Jagers, Grote Zaagbekken, Zwarte Zee-eenden en met veel moeite uiteindelijk ook een Sneeuwgor.

Drietenmeeuw

De voor ons zeldzamere IJsgors is veel meer aanwezig, hier zag ik er enkele tientallen. In de zomer vallen de mannetjes met hun verenkleed en opvallende balts (ze vliegen ongeveer twintig meter hoog de lucht in zoals een Boompieper) goed op. In de haven van Vardo zagen we nog een jonge Grote Burgemeester. Ook deze soort zie je in de zomer nog maar sporadisch want de meeste Grote Burgemeesters broeden richting Siberië.

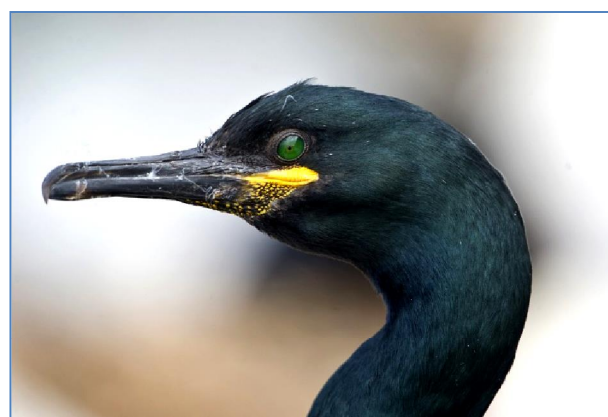
Als laatste stond het bezoek aan het vogeleiland Hornoya bij Vardo gepland. Dit is een klein vogeleilandje dat je met een bootje vanuit de haven van Vardo kunt bereiken. Om de paar uur komt het bootje je brengen en weer ophalen. Hornoya is een hoge rots waar allerlei koloniebroeders hun nesten hebben. Bij aankomst zie je vooral veel Zeekoeten en Drieteenmeeuwen. Iets meer onder aan de rots vind je veel Papegaaiduikers, Alken en Kuifaalscholvers. Tussen de Zeekoeten moet je goed kijken naar Zeekoeten met een witte streep op de snavel, dit zijn Kortbekzeekoeten. Dit is een zeekoet die alleen maar broedt in Arctische gebieden.

Opvallend waren drie Raven die telkens langs de kolonie vlogen waarbij er duizenden vogels gingen vliegen en er veel lawaai was. De meeste vogels zaten met jongen en de Raven proberen deze jongen bij niet oplettende paren weg te halen. Tijdens de wandeling over het eiland zagen we verder nog de Frater en de Oeverpieper, twee soorten die ik op het vaste land niet ben tegen gekomen. We hebben drie uur al fotograferend op het eiland rond gelopen waarbij ik mooie opnames heb kunnen maken van allerlei vogels. De meeste vogels zijn aan het broeden en hebben geen angst voor ons zodat je van enkele meters afstand ze kunt fotograferen. Een geweldige ervaring. Als je ooit hier bent moet je beslist een tochtje naar Hornoya niet overslaan. Veel personen gaan in de zomer naar de Noordkaap maar als natuurliefhebber kun je veel beter het Varangerfjord bezoeken. De laatste dag zagen we bijvoorbeeld in het Varangerfjord een groep Orka's. Door het mooie weer (in Nederland was het vijftien graden en hier de hele tijd tussen de twintig en vijfentwintig graden) was het weer een mooie reis. Inmiddels ben ik er dus drie keer geweest maar het zal zeker niet de laatste keer zijn geweest.

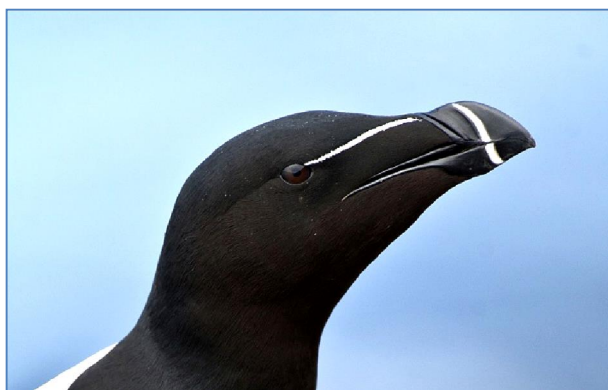
Tekst en foto's: John Hermans

Papegaaiduiker

Kuifaalscholver

Alk

Jonge boomvalken ringen in Erp en Mariaheide

Maandag 15 juli was het zover. De werkgroep stootvogels had drie nesten met jonge Boomvalken die oud genoeg waren om geringd te worden, in Erp, Mariaheide en Uden. Jan van den Tillaart en William van der Velden hadden Jaap van der Spek en Jo van Zanten als ringer en klimmer uitgenodigd. Peter Noy had de exclusieve primeur aan het Brabants Dagblad toegezegd. Afsgesproken was om rond half elf op de eerste ringlokatie aan de Hoeksehei in Erp te verzamelen. De verslaggever van het Brabants Dagblad, Paul Driessen en ondergetekende waren er het eerst, waarschijnlijk omdat het voor beiden de eerste keer was dat ze een ringsessie meemaakten. Spoedig daarna arriveerde ook de rest, Peter Noy, de ringploeg, de fotograaf van het Brabants Dagblad Jeroen Appels, William van der Velden en tot slot Jan van den Tillaart, die speciaal voor deze gelegenheid zijn vakantie had onderbroken en vanaf een camping in Castricum moest komen. Terwijl Jaap en Jo ieder hun onderdeel aan het voorbereiden waren, had Paul Driessen de gelegenheid om links en rechts de nodige informatie in te winnen voor zijn krantenartikel. Ik hoorde Jan hem uitleggen dat voor de nestcontrole een stok die wel tot zestien meter lengte te maken was, wordt gebruikt met daaraan een spiegeltje waarmee hij in het nest kan kijken. Ook informeerde hij hem over de vele

Klimmer Jo van Zanten en ringer Jaap van der Spek

Jo van Zanten in de boom

uren/dagen werk die er in de loop van het jaar in gaan zitten alvorens het zover is dat er geringd kan worden. Dat is dan de kers op de taart. Hoe vind je Boomvalken en hun nest? Een van de methoden is volgens Jan om in de herfst en winter oude kraaiennesten te gaan zoeken, want daar broeden Boomvalken vaak in. En deze nesten zie je het beste als er geen bladeren aan de bomen zitten. En dan in mei/juni maar weer controleren of er een Boomvalk in zit. Ondertussen bleef het in dat nest boven ons erg rustig, de jonkies waren zich er waarschijnlijk nog niet van bewust wat hen boven (onder?) het hoofd hing. De oude Boomvalken roerden zich echter des te meer en kwamen vanuit een bosje honderd meter verderop regelmatig alarmerend over gevlogen. Plotseling waren we getuigen van een spectaculaire jacht van een van de Boomvalken op een Groene Specht. In razende vaart voltrok zich een voor deze specht bijna fatale afloop. In snelheid moest hij het afleggen tegen de Boomvalk, maar door een paar onverhoedse wendingen kon hij nog net op tijd veilig het bos in duiken. Van de ene kant waren we blij voor de specht, maar we wisten ook dat dit de natuur is van roofvogels, zij moeten tenslotte ook eten.

Klimmer Jo van Zanten had zich inmiddels in z'n indrukwekkend uitrusting gehesen, alsof hij een steile berg ging beklimmen. Alles werd nauwkeurig klaargemaakt, bevestigd en dubbel gecheckt. Want het is een hele klus om de jonge Boomvalken uit hun nest te halen op z'n tien à vijftien meter hoogte. Maar hij heeft de nodige ervaring en met geen grammetje vet teveel aan zijn lichaam klom deze krasse knar van 71 soepel naar boven, voorzien van een soort fietstas om de jonge Boomvalken in naar beneden te laten zakken. Hijzelf bleef tijdens het ringen boven in de boom bivakkeren.

Als de Boomvalken beneden zijn, komt Jaap van der Spek, de ringer, in actie. Heel nauwkeurig worden de vogels gewogen en gemeten. Deze ondergaan alles heel gedwee, geen spoor van paniek, geen gefladder en geen vluchtpogingen. Tot slot krijgen ze ieder nog twee ringen aangemeten, een algemene om de vogels wereldwijd te kunnen volgen en een zwart-wit ringetje dat speciaal voor Noord Brabant is. Na voor de fotograaf geposeerd te hebben gaan ze terug in de fietstas en hijst Jo ze met het touw naar boven en zet hij ze weer keurig terug in het nest. Vervolgens seilt hij zelf weer ab en alles wordt weer zorgvuldig ingepakt voor de volgende ronde. Verslaggever en fotograaf van het Brabants Dagblad nemen afscheid en Peter Noy ook vanwege verplichtingen op z'n werk. De rest van het hele circus verplaatst zich naar de volgende ringlocatie, de Hoogstraat in Uden.

Boomvalkje net geringd

Eerst koffie met iets lekkers

Alvorens daar aan de slag te gaan wordt er eerst koffie gedronken met iets lekkers erbij. Gelukkig was het mooi weer en konden we in het gras gaan zitten picknicken. Maar daarna volgden er een paar teleurstellingen bij inspectie van de betreffende boom. Er werd nauwelijks vogelpoep op de grond onder het nest aangetroffen, een aanwijzing dat de jongen nog te klein zijn om te ringen. Als de vogels te jong zijn valt de ring van de poot af en als om die reden de ring wat verder dichtgeknepen wordt knelt hij na een tijdje de poot af. Bovendien had klimmer Jo gezien dat het nest in een zijtak te ver vanaf de stam van de boom zat. Omdat het een populier was, die erg breekbaar hout heeft, vond hij een klim naar boven van zo'n twintig meter wel verantwoord, maar niet daarna ook nog eens die zijtak op. Vanwege deze twee redenen werd daarom het ringen op deze locatie definitief gecancelled. Maar niet getreurd, we hadden nog een derde locatie, aan de Hoger Duinenweg in Veghel/Mariaheide. Maar eerst nodigden William en zijn vrouw ons uit om bij hem thuis in Mariaheide koffie en een boterham met gebakken ei te komen nuttigen. Dat lieten we ons geen twee keer zeggen. Toch kregen we daarna een tweede teleurstelling te verwerken.

Hoewel het nest in de populierenboom aan de Hoger Duinenweg gunstig zat, werd toch besloten om het ringen een à twee weken uit te stellen omdat er ook hier nauwelijks poep onder het nest werd gevonden, een teken dat de jongen nog te klein waren. Jammer, maar de natuur laat zich niet dwingen. De ouden vlogen steeds alarmerend boven de boom, zodat we besloten maar snel rechtsomkeer te maken.

Alsnog ringen (twaalf dagen later)

Op 27 juli ging het ringen aan de Hoger Duinenweg alsnog door. Afspraak was om rond tien uur te beginnen. Dezelfde klimmer, dezelfde ringer, alleen Jan van de Tillaart was er niet bij. Hij zou die dag pas rond de middag terugkomen van vakantie. Er werd iets vroeger begonnen, omdat er onweer was voorspeld op het eind van de ochtend. Het hele klim- en ringproces ging hetzelfde als de vorige keer in Erp. Professioneel en snel werd alles uitgevoerd. Alleen de boom was een stuk hoger en er moest na de wiebelige klimladder nog een meter of vijf echt geklommen worden tot een hoogte van twintig meter. Ook hier kwamen er weer drie Boomvalkjes naar beneden in de fietstas van Jo. Zij waren een stuk kleiner dan die in Erp, maar wel gezond. Terwijl wij beneden druk bezig waren met het ringen en foto's maken, zag Jo hoog in de boom in de verte het onweer steeds dichterbij komen. Nel, de vrouw van Jo, zag de bui ook hangen en activeerde ons om de drie vogels zo snel mogelijk weer in te pakken en zij hing de tas daarna weer aan het touw. Jo was daarna ook snel beneden. Alles werd weer ingepakt en voordat we goed en wel afscheid hadden genomen brak het noodweer los en vluchtte iedereen de auto's in. Stortregen, heftige windstoten en afgebroken takken van de bomen op de weg. Och-erm, hoe zou het boven in de boom zijn met de Boomvalkjes. En daar overheen kregen ze die nacht nog voor de tweede keer een gigantisch onweer met enorme rukwinden. Gelukkig kregen we daags daarna van Jan en William een mailtje dat het goed was afgelopen met de jonge Boomvalken. Ze zaten al weer olijk over de rand van het nest te gluren. Eind goed al goed! ☺

Tekst en foto's: Martien van Dooren

Klein Boomvalkje wordt geringd

SOVON, landelijke dag 2013

Nieuwe locatie Landelijke Dag op zaterdag 30 november a.s.

De Landelijke Dag van Sovon Vogelonderzoek Nederland verhuist dit jaar naar een nieuwe locatie: De Reehorst in Ede. De Reehorst is een uitstekend bereikbare locatie vrijwel naast station Ede-Wageningen, met comfortabele lezingenzalen en een professionele uitstraling. De dag is gratis toegankelijk en bedoeld voor iedereen met een hart voor vogels en natuur.

Programma

De locatie mag dan nieuw zijn, de programmering is als vanouds gevuld met boeiende lezingen in diverse zalen en natuurlijk bieden wij ook dit jaar weer plaats aan een uitgebreide informatiemarkt. De Landelijke Dag is een jaarlijks evenement voor alle vogeltellers en andere actieve natuurliefhebbers in Nederland en vindt traditioneel plaats op de laatste zaterdag van november. Een inmiddels vast onderdeel van deze dag is het jeugdprogramma.

Actief jeugdprogramma

Net als voorgaande jaren zal er op de Landelijke Dag een actief jeugdprogramma worden verzorgd voor kinderen in de leeftijd van 8 tot 13 jaar. Men bezoekt een nabijgelegen bos waar de kinderen aan leuke activiteiten kunnen deelnemen. Bovendien zullen de kinderen kennis maken met vogelonderzoek. Voor het jeugdprogramma zoekt de organisatie nog een aantal vrijwilligers die het leuk vinden om een dag met de kinderen op pad te gaan. Heb je interesse of wil je meer informatie, neem dan contact met ons op. Ook de Udense JeugdVogelwachters nemen hier aan deel!

Organisatie

De organisatie is in handen van Sovon in samenwerking met Vogelbescherming Nederland en de Nederlandse Ornithologische Unie (NOU). Houd de Sovon-website www.sovon.nl/ld in de gaten voor actuele ontwikkelingen en het definitieve programma!

Tot ziens op zaterdag 30 november!

Albert de Jong, Coördinator Jeugdactiviteiten
(albert.dejong@sovon.nl)

Iedere derde zaterdag van de maand komen ze bij elkaar om te beleven wat vogels kijken is. Soorten als Klapetekster, Nachtzwaluw en Kerkuil pronken op hun waarnemingslijsten. JeugdVogelwacht Uden is hét voorbeeld voor alle volwassen leden. Een verslag van de activiteiten mag als eidoover dan ook niet ontbreken in het Bruujsel.

Seizoen 2012/2013

Waterdieren

Met deze laatste activiteit voor dit seizoen hadden we geluk met het weer. De voorspellingen waren somber (veel regen), maar gelukkig bleef het deze ochtend droog. Tenminste vanuit de lucht, want onze activiteit was waterdieren zoeken.

Voor deze activiteit hadden we Rien Kersten (bioloog) uitgenodigd. Rien is een pas gepensioneerd biologieleeraar en kan uitbundig vertellen over de natuur.

Voordat we de waterdieren gingen zoeken, vroeg Rien naar de voor- en nadelen om een waterdier te zijn. Maar ook wat we zowel kunnen verwachten en hoe we te werk moeten gaan. Natuurlijk eerst een emmer water klaar zetten (met helder water) en dan gaan zoeken. Rustig met de scheppen in het water bewegen, waarbij we moesten proberen zo min mogelijk modder erbij te scheppen. Het meeste kans maakten we in de buurt van waterplanten. Diverse scheppen hadden we beschikbaar, van erg lange met een grof net, tot kleine met een fijn netje. Een metalen vergiet werkte ook perfect, vrijwel direct zag je of er wat gevangen was.

Iedereen was erg enthousiast, van diverse kanten werd er geroepen ñ...ik heb een kever, ...een salamander, ...een kikkervis, ...JA een vis!ò Na een uurtje vissen, gingen we het resultaat bekijken. De eerste vangst was toch wel erg bijzonder: een Geelgerande Waterkever. De kleine kikkertjes bleken padden te zijn. Ook diverse kleine waterkevers zaten er bij de vangsten. Rien vertelde dat de een jonge Geelgerande

Waterkever er heel anders uitziet dan een volwassen exemplaar. Deze ondergaat net zoals kikkers en vlinders een gedaantewisseling. Eenieder die een vis had gevangen was er blij mee, echter wij vonden de vangst wat minder goed. Het bleken namelijk Zonnebaarsen te zijn, dit zijn vissen die niet in onze natuur thuis horen, maar in tuinvijvers en aquaria. Deze vissen doen het erg goed in een vijver thuis, waarbij er soms teveel zijn.

Helaas worden de vissen dan uitgezet in de natuur. Hier hebben ze weinig vijanden, maar wel veel voedsel. Ze eten namelijk alles, zoals salamanders, kikkervisjes en andere waterdieren. In waters waarbij Zonnebaarzen te vinden zijn, is er bijna geen overig waterleven meer. Na al het moois uit deze poel, hebben we de meeste dieren teruggezet. Natuurlijk niet de Zonnebaarzen, die gaan naar huis in een vijver waar ze thuishoren. Na het eten van de lekkere koeken zijn we weer terug gegaan naar de parkeerplaats.

Nieuwe seizoen 2013/2014

Voor het nieuwe seizoen hebben we de leeftijdsgrens verlaagd naar acht jaar. Door deze verlaging hopen we een aantal kinderen langer bij de jeugdgroep te houden. Natuurlijk zorgen we voor een gevarieerd aanbod voor de jongere en wat oudere jeugd. Het nieuwe programma is te vinden op onze website!

Echt naar buiten?

Ken je kinderen die wel warmlopen voor een grote portie natuur op elke derde zaterdagochtend in de maand en hier erg graag tijd voor vrij willen maken? Tijdens het schooljaar wordt maandelijks een bijeenkomst gehouden voor de jeugdige deelnemers waar iedere keer een ander thema aan verbonden is. Denk aan activiteiten als het maken en hangen van nestkasten, ringen van vogels, herkennen van vogelgeluiden (Big Day), scheppen van waterdiertjes, een werkdag in de bossen of heide (VLU) en een dagexcursie naar de SOVON-dag te Nijmegen. Aangeraden wordt stevige schoenen of laarzen en warme kleding mee te nemen. Laat ze eens kijken op onze website of laat ze contact opnemen met mij, zodat ze zich op kunnen geven (de kosten bedragen tien euro per jaar). Een keer vrijblijvend meelopen kan natuurlijk altijd.

Opgeven kan op www.vogelwachtuden.nl
klik op ôWerkgroepô en dan ôJeugd Vogelwachtô

Peter van de Braak,
Coördinator Jeugd Vogelwacht (telefoon: 0413-253586)

Brunchwandeling 1 september 2013

Voor je het weet is de vakantieperiode al weer voorbij. Zeker met zo'n prachtige zomer als dit jaar, dan vliegt het helemaal om. Tijd dus om het nieuwe Vogelwachtseizoen te openen met onze traditionele brunchwandeling. In tegenstelling tot vorige jaren was het deze keer droog weer.

We startten met zestien wandelaars op de parkeerplaats van Natuurcentrum de Maashorst. Sommige leden gaan liever tellen op de telpost en wachten daar tot de wandelgroep aankomt. Prima, voor ieder wat wils dus. Het was een mengeling van oude rotten en nieuwe leden. Er viel dus wel een en ander te vertellen aan de beginnelingen. Onderweg werd er zoals altijd gezellig gekwebbeld, er is altijd wel iets wat uitgewisseld moet worden. Toen ik met de fiets naar de parkeerplaats reed, viel het me al op dat het erg stil was in de natuur. Dat is altijd weer even wennen, na een voorjaar en zomer vol vogelzang. Ik kan daar enorm van genieten en ieder jaar vind ik het weer jammer dat die periode alweer voorbij is. Toch valt er nog genoeg te beleven, hoewel de trek niet erg op gang wilde komen deze ochtend. Waarschijnlijk lag dat aan het feit dat het in het noorden van het land regende, dan besluiten veel vogels om even te wachten. We kwamen wel enkele dode dieren tegen, als eerste een dode bruine kikker. Dat gebeurt nogal eens dat deze onder een auto komt, zeker in de trektijd in het vroege voorjaar, dan kijken ze nergens naar. Ook zagen we een dode mol. Je kon mooi zijn graafpootjes bekijken en zijn zeer dichte vacht. Bart Gevers vertelde dat deze zo compact is om geen zand tussen zijn vacht te krijgen. Natuurlijk zagen we ook levende dieren, zoals een Slechtvalk. John Hermans zei dat het soms toch nog moeilijk is om een Boomvalk en een Slechtvalk uit elkaar te houden, zeker als ze snel voorbij vliegen. Een Slechtvalk is robuuster, een Boomvalk sierlijker. Deze Slechtvalk was al enige dagen rond de telpost waargenomen. We zagen ook drie Paapjes, mooie vogeltjes die op de Roodborsttapuit lijken, maar een witte oogstreep hebben. Ze leggen enorme afstanden af. Later zagen we nog een dood Paapje, je kon de witte oogstreep duidelijk zien. Zonde, die had er al zoveel kilometer opzitten, om hier tegen een auto op te vliegen.

We vonden ook een dood Paapje

Aan het einde van de Karlingerweg gingen we links het bos in. Bij de poel, die nu grotendeels droog stond, zagen we op verschillende plekken de ronde zonnedauw. Dit is een klein, rood vleesetend plantje dat op schrale gronden groeit. Doordat hij maar weinig voeding krijgt op deze schrale gronden, heeft hij een andere tactiek om voedsel tot zijn beschikking te krijgen. Er zitten kleverige druppeltjes op de bladeren, waar insecten aan blijven plakken. Deze insecten verteert de plant en krijgt zo toch de nodige voedingsstoffen binnen. We zagen ook het vrij zeldzame moerashertshooi, wat een klein beetje op sint-janskruid lijkt. Een van onze nieuwe leden, Livonne Rommers, ging op haar knieën om het plantje eens goed te bekijken met de loep.

Op de knieën voor de Zonnedauw

Wandelen en daarna gezellig brunchen op de telpost

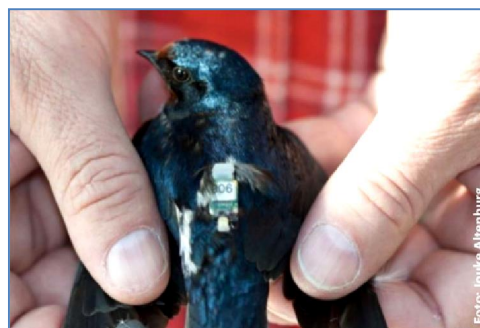
Met de zon er op was het inderdaad een schitterend gezicht door de loep. Jacques legde uit dat we bij de Vogelwacht niet alleen naar vogels kijken, maar ook naar hun leefomgeving met de daarbij behorende planten. Na een kleine twee uur wandelen, kwamen we aan op de telpost. Daar waren al ongeveer vijftien leden aanwezig, zodat we in totaal met een man of dertig waren. Piet van Dijk had de tafels weer klaargezet, iets dat hij al enkele jaren doet. Dit jaar ook, ondanks het feit dat Betsie van Dijk haar enkel gebroken heeft bij een ongeval en in de rolstoel zit. Ze moest een zware operatie ondergaan om de enkel weer goed te krijgen. Piet komt er nu pas achter, dat het huishouden doen toch wel zwaar is. De etenswaren worden uitgestald, er is voor ieder wat wils. Met dank aan Jan-Willem voor het doen van de boodschappen. Zelfs de twee Bossche tellers mogen mee eten, maar doen dit uiteindelijk toch niet. Voor Peter Noy is het vandaag een bijzondere dag, zijn bedrijf Nobru bestaat tien jaar. Ook de Vogelwacht profiteert van zijn kennis en sponsoring. Hij maakt vandaag ook de foto's. Op de keet staan al heel wat bijzondere waarnemingen van augustus. Veel vogels gaan al vroeg naar het zuiden. Kijk maar op onze site als je wilt zien wat er overgevlogen is. Bij het weggaan kwamen nog twee Buizerden en twee Raven voorbij zeilen. Die blijven ter plaatse, dus worden niet genoteerd. Rond elf uur loopt de groep weer terug naar het natuurcentrum. Het was wederom de moeite waard en gezellig om mee te maken. En vooral ook een heerlijke brunch, die in de natuur net iets lekkerder smaakt dan thuis!

Tekst: Liesbeth Verkaar (foto's: Peter Noy)

Geo-locators, trek ontrafeld

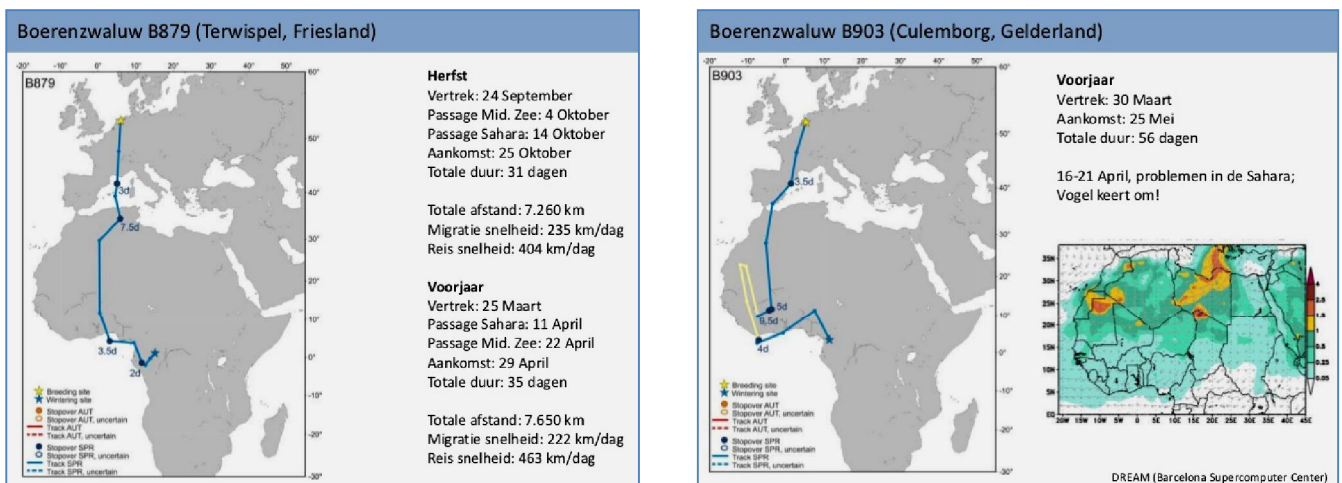
De vogeltrek is weer begonnen. Voor velen de mooiste vogeltijd van het jaar. Verassingen volop. Vogels die we bijna nooit zien, kunnen hier waargenomen worden, zoals de Hop die dit jaar enkele weken in Boekel verbleef. Ook de hoeveelheid valt op, zoals de meer dan tachtig doortrekkende Wespindieven eind augustus boven Uden.

Waar gaan al deze vogels naar toe? Veel is bekend dankzij ringwerk en een toenemende schare aan vogelaars over de gehele wereld. Er is echter ook nog veel onbekend. Maar waarschijnlijk gaat dit veranderen door de zogenaamde geo-locator. Een geo-locator is een lichtgewicht kleine chip die licht over tijd registreert. Hiermee is met een zekere nauwkeurigheid (circa tweehonderd km) bekend waar op een bepaald moment de vogel geweest is.

Boerenwaluw met geo-locator

In bijvoorbeeld Johannesburg (Zuid-Afrika) is bekend op dag X wanneer de zon opkomt en deze ondergaat. Als de vogel zich hier bevindt, wordt deze tijd gemeten en weten we dat op dag X deze vogel in de buurt van Johannesburg was. De chip wordt als heuptasje/rugzakje aangebracht. De vogel moet dus wel eerst gevangen worden om de geo-locator aan te brengen en volgend jaar weer gevangen te worden om de chip uit te lezen. Dit wordt meestal op de broedplek gedaan. Raymond Klaassen, een jonge bioloog uit Groesbeek, verbonden aan de Universiteit van Lund (Zweden) heeft onder andere bij Boerenzwaluwen en bij Grauwe Klauwieren zo'n geo-locator aangebracht. Je moet verschillende vogels voorzien van een locator en maar hopen dat de vogel de wintertijd overleeft en weer op dezelfde broedplek het jaar erop terug komt. In 2011 zijn er vijf Boerenzwaluwen een geo-locator aangebracht en in 2012 zijn er hiervan tien terug gevangen. Hierbij een tweetal kaartjes van de trekroute.

We zien dat Boerenzwaluw B879 er gemiddeld een maand over doet de afstand van maar liefst 7.260 kilometer te overbruggen. Boerenzwaluw B903 heeft er 56 dagen over gedaan om terug te komen in Nederland. Wat blijkt nu, deze Boerenzwaluw is iets later aan de terugtrek begonnen, maar een zandstorm in de Sahara van 16 tot en met 21 april noopte de vogel om terug te keren naar zijn overwinteringsgebied. Hier is voedsel en in een later stadium is de vogel alsnog naar Nederland gegaan. Het aantal zandstormen door klimaatverandering neemt toe en vormt een serieuze bedreiging voor de Boerenzwaluwen.

In 2011 zijn ook twintig Deense Grauwe Klauwieren voorzien van een geo-locator. Grauwe Klauwieren maken een reis van maar liefst 25.000 kilometer, is ontdekt. Ze hebben een aantal vaste gebieden waar ze gedurende de trek enige tijd verblijven, omdat hier voldoende voedsel is op een bepaald moment. Zo verblijven de vogels allemaal in Midden-Oost Afrika. Hier is een gebied dat dan onder water stroomt en een enorme hoeveelheid voedsel aanbiedt. Na een tot twee maanden is echter alles weer opgedroogd en gaan de vogels naar hun feitelijk overwinteringsgebied Zuid-Afrika. Via een andere oostelijkere route komen ze weer terug in Denemarken. Vooral de gebieden waar de vogels enige tijd verblijven, zijn belangrijk om te beschermen. Hoe meer de geo-locators onthullen, hoe beter de bescherming kan plaatsvinden. Waarschijnlijk zullen nog vele raadsels opgelost worden en kunnen we ons blijven verbazen over hoe vogels de vogeltrek overleven.

Jan-Willem Hermans

Opmerking: Foto's en figuren zijn afkomstig van de lezing door Raymond Klaassen op de jaarlijkse SOVON-dag 2012

Werkgroep (Oever)zwaluwen

2013 was een goed jaar voor de Oeverzwaluwen, althans binnen het werkgebied van Vogelwacht Uden. In totaal 119 broedparen op drie verschillende locaties, waarvan hier een overzicht.

Hofmans Plassen

Deze zandafgraving, gelegen in de Maashorst, is al jaren een geliefde plek voor de zwaluwen, de aantallen liggen doorgaans rond de vijfenveertig broedparen.

Zanddepot van Berkel

Dit depot ligt aan de Vliegeniersstraat te Uden. Met de firma Van Berkel kunnen elk jaar in goed overleg enkele zandhopen gespaard blijven in het voorjaar, zo lang het de bedrijfsvoering niet in de weg zit. Dit overleg met eigenaren van zanddepots kan veel opleveren. In de tabel een overzicht van het aantal broedparen over de laatste vijf jaar.

Jaar	Aantal broedparen
2013	66
2012	0 (Geen stijlkanten)
2011	96
2010	15
2009	55

Zanddepot aan de Munterweg Uden

Hier hebben we dit jaar acht broedparen. Dit depot is ontstaan na aanleg van een Ecologische Verbindingszone. De zandhoop ligt op een akker en zal daar waarschijnlijk niet kunnen blijven liggen. Hierover gaan we nog in overleg.

Uiteraard hadden we graag Oeverzwaluwen in de door ons aangelegde oeverzwaluwwallen. De wand op het Hemelrijk heeft bijna dertig jaar goed gefunctioneerd. Nu heeft echter het riet de overhand en is maaien geen optie meer. De wand op de Kleuter wordt nog jaarlijks onderhouden met hulp van Gemeente Uden. Zanddepots, afgravingen of een hoop zand bieden in dit geval goede alternatieven.

Bij deze een oproep: weet je nog plekken binnen de regio waar Oeverzwaluwen hebben gebroed, of mogelijke potentiële broedgelegenheden, bel of mail dan even naar: (mpoulussen@home.nl).

Binnen de Oeverzwaluwwerkgroep is het idee ontstaan om ook de andere zwaluwsoorten, te weten Boerenzwaluw, Huiszwaluw en Gierzwaluw te inventariseren en te beschermen. We zullen dan verder gaan als Werkgroep Zwaluwen. Hierover later meer.

Werkgroep (Oever)zwaluwen,
Marc Poulussen en Jan Verhoeven

Jan Verhoeven op inspectie

Dagexcursie Bargerveen in Drenthe

Zondagochtend 23 juni om acht uur was het verzamelen bij de Groenhoeve voor de excursie naar het Bargerveen. Dit is een gebied in Zuidoost Drenthe met levend hoogveen dat bij vogelaars vooral bekend is om de Grauwe Klauwieren die hier in flink aantal voorkomen. Bij aankomst stond Bart Gras al op ons te wachten bij de parkeerplaats. Ter plekke werden we verwelkomd door een zingende Geelgors.

Ligging Bargerveen

Geelgors

Vlakbij de parkeerplaats is er een grote kijkhut, bijna een bunker, met goed uitzicht over een flinke plas, waar niet echt veel te zien was. Dat zal ook met het weer te maken hebben, er stond flink wat wind. Om de Grauwe Klauwieren te zien gingen we een stuk lopen. Ondanks de wind was er een Waterral te horen en de Spotvogel. In een ander plasje zagen we de eerste Geoorde Fuut. Verderop mochten we over de veenbodem lopen, een lekker meeverende ondergrond, met voor de plantenliefhebbers Zonnedaauw.

De tik van een Gekraagde Roodstaart werd door Jan direct herkend en we zagen vier exemplaren bij elkaar. Hier ook onrust tussen Spreeuwen en Grote Lijsters, want er kwam een (hongerige?) Torenvalk langs. In een volgende plas stonden middenin het water een paar dode bomen, met een goed zichtbaar nest, waar waarschijnlijk nog iets inzat, maar van welke vogelsoort was niet duidelijk. Leuk om te zien was de Geoorde Fuut met kleintje achterop.

Geoorde Fuut

Ondertussen nog geen Klauwier gezien, zou het te hard waaien? Vanaf een uitkijkpunt nog kunnen zien dat de Duitsers aan hun kant van de grens flinke windmolens hebben neergezet. In de berm stonden een heleboel witbloeiende orchideeën, volgens Waarneming.nl staan hier inderdaad Welriekende Nachtorchissen. Bij het volgende hek hadden we eindelijk succes: een vrouwtje Grauwe Klauwier liet zich mooi zien, helaas net te kort voor een foto (maar zo goed zijn afstandfoto's niet van mijn camera). Terug naar de auto lopend hebben we nog een Tureluur gehoord en bij de Geoorde Futen zat nu ook een mannetje Tafeleend. Bij de auto werd nog een Koekoek genoteerd en omdat het nog niet zo laat was, zijn we nog naar een plek geweest waar we kans op een Bijeneter hadden. Dat lag toch zo ongeveer op de terugroute. Toy Janssen kon ons via de telefoon precies vertellen waar we moesten zijn. Daar in de omgeving ontzettend veel Ooievaars gezien en we hadden de mazzel dat we ook nog vier Lepelaars zagen overvliegen. Na een kwartiertje wachten op de bewuste plek met het idee dat het bepaald geen weer voor een Bijeneter was, klonk er plots prut boven ons. Bingo! Bijeneter! Voor de meesten van ons een nieuwe soort voor Nederland en met een voldaan gevoel konden we weer terug naar Uden.

Welriekende Nachtorchis

Waargenomen vogelsoorten tijdens excursie Bargerveen van zondag 23 juni 2013			
Aalscholver	Grauwe Klauwier	Koolmees	Tureluur
Bijeneter	Grauwe Vliegenvanger	Kuifeend	Turkse Tortel
Blauwe Reiger	Grote Bonte Specht	Lepelaar	Veldleeuwerik
Boerenwaluw	Grote Canadese Gans	Meerkoet	Vink
Boompieper	Grote Lijster	Merel	Visdief
Dodaars	Havik	Nijlgans	Waterral
Ekster	Heggenmus	Oeverwaluw	Wilde Eend
Fitis	Holenduif	Ooievaar	Winterkoning
Fuut	Houtduif	Rietgors	Wintertaling
Geelgors	Huismus	Ringmus	Witte Kwikstaart
Gekraagde Roodstaart	Huiswaluw	Roek	Wulp
Geoorde Fuut	Kievit	Spotvogel	Zanglijster
Gierzwaluw	Kleine Mantelmeeuw	Spreeuw	Zwarte Kraai
Grasmus	Kneu	Tafeleend	Zwartkop
Graspieper	Koekoek	Tijftjaf	
Grauwe Gans	Kokmeeuw	Torenvalk	

Tekst en foto's: Arend Vermaat

Wetenswaardigheden door John Hermans

Aziatische Goudplevier: een verloren Nederlandse trekvogel?

Op Texel verblijft al sinds 24 juli een Aziatische Goudplevier. Een zeldzame vogel, dwaalgast uit de toendra's van Noord-Siberië. Maar de Aziatische Goudplevier is niet zomaar een dwaalgast. Het heeft er de schijn van dat de soort vroeger een regelmatig voorkomende trekvogel in het Nederlandse waddengebied was. Friese wilsterflappers waren bekend met de soort en vingen met enige regelmaat 'lytse swarte'.

Aziatische Goudplevier
(Wikipedia)

Op 24 juli 2013 ontdekte de Texelse vogelaar Arend Wassink een Aziatische Goudplevier, *Pluvialis fulva*, in Ottersaat. De vogel was toen nog half in zomerkleed en betreft vanwege de geringe hoeveelheid zwart op de kop en de onderzijde wellicht een vrouwtje. De zeldzame plevier verblijft er nu al vier weken en is vaak in de plasjes tegen de dijk aan te zien. In vergelijking met de algemene Goudplevier heeft de Aziatische een langere en dikkere snavel, langere poten en grotere ogen. Hij is ook kleiner en heeft geen witte, maar licht grijsbruine ondervleugels. Er zijn nog veel meer subtiele verschillen met de Goudplevier, onder andere in de tekening van de vleugeldekenveren. In vlucht is de vogel duidelijk slanker dan een Goudplevier. De poten steken buiten de staart uit.

Golfbanen op Hawaï

Het broedgebied van de Aziatische Goudplevier strekt zich uit van de toendra's oostelijk van het Yamal Schiereiland tot in het westen van Alaska. Het overlapt in het westen met die van de Goudplevier, in het oosten met die van de Amerikaanse Goudplevier. De soort heeft een immens groot overwinteringsgebied, van de Hoorn van Afrika oostelijk tot Australië, Nieuw-Zeeland en de Zuid-Pacifische eilanden en legt tijdens de trek enorme afstanden af. Op Hawaï worden ze vaak op golfbanen gezien.

Vroeger een wintervogel

De Aziatische Goudplevier wordt sinds 1990 bijna jaarlijks in Nederland opgemerkt. In sommige jaren worden er meerdere gezien, zoals in 2012. Toen verbleven er op Texel zelfs drie, misschien vier exemplaren tegelijk. In de periode van 1940 tot 1989 werden helemaal geen Aziatische Goudplevieren gezien. Maar in de periode voor 1940, en dan vooral vóór 1920, werd de soort regelmatig gevangen door Friese ówilsterflappers (goudpleviervangers). Deze vogels werden destijds vooral in de late herfst en winter gevangen, terwijl de soort de laatste decennia vooral in de zomer wordt gezien.

Goudplevier (foto John Hermans)

Het betreft dan volwassen vogels, die eerder wegtrekken dan jonge, eerstejaars vogels. Juli is verreweg de beste maand om een Aziatische Goudplevier te vinden, gevolgd door augustus en september.

Lytse swarte

Het zou dus zomaar kunnen dat de Aziatische Goudplevier vroeger veel vaker voorkwam in Nederland. Friese wilsterflappers waren bekend met *de kleine Goudplevieren* waarvoor zij diverse namen hadden, zoals *de swarte petsjes* of *de lytse swarte*. Ze werden met Goudplevieren gevangen voor de consumptie en zijn eenvoudigweg verdwenen in de pot. Diverse verzamelde, gebalgde of opgezette vogels uit die tijd zijn verdwenen en niet meer traceerbaar. De *lytse swarte* werden vooral in de winter gevangen, vlak vóór en tijdens vorstinvallen. De vogels zouden dan uit de Waddenzee komen en het binnenland intrekken. Zomers werden geen wilsters geflapt; dit verklaart waarom er vroeger geen gevallen uit de zomer bekend zijn. Want vogelaars die de soort konden herkennen, waren er toen niet.

Wintervet

Goudplevierkenners Theunis Piersma en Joop Jukema suggereren in hun geweldige boek *Goudplevieren en wilsterflappers* (KNNV-uitgeverij, 2001) dat vroeger de meest westelijke populaties van de Aziatische Goudplevier naar het westen trokken, naar het Nederlandse waddengebied en verder naar de Britse eilanden. Deze vogels waren zwaarder bevederd en bouwden wintervet op, kenmerken van wadvogels die overwinteren op de gematigde breedte. Deze vogels zouden zelfs tot een aparte ondersoort kunnen behoren.

Verdwenen of gedecimeerd?

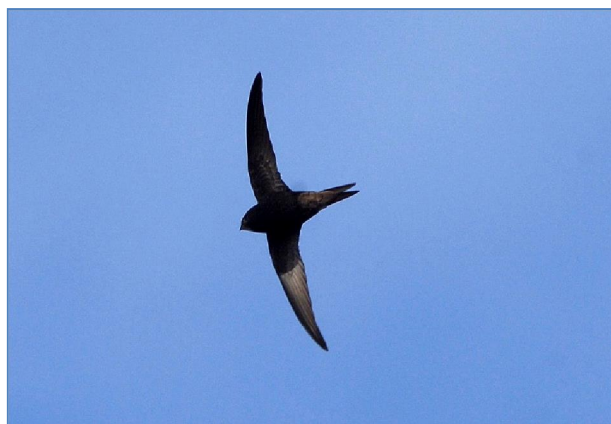
We zullen het niet weten. Het heeft er alle schijn van dat die westelijk trekkende populatie is verdwenen. Of *é* gedecimeerd? Frappant is dat vorige zomer twee Aziatische Goudplevieren werden ontdekt op een hoogwatervluchtplaats op Texel, in de Slufter. Vogels die afkomstig zijn uit foerageergebieden in de Waddenzee. Zijn deze zomerse Aziatische Goudplevieren de laatste vogels van deze verloren geachte populatie, de laatste der Mohikanen? Of *é* gewoon dwaalgasten uit de meer oostelijke populaties?

Uit: Bericht Vogelbescherming Nederland, 20 augustus 2013

Toelichting: Een aantal leden van de Vogelwacht heeft deze vogel ook gezien in Ottersaat.

Is de laatste Gierzwaluw ook echt de laatste?

Fenologie is de studie van jaarlijks terugkerende natuurverschijnselen. Voorbeelden van onderzochte verschijnselen zijn de tijdstippen waarop trekvogels terugkomen, de eerste bladeren aan bomen komen en de eerste vlindersesignaleerd worden. De voorjaarsfenologie bij vogels is heel overzichtelijk, want het is gewoon de eerste vogel registreren die je ziet of hoort. De najaarsfenologie is lastiger. Je weet nooit of die Gierzwaluw vandaag ook werkelijk de laatste is. De terugtrek van de soort begint al in juli, wellicht ook al in juni en loopt in augustus heel snel af.

Gierzwaluw (foto John Hermans)

Verondersteld wordt dat vogels die niet tot broeden zijn gekomen, bij de Gierzwaluw misschien een flink deel van de populatie, eerder vertrekken dan broedvogels. De meeste eigen broedvogels zijn eind augustus, vertrokken en enige doortrek vindt er nog plaats van Scandinavische broedvogels. Hoe noordelijker en/of oostelijker, hoe later ze wegtrekken. Falsterbo meldt dagelijks nog enige honderden tot duizenden Gierzwaluwen. De meeste Scandinavische vogels zullen ons land niet passeren, ze volgen een route over Duitsland. De Engelse vogels laten ons land links liggen. Allemaal spannende en voorlopige resultaten uit het onderzoek van geolocators. Trektellingen en ringvangsten, voor de nachttrekkers, in het najaar zijn de beste methode voor de najaarsfenologie. Waarnemers bevestigen dat de grote bulk van Gierzwaluwen in de eerste week van augustus ons land verlaten heeft, volgens sommigen een week later dan vorig jaar. Mijn laatste Gierzwaluw zie ik meestal op de trektelpost Eltenberg en dat is meestal in de eerste week van september (de laatste op 8 september). Vaak ontdek je er één als een grote zwarte sikkels in een groepje van de kleinere Huiszwaluw en/of Boerenzwaluw, dikwijls lager vliegend na een bui. Toch kan een enkele Gierzwaluw nog tot begin oktober onopvallend aanwezig zijn.

Uit: Sovon Vogelonderzoek Nederland, 23 augustus 2013

Hoe gaat het met de broedvogels van Europa?

Deze week bracht de European Bird Census Council (EBCC) een nieuw overzicht van de trends van 163 algemene broedvogels uit. Van Sperwer tot en met Kievit is in kaart gebracht of de soort in Europa afneemt, stabiel blijft of toeneemt. Voor de meeste soorten komt de Europese trend overeen met het beeld dat we van Nederland hebben, maar dit geldt niet voor alle vogels. De Nachtegaal doet het bijvoorbeeld niet zo goed in ons land, maar neemt in het oosten van Europa juist flink toe. Een prachtig beknopt overzicht, dankzij het werk van heel veel robuust vogeltelwerk. Ieder jaar maakt de EBCC, waarin coördinatoren van landelijke vogeltellingen verenigd zijn, een overzicht van hoe het 163 algemene broedvogels van Europa vergaat. Cijfers

Kievit (foto Lambert Verkuijlen)

uit zevenentwintig landen zijn samengevat in een mooie folder, waarin je in één oogopslag kunt zien of een soort afneemt, stabiel blijft of juist toeneemt. De gegevens zijn uitgesplitst in de langere termijn (vanaf 1980) en kortere termijn (vanaf 1990). In de samenvatting wordt opgesomd dat vierenvestig soorten geleidelijk zijn toegenomen. Bij die groep horen soorten als de Kraanvogel en Turkse Tortel. Ongeveer evenveel soorten bleven stabiel: de Grauwe Klauwier, Gaai en Braamsluiper bijvoorbeeld. Meer soorten namen licht af. Dan moet je denken aan de Graspieper, Geelgors en Kievit. Zoals bekend doen vooral de vogels van het boerenland het slecht in Europa.

Nachtegaal

Van sommige soorten is het Europese beeld goed terug te zien in Nederland. Neem de Patrijs, Zomertortel en Ortolaan, die overal sterk afnemen. Voor andere soorten ligt het iets gecompliceerder, zoals de Nachtegaal, die het niet zo goed doet in ons land. Ook in de rest van West-Europa neemt deze langeafstandstrekker af. De zanger laat in het oosten van Europa echter een flinke toename zien. Bij elkaar opgeteld zorgt dat ervoor dat de soort Europees gezien in de laatste twintig jaar stabiel is gebleven. Dit is te danken aan het feit dat de Nachtegaal drie verschillende trekroutes heeft en overwintert in een brede strook ten zuiden van de Sahara. Dankzij deze grote spreiding in de broed- en overwinteringsgebieden reageert de soort, op Europese schaal bekeken, minder sterk op regionale veranderingen.

Wielewaal
(foto Marc Gottenbos)

Opvallende resultaten

De meeste trends passen in het beeld dat we uit eigen land gewend zijn. Toch springt een aantal soorten eruit, omdat je een ander resultaat zou verwachten. De Wielewaal bijvoorbeeld, die stabiel is gebleven. Deze kleurrijke, welbekende soort is steeds minder te horen in ons land. Wat blijkt? De Wielewaal breidt zich uit naar het noorden van Europa, waar de zomers steeds warmer worden en er steeds meer habitat geschikt blijkt te zijn. Een stiekeme daler is de Rietgors, die al jaren licht in de min zit. Ongetwijfeld speelt de verdroging van moerasgebieden daarbij een rol. Ook een minder opvallende soort als de Heggenmus neemt af, waarbij het moeilijk is om de precieze oorzaken te achterhalen. En natuurlijk is het aardig om eens te zien hoe de vele soorten het doen die we vooral of uitsluitend van vakanties kennen.

Uit: Sovon Vogelonderzoek Nederland, 9 augustus 2013

Franse jacht op Grutto opnieuw voor vijf jaar verboden

Frankrijk heeft de jacht op Grutto's opnieuw voor vijf jaar gesloten. Vogelbescherming Nederland heeft hier samen met andere natuurorganisaties op aangedrongen bij de Franse regering. Met succes, want het moratorium is tot 2018 verlengd. Frankrijk is het enige land in Europa dat de jacht op de Grutto toestaat. Voor het moratorium werden er jaarlijks 6.000 tot 8.000 Grutto's gedood door jagers, een veelvoud raakte gewond. In 2008 besloot de Franse regering tot een tijdelijk verbod voor vijf jaar. De Grutto was op de Rode Lijst gekomen, omdat het aantal Grutto's in met name Nederland jaarlijks met zo'n vijf procent afnam. Nederland is één van de belangrijkste broedgebieden voor de Grutto. Meer dan de helft van de Europese populatie broedt in ons land. Vogelbescherming Nederland heeft de Franse BirdLife Partner LPO ondersteund bij de lobby om het moratorium te verlengen. Zo heeft er onder andere een gesprek met de Franse minister voor Ecologie plaats gevonden. Nederlandse argumenten hebben bijgedragen om de jacht opnieuw voor vijf jaar te sluiten. Uit zenderonderzoek van de Rijksuniversiteit van Groningen, onder leiding van Theunis Piersma, blijkt namelijk dat Frankrijk een belangrijke pleisterplaats is voor Grutto's tijdens de trek. Veel van onze Hollandse Grutto's verblijven er voor kortere of langere tijd. Vogelbescherming is trots op het resultaat: opnieuw vijf jaar rust voor de Grutto in Frankrijk.

Grutto (foto Marc Gottenbos)

Uit: Vogelbescherming, 1 augustus 2013

Overdonderende trek van Wespendieven

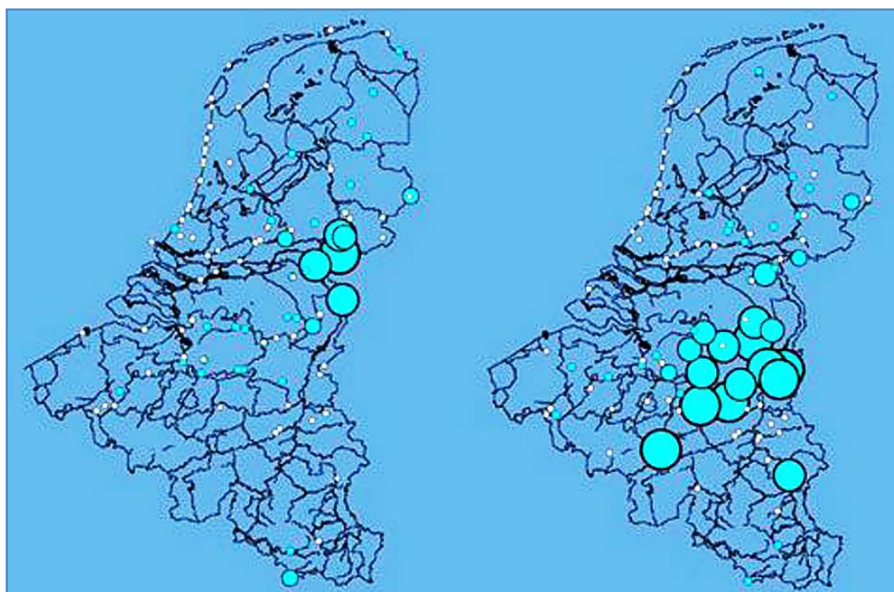
Massale trek van Wespendieven is een zeldzaam fenomeen in Nederland. Als het zich al voordoet, zijn de kansen erop rond half mei nog het grootst. Maar ook in het najaar passeert zo heel nu en dan een ware trek golf. Dat was dit jaar het geval op 25 en 26 augustus. Op 25 augustus waren het oosten van Gelderland en noorden van Limburg aan de beurt. Op de Eltenberg in het Montferland kwam de stroom op gang tijdens aantrekkende noordoostenwind en een opklaring na aanvankelijk dikke bewolking. De groepen telden op tot 146 exemplaren en in totaal werden 471 Wespendieven genoteerd.

Kennelijk zijn veel trekkers in het zuidoosten van Nederland neergestreken, misschien omdat ze niet verder wilden vanwege een daar hangend regengebied. De volgende morgen, 26 augustus, gingen ze met prima weer al vroeg op de wieken. De aantallen waren zowaar nog spectaculairder dan een dag eerder, althans in een smalle strook van enkele tientallen kilometers aan weerszijden van de Maas. Met aantallen tot 705 (Weert) en 575 (Koningsbosch) trekkers werd een voor Nederland uitzonderlijke situatie door trektellers vastgelegd. Aan Belgische zijde werden eveneens enorme aantallen genoteerd, met als record 746 exemplaren bij de Klauwenhof in het Maasdal. De dag erna was de trek in de Lage Landen vrijwel voorbij (zie het door Gerard Troost vervaardigde kaartje, gebaseerd op trektellen.nl).

De trek golf staat vermoedelijk in verband met krachtige oostenwinden in de voorgaande dagen, waardoor de hoofdtrekbaan van Scandinavische Wespndieven in westelijke richting verschoof. Dat er in de dagen voorafgaand aan onze trek golf geen opvallende aantallen werden genoteerd op Falsterbo, is niet uitzonderlijk. De zuidpunt van Zweden fungeert weliswaar als een trechter voor tal van trekkende Scandinavische roofvogels, maar voor de Wespndief gaat dit maar ten dele op. Bij meewinden kunnen ze Zuid-Zweden in breed front en op grote hoogte verlaten. Ook bij een trek golf op 22 tot 24 augustus 2007 ontbrak een relatie met de aantallen op Falsterbo. Een ander achterland van de trekkers, bijvoorbeeld Noord-Duitsland of Polen, ligt minder voor de hand. Al met al een bijzondere gebeurtenis voor ons land. De eerste grote trek golf die in Nederland redelijk is vastgelegd, eind augustus en begin september 1958, moet trouwens nog spectaculairder zijn geweest. Er waren destijds veel minder vogelaars dan nu, met weinig onderlinge communicatie en systematische trektellingen bestonden amper. Maar er werden bij toevallige waarnemingen wel minstens 1.200 trekkende Wespndieven gezien. Dat ze soms abusievelijk werden aangezien voor kiekendieven of Buizerden past in het tijdsbeeld.

Uit: SOVON nieuws, 30 augustus 2013

Toelichting: Wij hadden de pech dat de Wespndieven precies om 17.00 uur tijdens het eten overtrokken, waardoor velen van ons dit fenomeen gemist hebben. Wel telde Harrie Claasen boven Uden nog 87 Wespndieven en Harrie vertelde me dat dit aantal zeker niet compleet was.

**Trek Wespndief over Nederland en België
op 25 (links) en 26 augustus 2013 (rechts)
(kaartjes: Gerard Troost)**

Vakantie Canada; òBritish Colombia en Albertaô

Het stond al jaren bovenaan het verlanglijstje van Anita en mij, een rondreis door Canada, en dan vooral British Colombia, aangezien we ook naar de Rockie Mountains wilden, leidde de reis ook naar Alberta. Omdat we graag alle highlights wilden meepikken hebben we voor een georganiseerde rondreis gekozen (British-Columbia is een provincie van Canada. Het heeft de meest westelijke ligging van alle Canadese provincies, Red.). We hadden goede ervaringen met een georganiseerde reis door Costa Rica, een aantal jaren geleden. Natuurlijk wilde je op een plek misschien nog wat langer blijven, maar je weet ook dat als je veel wilt zien, dat je door moet. Bovendien is de volgende plek weer net zo mooi.

Zeearend

We beginnen onze reis in Vancouver en maken de oversteek naar Vancouver Island, het grootste eiland voor het vaste land van British Colombia, ter grootte van Nederland, om de hoofdstad Victoria te bezichtigen, een mooie stad die het zeker waard is om een dag door te brengen. Victoria kent een mooie haven, waar boten wachten op toeristen die orka's willen spotten. Ook wij hebben van die gelegenheid gebruik gemaakt, maar helaas geen orka's gezien. De natuur laat zich niet dwingen, dat weten wij als geen ander. Al heel gauw ben ik het stadsgebeuren zat en kijk uit naar de prachtige natuur die Canada te bieden heeft en ik word op mijn wenken bediend. We rijden naar Cathedral Grove Forrest, een plek waar gigantische grote ceders staan, de oudste zou meer dan achthonderd jaar oud zijn. Enkele jaren geleden is er een gigantische storm over dit gebied getrokken waardoor er heel veel bomen zijn omgewaaid. Deze bomen zijn allemaal blijven liggen, het is prachtig om te zien en heeft wat weg van een tropische regenwoud, het is er vochtig en de bodem is bedekt met gigantische varens. We overnachten op een boot in Uclelet,

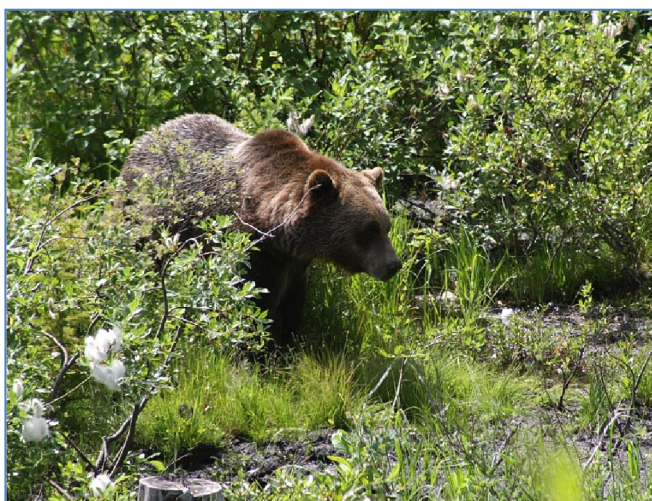

Raaf

zich tegoed doen aan de visafval, die in bakken op de steiger staat. De zeeotters kennen dit, dat kun je wel zien. Waarschijnlijk wordt dit met opzet gedaan voor de toeristen. We vervolgen onze reis naar Torfino, wandelen in een prachtig natuurpark aan de kust De Pacif Rim, met prachtige bomen begroeid met korstmossen en enorme varens. We nemen de ferry naar het vaste land en rijden via de Sea to Sky Highway.

een vissersdorp. Daar zien we onze eerste Golden Eagle (Zeearend). Gelukkig heb ik de telescoop bij me en zodra ik hem daarmee kan bekijken zie ik de kleinste details, het is meer dan geweldig. Later die dag lopen Anita en ik door het dorpje met onze verrekijkers. We staan op een plek vanwaar we tien Zeearenden spotten, jonge en oude, je gelooft je ogen bijna niet. Ook vinden we een nest waar ze hebben gebroed. Eerlijkheidshalve moet ik erbij zeggen dat de boom waarin gebroed is naast het restaurant staat met de naam òEagles Nestô Terwijl we aan dek zitten van de boot worden we zomaar getrakteerd op zeeotters, die op de aanlegsteiger klimmen en

We genieten van het prachtige uitzicht langs de kust en de eerste hoge bergtoppen waar nog sneeuw ligt. We stoppen bij een van de hoogste watervallen van British Columbia, Shannon Falls en rijden dan door naar Whistler waar in 2010 de Olympische Winterspelen werden gehouden. In de winter is dit een prachtig skioord. Whistler kent twee grote bergen, Black Comb Mountain en Whistler Mountain. We gaan naar beide bergen en zien daar twee Raven op een paar meter afstand van ons. Je ziet dat ze aan mensen gewend zijn en ze kijken of ze wat kunnen óneepikken van eten dat mensen achter laten. Later tijdens onze reis zullen we nog verschillende keren Raven zien. In de zomer worden de pistes gebruikt door met name jongeren die downhill gaan, met de mountainbike in een giga hoog tempo de berg af, mooi om te zien.

Grizzly beer

Als we Whistler verlaten zien we voor het eerst een zwarte beer, slechts een aantal meter van de weg. Natuurlijk wordt er gestopt en worden er foto's gemaakt. Waw, we hebben onze eerste beer in het wild gezien. Gedurende onze reis zien we nog een zwarte beer met drie jongen, ze loopt gewoon tussen de stilstaande auto's door. Ook zien we nog een paar Grizzly beren. Overal waar je komt waar beren leven, staat aangegeven dat je je in een berengebied bevindt. Er wordt aangegeven hoe je je moet gedragen als je ónverwachts een beer tegenkomt. Een beer zal je niet zomaar aanvallen, mensen staan niet op het menu, maar ze kunnen wel van je schrikken als ze je onverwachts tegenkomen. Daarom moet je praten of zingen zodat de beer niet verrast wordt. Mocht je oog in oog komen te staan met een beer, praat dan en blijf vooral staan. Als je gaat rennen zal hij je als een prooi kunnen zien. Bovendien kun je de beer niet voorblijven, hij is zoveel sneller dan mensen. In een berengebied zie je alleen maar speciale afvalbakken die een beer niet kan openen. Hiermee voorkom je dat zij bij het voedsel van de mensen kunnen en daardoor ook mensen ógaan opzoeken om aan eten te komen.

Zij zullen dan naar de dorpen komen op zoek naar dit voedsel met als gevolg dat beren dan moeten worden afgeschoten. We zien ook grote herten gewoon grazend langs de weg, zich geenszins storend aan de mensen die foto's maken.

Prachtig zijn ook de meren. In óJofre Lakes Provincial Park zien we een prachtig meer waarbij het water een heel bijzondere kleur heeft. Dit komt door de mineralen die vanaf de berg in het water terecht komen. We zullen nog vele meren gaan zien en elke keer opnieuw zijn we weer getroffen door de schoonheid en de grootsheid.

Groot rendier grazend langs de kant van de weg

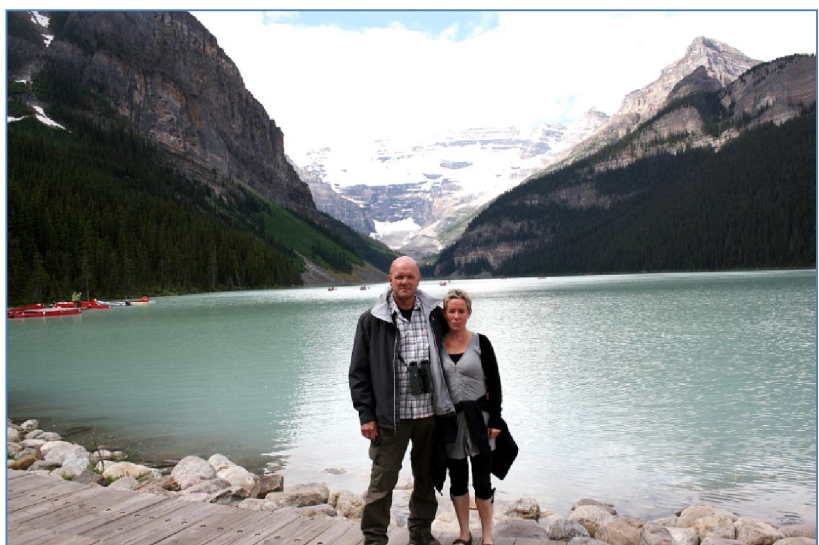
We zijn nu iets meer dan een week in Canada en gaan op weg naar de Rocky Mountains. Het is dan 1 juli, het is de 164ste Canadian Day, een nationale feestdag. Ze vieren dat in 1948 Canada erkend werd. Je ziet ook dat de Canadezen trots zijn op hun land, veel auto's rijden met Canadese vlaggetjes aan de antenne, maar ook in tuinen zie je de vlag en dan niet alleen op de feestdag. Onze reisleidster heeft het er maar steeds over dat de Rocky Mountains zo overweldigend zijn. Dat is ook zo. Bij de eerste aanblik kan je niet anders zeggen dan het is zo prachtig. De berg van rotsen er groeien geen bomen en op de toppen ligt sneeuw. De Rocky Mountains strekken zich uit vanuit British Columbia naar Alberta, met een tijdsverschil van een uur. We komen in Jasper National Park en vervolgens in Banff National Park bij The Athabasca Falls, een heel indrukwekkende waterval die gevoed wordt door de Athabasca River.

We gaan ook de Athabasca Glacier op. De gletsjer is ongeveer zes km lang, het ijs is tussen de negentig en driehonderd meter dik, maar in de afgelopen 125 jaar is de gletsjer de helft minder dik geworden. Iets van de naweeën van de overstromingen van Calgary hebben we meegekregen. Dit is gebeurd kort voor wij vertrokken. Hoewel we niet in Calgary zijn geweest, zag je op plaatsen wel dat het wegdek wat was weggeslagen en dat er langs de weg bomen en dergelijke lagen die nog opgeruimd moesten worden.

Canada kent heel veel Nationale Parken en ook onze reis gaat door veel van deze parken. Het is een prachtig land met overweldigende natuur. Ik had wel gedacht veel meer vogels te zullen zien, ook in de bergen, toch was dit niet zo. Natuurlijk heb ik ter plaatse een boekje gekocht om de namen van de vogels die ik zag op te zoeken. Ik heb wel de Visarend, Notenkraai, Gray Jay, Robin (soort merel met een bruine bef), Braun Headed Cowbird, Turkse Gier, White Crowned Sparrow, American Dipper, Hummingbird (soort kolibrie), Violet Green Swallow, Belted King Fisher (soort ijsvogeltje) en nog enkele vogels meer.

Wat ons zo opviel was de vriendelijkheid van de mensen op straat: je staat met een platte grond en gelijk vragen mensen waar je vandaan komt en of ze kunnen helpen. Er is zoveel meer rust dan bij ons. Je merkt dat het minder dicht bevolkt is, misschien is dat ook wel de reden dat het er overal zo netjes is, je ziet amper afval langs de weg en ook de openbare toiletten zijn schoon met tien rollen wc-papier op voorraad. Zie je dat in Nederland gebeuren, waarschijnlijk de eerste bezoeker ze om ze vervolgens niet meer terug te brengen. Meters voor je aan de stoeprand bent, stoppen de auto's al zodat je kan oversteken, niemand die je opjaagt.

De laatste twee dagen van onze vakantie hebben we nog doorgebracht in Vancouver, een grote stad met een prachtige haven en een gigantisch park ter grootte van vierhonderd hectare. Vandaar uit vertrekken we na drie prachtige weken te hebben doorgebracht in een land dat ik iedereen, die van overweldigende natuur houdt, kan aanraden om te bezoeken. We zijn een hele ervaring en een prachtig fotoboek rijker.

Hans en Anita van den Heuvel
(tekst en foto's)

Hans en Anita

Wespendieventeldag in de Maashorst (20 juli 2013)

Om tien over negen waren we met twaalf Vogelwachters present op de Parkeerplaats bij Natuurcentrum Slabroek. Om vier posten te bezetten hebben we onszelf opgedeeld in vier groepjes van drie tellers en zo werden de telpost, het 4-landenpunt, de Hengstheuvel en de Franse Baan vanaf ongeveer half tien bemenst. Tegelijkertijd bezette Otto Kwak met vier Ósseôkompanen de Kanonsberg. Het was aardig bewolkt en niet zo heel erg warm, tenminste zo voelde het aan na al die hete dagen. Niet het beste Wespendievenweer dus, maar desalniettemin hebben we er een aantal kunnen zien.

Wespendief (foto Mark van Els)

Even na half twaalf cirkelde een Wespendief op uit het bos iets ten noorden van het Militair kampje in de zuidelijke driehoek gevormd door de Voskampweg en de Udense Dreef. Deze Wespendief werd als eerste door de tellers bij de Franse Baan opgepikt en dreef langzaam naar Noord af. Zowel het 4-landenpunt als de telpost hebben deze Wespendief ongeveer een kwartier kunnen volgen, terwijl de vogel langzaam verder naar Noord ging. Rond tien over half twaalf kreeg de Kanonsberg hetzelfde exemplaar in beeld, komend van Zuidoost en later weer naar Oost verdwijnend. Rond half één wordt daar weer een Wespendief gezien. Ditmaal komend vanaf ZZO en recht over de Kanonsberg vliegend naar NNW. Rond tien voor één komt een Wespendief vanaf Uden hoog over de Hengstheuvel en deze wordt iets later ook door de Franse Baan gezien. Dat was het wat de Wespendieven betreft. Boomvalken zijn helaas helemaal niet gezien. Viel er dan verder niets te genieten? Jawel hoor: een Ooievaar en een steeds rondvliegende juveniele Slechtvalk, waarschijnlijk 1e kalenderjaar, die het af en toe aan de stok had met familie Raaf (vier exemplaren). Verder natuurlijk nog talloze andere leuke vogelsoorten, maar daar waren we niet voor hier.

Na afloop kwamen we bijeen bij het Natuurcentrum Slabroek alwaar alle waarnemingen werden gedeeld. Een zeer voorzichtige conclusie van de waarnemingen, gekoppeld aan de waarnemingen van de voorbije weken zou kunnen duiden op een paar/territorium rond de Kanonsberg en een paar/territorium ergens ten noorden van het militair kampje. Al met al weer een geslaagde dag en iedereen die er niet was heeft weer wat gemist!

Alle tellers bedankt!

Met vriendelijke vogelgroet,
William van der Velden

Wespendief (foto Marc Gottenbos)

Bijzondere Waarnemingen

Hierbij de bijzondere waarnemingen van onze regio, van half mei t/m eind augustus. In het vorige Bruujsel werd al aangegeven dat de Grauwe Klauwier melding wel eens een broedgeval kan worden. En dit jaar was dit dan ook een feit. De waarnemingen hiervan, evenals die van de Raaf werden onder embargo in waarneming.nl geplaatst. Verstoring van de nestplaats is daarmee verminderd. Op 1 augustus is de telpost weer ingericht, de eerste Grauwe Kiekendieven en Duinpiepers zijn er al gezien! Enige verstoring gaf de melding van de Hop wel. Voor deze prachtige zuidelijke soort is de telpost toch even verlaten! Diverse vogelaars uit het hele land hebben deze Hop kunnen zien. Wil je op de hoogte blijven kijk regelmatig op onze site www.vogelwachtuden.nl. Voor het direct doorgeven van bijzondere waarnemingen hebben we nu een Whatsappgroep opgericht. Meer informatie hiervoor is te vinden op ons Forum onder 'Waarnemingen'.

***Bruine Kiekendief
(foto John Hermans)***

Peter van de Braak (Inventarisatiewerkgroep), telefoon: 0413-253586.
E-mail: petervandebraak@gmail.com

Datum	Aantal	Soort	Locatie	Waarnemer
15-05-2013	1	Lepelaar	Telpost Brobbelbies Zuid	Gerard van Aalst
15-05-2013	1	Rode Wouw	Maashorst - Udenoord	Peter van de Braak
16-05-2013	4	Raaf	Schaijkse Heide zuidwest	Jan van Lith
19-05-2013	1	Blauwborst	Veghel - Het Ham	William van der Velden
20-05-2013	1	Grauwe Klauwier	Maashorst - Begrazingsgebied	Marc (+ Gert)
24-05-2013	1	Vuurgoudhaan	Maashorst - Slingerpad	Chris van Lieshout
31-05-2013	2	Slechtvalk	Uden - Bogerd / Vijfhuis	Martien van Dooren
01-06-2013	1	Rode Wouw	Uden - Buurtschap Hoeven	Ron van Rossum
01-06-2013	4	Slechtvalk	Veghel - De Amert	Jan van den Tillaart
02-06-2013	5	Raaf	Maashorst - Kanonsberg	Henk van den Acker
12-06-2013	1	Rode Wouw	Oss - De Tollenaar	Geert Custers
16-06-2013	1	Zwarte Wouw	Uden - Melle	Harry Claasen
30-06-2013	4	Zwarte Ooievaar	Uden - Buurtschap Hoeven	Ron van Rossum
01-08-2013	1	Zwarte Wouw	Telpost Brobbelbies Noord	Jan Verhoeven
03-08-2013	1	Grauwe Kiekendief	Maashorst - Brobbelbies	Leo Ballering
04-08-2013	1	Blauwborst	Maashorst - Brobbelbies	Jos van der Wijst
11-08-2013	1	Hop	Boekel - Molenbrand	Vogelwacht Uden
13-08-2013	1	Hop	Boekel - Molenbrand	Martien van Dooren
17-08-2013	1	Grauwe Kiekendief	Telpost Brobbelbies Noord	Henk van den Acker
19-08-2013	1	Duinpieper	Telpost Brobbelbies Zuid	Gerard van Aalst
20-08-2013	1	Grauwe Klauwier	Maashorst - Brobbelbies	Toy Janssen
23-08-2013	1	Visarend	Maashorst - Brobbelbies	Dirk Eykemans
28-08-2013	1	Ortolaan	Maashorst - Brobbelbies	Peter van de Braak
29-08-2013	1	Draaihals	Maashorst - Begrazingsgebied	Gerard van Aalst
30-08-2013	1	Morinelplevier	Maashorst - Brobbelbies	Leo Ballering

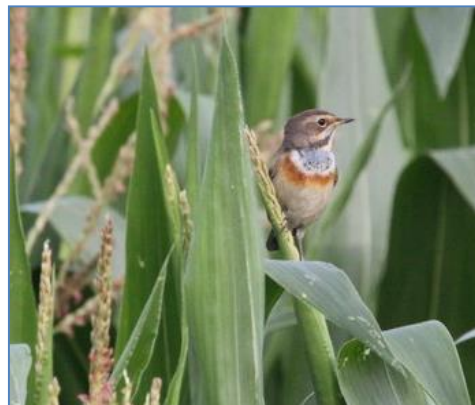
Opening trektelseizoen 2013

Het is alweer zo'n twee maanden geleden dat onze trektellers zich installeerden op de Brobbelbies. Eerst werd de keet geplaatst en de volgende ochtend, op 1 augustus, stonden de tellers om half zes weer paraat om de eerste vogels te noteren. Die eerste dag was overigens ook meteen de enige dag waarop in de eerste telmaand een dagrecord zou sneuvelen; maar liefst twee Zwarte Wouwen konden er die dag genoteerd worden.

De eerste week verliep verder rustig maar erg warm, temperaturen van boven de dertig graden waren geen uitzondering. Leuke waarnemingen in de eerste week zijn onder andere een Grauwe Kiekkendief, vier Regenwulpen en één Blauwborst. Deze Blauwborst was pas de tweede die ooit op de telpost werd waargenomen en Jos wist er zelfs een foto van te maken.

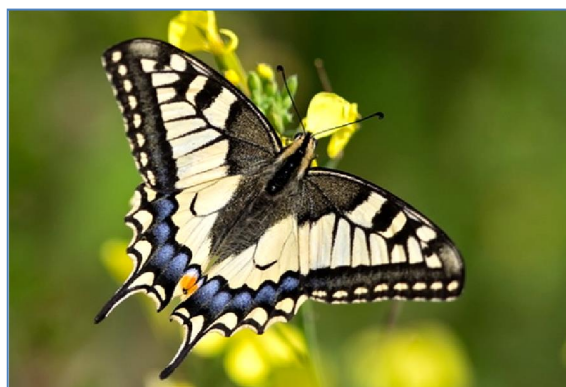

De Keet (foto Peter van de Braak)

Blauwborst (foto Jos van der Wijst)

Ook de tweede week begint erg warm en spectaculaire vogelwaarnemingen werden er niet gedaan. Wel leuk zijn de grote aantallen Oranje Luzernevlinders die over de telpost trokken; in de eerste maand werden er meer dan 150 geteld en werd ook een nieuw dagrecord gevestigd van liefst 27 exemplaren. Zeker zo leuk zijn de drie Koninginnepages die over de telpost vlogen.

Oranje Luzernevlinder (links) en Koninginnepage (rechts)

Het koelere weer met af en toe een bui in het begin van de derde week deed de vogeltrek ook nog niet toenemen. Zou door het late broedseizoen ook de trek wat later op gang komen? Op woensdag 14 augustus kon wel de eerste Zwarte Ooievaar van dit seizoen genoteerd worden: iets na enen vloog een exemplaar over de telpost. Het bleek een jonge vogel te zijn, bij adulte exemplaren zijn de snavel en de poten fel rood van kleur, bij juveniele vogels is dit vaal bruin/roze. De dag erna werd een Grote Mantelmeeuw genoteerd, het is wel geen nieuwe soort voor de telpost, maar vaak wordt hij niet gezien.

De laatste waarneming op het telpunt was in 2005, alweer acht jaar geleden dus. Aan het eind van de derde week liepen de temperaturen weer op tot tegen de dertig graden. Op vrijdag 16 augustus werden er rond het middaguur weer veel vlinders gezien. Na twaalfen eindelijk groepjes Ooievaars, een groep van zevenentwintig en een groep van vijftien die uiteindelijk gezamenlijk rond half twee uit beeld verdwenen. Later nog een tweetal Ooievaars en een langstreckende Boomvalk.

De vierde week van augustus begon wat bewolkt met temperaturen van rond de twintig graden. Ook viel er af en toe wat regen. Op maandag wist Henk van den Acker een mooie foto te maken van een juveniele Bruine Kiekendief. Op dinsdag werd er in drie etappes geteld en om 18.00 uur bij aanvang van de avondetappe ontdekten de tellers al snel een volwassen vrouwtje Grauwe Klauwier aan de overkant van de akker. Dit is pas de derde Grauwe Klauwier op deze telpost, een erg leuke soort dus. Dankzij de moderne communicatiemiddelen konden er heel wat tellers meegenieten van deze leuke soort. Op donderdagochtend kwam er al vroeg een luid roepende vogel over de telpost, dit bleek een Duinpieper te zijn. Er waren ook al vier Paapjes bij de telpost aanwezig. Later werden er nog meer Paapjes gezien, tussen elf en twaalf uur zelfs vijf, die ook weer doortrokken. Het volgende uur kwam er een groepje van vier ooievaars over en twee Wespndieven. Daarna viel de trek wat stil. Tussen drie en vier werd er een Duinpieper op de akker voor de keet ontdekt. In de laatste dagen van augustus werden nog verschillende leuke waarnemingen gedaan. Zo trokken er op maandag de 26^e verschillende Bruine Kiekendieven en een Visarend over, en werd er ook weer een Duinpieper geteld. Op woensdag ontdekten de tellers een Ortolaan tussen de Geelgorzen, op vrijdag en zaterdag een Morinelplevier. Het telseizoen is dit jaar dus vrij rustig van start gegaan maar toch met op verschillende dagen erg leuke waarnemingen. De tellers zitten er nog tot eind november, dus mocht je een keer mee willen tellen: iedereen is van harte welkom.

Bruine Kiekendief
(foto Henk van den Acker)

Mignon van de Wittenboer

Bron: Weekverslagen Arend Vermaat

Overleg IVN en Vogelwacht met Gemeente

Op 2 september jl. heeft de werkgroep Natuur en Milieu (IVN en Vogelwacht) bestuurlijk overleg gehad met wethouder Marcel Delhez van de gemeente Uden. De werkgroep heeft vier keer per jaar overleg met de gemeente, waarvan twee keer ambtelijk met Wim Althuizen en twee keer bestuurlijk met de wethouder. Naast de lopende zaken hebben we weer een paar nieuwe punten ingebracht.

Paddentrek

Een lid van het IVN heeft gemeld dat er tijdens de paddentrek veel slachtoffers zijn gevallen op de Karperdijk/ Bedafseweg. Hij telde er meer dan vijfhonderd op een avond. Met name bij het Annabos vallen veel slachtoffers. Volgens Bioloog Nico Ettema gaat de amfibieënstand daar niet achteruitgaat en vallen er, naast verkeersslachtoffers, ook veel dieren ten prooi aan vogels en zoogdieren. Maar het grote aantal verkeersslachtoffers willen we volgend jaar voorkomen. We hebben voorgesteld om paddentunnels, zoals die liggen in de Nistelrodeseweg nabij het ecoduct, aan te leggen. We hebben afgesproken dat het IVN en Vogelwacht Uden een plan uitwerken en dat voorleggen aan de gemeente.

Golfclub De Leemskuilen

In het Brabants Dagblad van 26 juli lezen wij dat het college er mee instemt dat er bomen geplant worden in de Maashorst als compensatie voor het gebruik van het illegaal in gebruik genomen oefenterrein in het bos iets ten noorden van de golfbaan. Wij zijn hoogst verbaasd over deze overeenkomst. Op 8 april 2004 hebben wij bezwaar aangetekend tegen de ingebruikname van het oefenterrein. Wij hebben alleen een ontvangstbevestiging gehad en daarna nooit meer een officiële reactie gekregen. In eerdere overleggen met de gemeente is dit ook aan de orde gesteld maar actie werd niet genomen. Er werd gezegd dat de gemeente er mee bezig was. Nu moeten we in de krant lezen dat een illegale ingebruikname die jaren gedoogd is, wordt gelegaliseerd. Dat stuit ons tegen de borst en dat hebben we kenbaar gemaakt. De wethouder erkent dat het dossier bij de gemeente te lang is blijven liggen. De mening van de gemeente is dat golfsport een extensieve sport is en passend is voor dat gebied. De provincie wil meewerken aan wijziging van het bestemmingsplan als er natuurcompensatie komt. IVN en Vogelwacht moeten zich nu beraden of wij mee gaan denken over de compensatie of ons bezwaar handhaven.

Oude wielerbaan van de Belgen aan het Slingerp pad

De natuurverenigingen zijn door de Heemkundekring benaderd om mee te denken over het herstel/zichtbaar maken van de wielerbaan, aan het Slingerp pad nabij theater Naat Piek. Wij zijn voorstander om de cultuurhistorie van Uden zichtbaar te maken. Echter een volledig herstel van de wielerbaan op die plaats is wat ons betreft niet aan de orde. De gemeente houdt hier rekening mee in haar werkplan. Blossenôen zal overleggen met de Heemkundekring en met IVN/Vogelwacht.

De Maashorst

De voorbereidingen voor het project Maashorst, basis op orde zijn in de afrondende fase en het ziet er naar uit dat dit goed komt. De wethouder is positief. Dus mogelijk verdwijnt op termijn de intensieve landbouw uit de kern van de Maashorst.

Over het andere project, de verbinding van het ziekenhuis Bernhoven met de Maashorst, werd op 5 juni een inspiratiebijeenkomst georganiseerd door de gemeente en het ziekenhuis. Daar zijn onze ideeën over de inrichting ook ter sprake gekomen. Na deze bijeenkomst lijkt het erop dat het ziekenhuis de regie heeft overgenomen van de gemeente. We hebben een verzoek gekregen van het ziekenhuis om onze voorstellen in te dienen. Volgens de wethouder worden de voorstellen van alle betrokkenen op korte termijn besproken en moet half oktober een conceptplan klaar zijn. Wij blijven dit volgen.

Ziekenhuis Bernhoven

Ecologisch beheer

De natuurverenigingen zijn voorstander van nog meer ecologisch beheer van de groene ruimte in Uden. Bij de gemeente komen echter nog veel opmerkingen/klachten binnen over de slordige bermen en het groen. Dat zou beter onderhouden moeten worden. Voorlichting blijft dus nodig om het publiek te wijzen op het nut van ecologisch beheer voor de biodiversiteit. De gemeente heeft daar al een paar krantenartikelen aan gewijd. We hebben afgesproken dat we in het voorjaar daar een paar gerichte excursies voor gaan organiseren. Hier ligt ook een mooie taak voor de leden van IVN en Vogelwacht om bij hun kennissen en familie telkens het nut van ecologisch beheer uit te leggen.

Stadslandbouw

Er komen mogelijkheden voor eenjarige pacht van industrieterrein voor stadslandbouw op Hoogveld Goorkens. Het VLU heeft al eerder aangegeven dat daar belangstelling voor is. Mogelijk kunnen we daar volgend jaar een paar graanakkers realiseren. Dat wordt mogelijk een nieuwe activiteit voor onze vrijwilligers.

Dit waren de belangrijkste onderwerpen. Alhoewel we niet op alles de gewenste antwoorden krijgen was het overleg weer constructief.

Joep van Lieshout

Klaprozen en Korenbloemen

Stichting Natuurkanaal maakt unieke filmopnamen

Onder de leden van Vogelwacht Uden vinden we tal van fanatieke fotografen en filmers die op een (bijna) professioneel niveau schitterende opnamen in de natuur weten te maken. Eén van die filmende leden is Lambert Cox uit Helmond. Op zijn website www.natuurkanaal.nl zijn diverse webcams aan te klikken die unieke beelden geven van onder andere een IJsvogelnest in een speciale kunstwand die in samenwerking met Waterschap Aa en Maas in de omgeving van Helmond is opgericht.

Screenshot uit de video van het uitvliegen van het tweede legsel.

De vrijwilligers van Natuurkanaal beheren niet alleen de webcam, maar houden ook exact bij hoeveel vis er door de oudervogels aangevoerd wordt en hoe het de jongen in het nest vergaat. Dit levert zeer belangrijke en verrassende informatie op die nooit eerder zo nauwkeurig kon worden vastgelegd. Zo worden er diverse hoofdstukken toegevoegd over het leven en gedrag van de IJsvogels. Met behulp van de webcams kunnen ook mensen, die fysiek minder goed in staat zijn de natuur in te trekken, toch nog een actieve rol spelen bij vogelonderzoek. De opnamen laten ook zien dat het leven van een IJsvogeljong niet altijd over rozen gaat. Zo is er bijvoorbeeld een jong te zien dat bijna twee uur lang zit te vechten om een grote vis naar binnen te werken. Of een jonge IJsvogel die door een ander IJsvogeltje geholpen wordt zijn (te) grote prooi te verwerken.

Ook het uitkomen van de jongen in het derde legsel werd prachtig vastgelegd.

Uit de camerabeelden blijkt ook, dat het aantal keer dat de ouders vis weten aan te voeren, sterk kan verschillen. In 2013 vloog het eerste legsel van zeven jongen uit op 5 juni. Deze jongen kregen in 26 dagen tijd 2.000 visjes door hun ouders aangereikt. Het tweede broedsel van wederom zeven jongen kreeg beduidend minder te eten: 1.400 visjes in 24 dagen. Misschien dat ze daarom besloten twee dagen eerder het nest te verlaten of zouden de 1.400 visjes wat groter of vetter geweest zijn dan die in het eerste legsel werden aangevoerd en waren de jongen eerder volgroeid? Het zou natuurlijk geweldig zijn als dit in de toekomst met aanvullend visonderzoek in het foerageergebied van dit paartje IJsvogels kon worden vastgesteld. Bij het schrijven van dit artikel is het ouderpaartje druk bezig met het grootbrengen van een derde legsel. De zeven jongen zijn op 24 en 25 augustus uit het ei gekomen en het lijkt erop dat zij het met nog minder visjes moeten stellen. De verwachting is dat de jongen uit dit derde legsel rond 15 september zullen uitvliegen.

Behalve de webcams van de IJsvogels zijn er op de website van Natuurkanaal nog een aantal andere video's te vinden van natuuroptnamen die Lambert onlangs in Nederland wist te maken. Zo filmde hij op 26 augustus in de Oostvaardersplassen twee spelende vossen: (<http://www.youtube.com/watch?v=oH3k1-U0IFg>) en maakte hij eind augustus opnamen van Zeearenden in de Biesbosch (<http://www.youtube.com/watch?v=2VmW7aldAG8>) en (<http://www.youtube.com/watch?v=i6ueOKOoLu8>).

Heel mooi zijn ook de beelden van de Oehoes die Lambert op 3 mei bij de steengroeve in Winterswijk maakte vanaf de uitkijkplek. Hierbij had hij het geluk dat de jongen die avond hun broedplek verlieten (<http://www.youtube.com/watch?v=aHCxRSGMRBY>).

Het is dus zeer de moeite waard om eens op de website van Natuurkanaal rond te kijken!

De redactie

De jonge Oehoe's bij de Steenhoeve in Winterswijk

Grauwe Klauwier terug in de Maashorst

Na jaren van afwezigheid heeft er dit jaar weer een paartje Grauwe Klauwieren gebroed in De Maashorst. Een kroon op het werk voor de inrichtingsmaatregelen die in het gebied zijn genomen. In voorgaande jaren werden al wel eens volwassen mannetjes gesignaleerd, maar er werd niet gebroed. Dit voorjaar werd echter eerst een mannetje en later in het seizoen een vrouwtje Grauwe Klauwier met jong in de Maashorst gespot.

Projectleider Jos van der Wijst: "Deze vogels zijn over het algemeen erg schuw en vooral in de broedtijd houden ze zich goed verborgen voor het publiek." Met 3.500 hectare is De Maashorst het grootste aaneengesloten natuurgebied van Noord-Brabant. In het gebied wisselen heidevelden, weiden, naald- en loofbos elkaar af, terwijl hoogteverschillen en open vlakten het landschap aantrekkelijk maken. In De Maashorst komen natte en droge gronden vlak naast elkaar voor, wat het gebied een afwisselende flora en fauna geeft. Ideaal gebied voor klauwieren, zou je zeggen. Maar de afgelopen decennia was het toch niet meer geschikt genoeg voor Grauwe Klauwieren om te broeden. Er waren niet genoeg grote insecten te vinden, de belangrijkste voedingsbron voor klauwieren. Bovendien waren er niet genoeg veilige broedplekken in het gebied.

***Mannetje Grauwe Klauwier
(foto Marc Gottenbos)***

Meer doorns voor de spieskoning

In samenspraak met Staatsbosbeheer, provincie Noord-Brabant, Natuur- en Milieuvereniging Maashorst, Vrijwillig Landschapsbeheer Uden en Vogelwacht Uden zijn afgelopen jaren maatregelen genomen om de Grauwe Klauwier weer terug te krijgen. Doornachtige struiken als meidoorn en braam zijn geplant en zorgen voor geschikte broedlocaties. Hier zijn de nesten van klauwieren veilig tegen indringers en rovers. En de struiken worden ook nog eens gebruikt als voorraadkast, want klauwieren spiesen hun prooi vaak op stekels en doorns om in tijden van schaarste een voorraadjie voedsel achter de hand te hebben. Verder zijn er stroken land ingezaaid met graan en akkerkruiden en zijn er kleine stukjes natuurgebied verschaald, waarbij de bovenste laag is afgegraven. Deze maatregelen maken het gebied aantrekkelijk voor grote insecten, en dus ook aantrekkelijk voor de Grauwe Klauwier. En dat bleek meteen al dit jaar.

De ambassadeur is terug

Enkele jaren geleden werd de Grauwe Klauwier tot óAmbassadeur van De Maashorst uitgeroepen. Want als de zeldzame Grauwe Klauwier weer in het gebied zou gaan broeden, zou dat een zeer positief signaal zijn. Ze broeden namelijk alleen in gebieden met een gezonde biodiversiteit met veel libellen, sprinkhanen, kevers, amfibieën en reptielen. Nu de eerste ambassadeur al zo snel is teruggekeerd, hopen we in De Maashorst uiteraard op meer. En dat kan. Want dit najaar worden er nog poelen aangelegd en sloten gedempt, waardoor de bodem natter wordt. Al deze maatregelen zorgen voor kleine, natte weiden met meidoorn en dat is ideaal voor de klauwier, die zich thuis voelt in zo'n kleinschalig cultuurlandschap. Hopelijk weten volgend jaar dan nog meer ambassadeurs De Maashorst te vinden.

Bron: Natuurbericht.nl en Persbericht Vogelwacht Uden

De vogelwacht is mijn uitlaatklep

In het dagelijks leven is hij directeur van werving- en selectiebureau Nobru Technisch Personeel B.V. Zijn vrije tijd besteedt hij het liefst in de natuur, tussen de vogels en de vogelliefhebbers. Peter Noy is al meer dan 25 jaar actief voor Vogelwacht Uden. Als coördinator van de werkgroep Clubblad/Publiciteit en organisator van de meerdaagse voorjaarsexcursies levert hij een welkome bijdrage aan de vereniging.

Toen Peter Noy als tiener op stap ging met bioloog Antoon Verwijst van de Udense mavo, werd hij aangenaam verrast. "Hij wees me op een tjiftjaf. Deze kleine, geelgroen gekleurde vogel is te herkennen aan zijn roep: 'tjif-tjaf-tjif-tjaf...' vertelde hij me. Ik vond het bewonderenswaardig. Toen ik jaren later deelnam aan een publiekswandeling van de vogelwacht, werd ik opnieuw gegrepen door het vogelvirus. In 1987 besloot ik bij de club te gaan, een jaar of dertig was ik toen."

Peter Noy (foto Rob van Berkel)

Nachtje proefslapen

Organiseren zit in zijn bloed, dat bleef ook bij de vogelwacht niet onopgemerkt. Binnen een paar jaar trad Noy toe tot de redactie van het clubblad, dat inmiddels 'Het Bruujsel' heet. Na een paar jaar werd hij eindredacteur en dat is hij nog steeds. Al meer dan 25 jaar verzorgt de vogelwachter, samen met een aantal redactieleden, het nieuws en de artikelen voor het clubblad dat vier keer per jaar bij de leden verschijnt. Daarnaast zet hij zich in voor het promoten van de vogelwacht en haar activiteiten, zoals excursies, lezingen en cursussen.

Ook het organiseren van de jaarlijkse voorjaarsexcursie is Noy al twintig jaar toevertrouwd. "Het is ieder jaar weer een hele uitdaging. Soms gaan mijn vrouw Sjan en ik zelfs een nachtje proefslapen. Dit jaar zijn we met ruim dertig vogelaars naar Nationaal Park 'de Wieden en Weerribben' in Overijssel geweest. Het was een geslaagde trip; we hebben daar bijzondere vogels gezien en met volle teugen genoten. En daar doe ik het natuurlijk allemaal voor."

Pitbull

Enkele jaren terug ontving de vogelliefhebber de Vrijwilligerspenning van de gemeente Uden in de categorie sociaal-cultureel werk. "Dat was echt een hoogtepunt, glimlacht Noy. "Ik zie het als een grote eer, al had ik het totaal niet verwacht. Ik was namelijk net gestopt met de organisatie van de herfstexcursies, de lezingen en de maandagavondwandelingen." Een leven zonder vogelwacht kan Noy zich nauwelijks voorstellen. "Ik ben verknocht aan de club. Ik geniet van de vogels en de natuur, maar kan ook helemaal losgaan met het clubblad of het organiseren van een excursie. De vogelwacht is mijn uitlaatklep. Bovendien ligt het in het verlengde van mijn ondernemerschap. Ik ben een contactdier en dat komt prima van pas, net als doorzettingsvermogen. Soms moet je jezelf als een pitbull ergens in vastbijten en niet loslaten voordat het doel bereikt is. Ik leef van de adrenaline."

Dimphy van Boxtel,
Redacteur De Winter Media Groep

Bron: Bedrijvig Uden, juli 2013

Jaarplanning; VLU 2013 - 2014

Werkgroep Vrijwillig Landschapbeheer Uden (VLU);
12 x actief

De werkgroep VLU houdt zich bezig met aanleg, herstel en onderhoud van kleine landschapselementen, zoals singels, poelen en knotwilgen. De VLU heeft voor het werkseizoen 2013-2014 een dialezing, twaalf werkdagen en een excursie gepland. Er zullen tijdens deze twaalf werkdagen diverse beheerswerkzaamheden worden uitgevoerd aan/bij verschillende soorten kleine landschapselementen op Bedaf, Leijgraaf, Slabroek, Wijstgronden, Vluchtoord en Hengstheuvel. Wellicht zit er ook iets bij voor u! De werkdagen worden op zaterdagochtend gehouden. Ze beginnen om 9.00 uur en worden afgerond om ongeveer 12.15 uur. Om 10.15 uur wordt een koffiepauze ingelast. De vrijwilligers dienen zelf voor gepaste kleding en goed schoeisel te zorgen. De VLU zorgt voor gereedschap, koffie en het afsluiten van aanvullende verzekeringen. De werkdagen zijn zowel inspannend als onspannend en heel gezellig. Wie weet vindt u het ook leuk!

Programma 2013 - 2014: graven, snoeien, planten, knotten, struinen en maaien!

Nummer	Werksaamheden	Plaats	Datum	Tijd
-	Jaarvergadering/Dialezing VLU	Groenhoeve	02-09-2013	19.00
01	Hooibeheer Rabattenbos	Egelweg	14-09-2013	09.00
-	Opening seizoen Noord-Brabant	Udenhout	05-10-2013	09.00
02	Herstel/Onderhoud kikkerpoelen	Groenhoeve	12-10-2013	09.00
03	Aanplant evz ôRuit om Udenô	Uden	02-11-2013	09.00
-	Boomfeestdag	Uden e.o.	20-11-2013	09.00
04	Aanplant Erfbepanting	Uden	07-12-2013	09.00
05	Terugzetten bosje/singel/knoten	Patrijsweg	28-12-2013	09.00
--	Halfjaarbespreking	Groenhoeve	06-01-2014	20.00
06	Terugzetten elzensingel	Kooldert	11-01-2014	09.00
07	Terugzetten eikensingel	Strikseweg	15-02-2014	09.00
08a	Verwijderen opslag heide	Slabroek/Bedaf	15-03-2014	09.00
08b	Start Biodiversiteit Kommavlinder	Uden	15-03-2014	10.30
09	Beheer Groenhoeve Natuurpad	Artillerieweg 3	12-04-2014	09.00
-	Wandel-/fietsexcursie start 25j. VLU	Uden e.o.	27-04-2014	10.00
10	Beheer Groenhoeve pad 25 jaar	Artillerieweg 3	17-05-2014	09.00
11	Hagenbeheer 25 jaar	Patrijsweg	21-06-2014	09.00
12	Hooilandenbeheer 25 jaar	Patrijsweg	23-08-2014	09.00

Contactpersoon werkgroep VLU (voor meer informatie)

Willem Peters, â Diepe 12, 5404 PJ Uden, 0413-252529, e-mailadres; petersw@home.nl

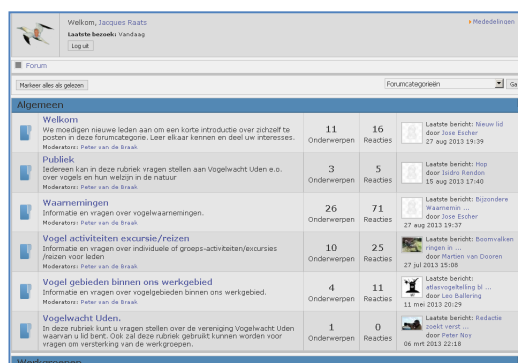
WELLICHT TOT ZIENS OP EEN OF MEERDERE WERKDAGEN!

Het forum van Vogelwacht Uden

Wanneer je iemand wat wilt vertellen of vragen pak je normaliter de telefoon of je stuurt een e-mail. Maar wanneer je iemand wat wilt vertellen of vragen, maar je weet niet wie je kan helpen, dan kun je gebruik maken van een Forum. Om deze reden hebben we een forum van de Vogelwacht Uden op de website geïnstalleerd. Er is daarbij onderscheid gemaakt tussen een openbaar forum en een besloten forum. In het openbaar forum zijn twee rubrieken beschikbaar en wel Welkom en Publiek. Hiervan wordt goed gebruik gemaakt, maar deze zijn voor algemene zaken. Wanneer je met je wachtwoord inlogt kom je tot de ontdekking dat er veel meer rubrieken bereikbaar zijn, waaronder: Waarnemingen, vogelactiviteiten/excursies/reizen, vogelgebieden etc.

Hier kunnen allerlei onderwerpen besproken worden waar niet-leden niet bij betrokken kunnen worden. Wanneer je inlogt, zie je dat er verschillende discussies gaande zijn. Een voorbeeld wil ik hier ook nog bij voegen. Het gaat over de oude telefooncirkel voor Bijzondere Waarnemingen en het staat dus in de rubriek Waarnemingen. Hier is nog niet zoveel op gereageerd. Waarschijnlijk komt dit doordat veel mensen, die actief zijn binnen onze vereniging, het bestaan van dit deel van het forum niet kennen omdat ze nog nooit hebben ingelogd.

Hierboven staat het bedoelde bericht en daar hebben drie mensen op gereageerd. Mijn bedoeling met dit stukje in het Bruujsel is om iedereen aan te sporen ook op onze website actief te worden.

De site is behoorlijk in trek volgens de cijfers die we ter beschikking hebben.

Op 29 augustus	Aantal
Vandaag	520
Gisteren	1.635
Deze week	5.606
Vorige week	13.1487
Deze maand	31.004
Vorige maand	28.434
Totaal	144.352

De meting heb ik gedaan op 29 augustus jl. (12.53 uur). Bij aantal worden de mensen die meerdere keren per dag inloggen gerekend als een bezoeker. De aantallen zijn dus daadwerkelijke bezoeken van verschillende personen. Een klein deel van deze bezoekers is lid van de Vogelwacht Uden. Deze bezoekers kunnen deel nemen aan het openbare forum en daar komen dan ook wel eens spookberichten binnen die we meteen verwijderen. Het besloten Forum en zeker het forum dat alleen bedoeld is voor de leden van een werkgroep, wordt erg weinig gebruikt. Dat is jammer, maar onbekend maakt onbemind luidt het spreekwoord en volgens ons is dat ook het geval met dit deel van het forum. Het Forum bestaat nog maar kort en iedereen moet er aan wennen, dus voor de toekomst hopen we dat er steeds meer gebruik van wordt gemaakt.

Jacques Raats

P.s.: Indien het wachtwoord te moeilijk is kun je zelf een nieuw wachtwoord aan maken. Bij inloggen klik je gewoon op **Wachtwoord vergeten** en je volgt de instructies.

Activiteiten werkgroepen Vogelwacht Uden e.o.

HET BESTUUR

Het bestuur verzorgt de algehele coördinatie van de vereniging, zij stimuleert tal van activiteiten en legt contacten met derden. Tevens organiseert het bestuur de ledenactiviteiten, zoals excursies, cursussen en dialezingen. Genoemde activiteiten worden mede uitgevoerd door middel van een aantal werkgroepen, te weten:

WERKGROEP INVENTARISATIE

De werkgroep Inventarisatie organiseert diverse vogeltellingen in de Maashorst. Genoemde inventarisaties hebben tot doel een zo goed mogelijk beeld te krijgen van de vogelstand in een bepaald gebied. De verkregen informatie wordt ter beschikking gesteld aan het SOVON, Staatsbosbeheer en Gemeentes. Zij gebruiken de informatie ten behoeve van beheersplannen voor de Maashorst en de Wijstgronden.

Coördinator Arend Vermaat, telefoon: 0413-377116

WERKGROEP OEVERZWALUWEN

Sinds 1986 heeft de Vogelwacht een kunstmatige oeverzwaluwenwand op de voormalige grindafraving "Hemelrijk" te Volkel. Men houdt zich bezig met de inventarisatie en registratie van de daar broedende oeverzwaluwen. Daarnaast wordt regelmatig onderhoud uitgevoerd aan de oeverzwaluwenwand en observatiehut. Op verzoek is een gratis brochure verkrijgbaar met daarin alle details over de bouw e.d.

Coördinator Marc Poulussen, telefoon: 0413-274046

WERKGROEP UILEN

Het plaatsen en onderhouden van nestkasten in kerken, boerderijen en schuren is een van de belangrijkste taken van deze werkgroep. Momenteel heeft de werkgroep de beschikking over ca. veertig kerkuilenkasten, die verdeeld zijn over Uden, Volkel/Odiliapeel en Boekel/Venhorst. Alle broedgegevens worden geregistreerd en aan de betreffende instanties doorgegeven. Daarnaast het geven van advies aan belangstellenden.

Coördinator John Opdam, telefoon: 0413-255179

WERKGROEP NESTKASTEN

Deze werkgroep verschaft nestgelegenheid aan vogels en dan met name holenbroeders, zoals Koolmees, Pimpelmees en Zwarte Mees, Gekraagde Roodstaart, Vliegenvanger etc. Dit gebeurt door diverse soorten nestkasten te maken en op geschikte locaties te bevestigen. Op dit moment heeft de werkgroep het beheer over zo'n zeshonderd nestkasten. Tevens het inventariseren en administreren van broedgevallen.

Coördinator Leo Ballering, telefoon: 0413-368248

WERKGROEP STOOTVOGELS

Naast het inventariseren van een zestal soorten stootvogels, welke in de Maashorst voorkomen, wordt aandacht besteed aan het maken en plaatsen van nestkasten of horsten, alsmede het controleren en registreren ervan. Verder is het doorgeven en assisteren bij het ringen van de jongen ook een taak van de groep. Het betreft hier voornamelijk de Buizerd, Havik, Sperwer, Torenvalk, Wespandief en Boomvalk.

Coördinator William van der Velden, telefoon: 0413-343308

WERKGROEP CLUBBLAD / PUBLICITEIT

Een belangrijk communicatiemiddel binnen de Vogelwacht is "Het Bruujsel". Dit clubblad wordt viermaal per jaar uitgebracht in een oplage van ca. 300 exemplaren. Hierin is veel te lezen over de diverse activiteiten binnen de vereniging. Verder verzorgt de werkgroep alle publiciteit rondom de activiteiten die op touw worden gezet. Dit resulteert in diverse berichtgevingen in de dag- en weekbladen, kabelkranten, radio en televisie.

Coördinator Peter Noy, telefoon: 0413-251691

WERKGROEP VRIJWILLIG LANDSCHAPSBEHEER UDEN

Deze werkgroep is een gezamenlijke activiteit van het I.V.N. en Vogelwacht Uden. Zij houdt zich bezig met behoud, herstel en ontwikkeling van kleine landschapselementen in de omgeving van Uden. Hiertoe worden o.a. wilgen geknot, elzensingels teruggezet en poelen gegraven. Tevens maakt het V.L.U. onderdeel uit van de Stichting Udense Kersenboomgaard. Zij onderhoudt een kersenboomgaard aan de Patrijsweg te Uden.

Coördinator Willem Peters, telefoon: 0413-252529

WERKGROEP JEUGDVOGELWACHT UDEN E.O.

De Jeugdnatuurgroep is een zelfstandige werkgroep binnen Vogelwacht Uden. Zij is bedoeld voor jongeren tussen de tien en vijftien jaar en heeft als doel de jeugd kennis te laten maken met alle facetten van de natuur. Een keer per maand op zaterdagmorgen trekt men het veld in om naar vogels te kijken, bomen te herkennen of paddenstoelen te zoeken. Men tracht het besef en waardering voor de natuur bij de jeugd te vergroten.

Coördinator Peter van de Braak, telefoon: 0413-253586

WERKGROEP SENIOREN.

Een actieve groep senioren binnen de Vogelwacht die iedere maandagmorgen in de Maashorst gaat wandelen voor het sociale contact maar ook om van de natuur (flora en fauna) te genieten. Daarnaast wordt assistentie verleend bij het maken van diverse soorten nestkasten en helpt men mee met de verschillende werkgroepen. Ook wordt ondersteuning verleend bij het uitvoeren van inventarisatiewerkzaamheden. De minimum leeftijd voor deelname is 55 jaar.

Coördinator Wil Verbossen, telefoon: 0413-268414

WERKGROEP NATUUR & MILIEU

Een gezamenlijke werkgroep met het IVN-Uden. Het doel van deze werkgroep is om natuur- en milieuplannen van bijvoorbeeld de Gemeente Uden of provincie te toetsen en van commentaar te voorzien. Kansen en bedreigingen op natuurgebied worden besproken en waar nodig actie ondernomen. Daarnaast wordt onder andere flora- en faunaonderzoek verricht in de verschillende natuurgebieden met als doel het geven van beheeradviezen.

Coördinator Joep van Lieshout (a.i.) telefoon: 0413-269153

Doe mee en meld je aan!

*Iedere werkgroep kan wel extra hulp gebruiken. **♂**Vele handen maken immers licht werk! Wanneer je interesse hebt om mee te doen of eerst meer informatie wilt hebben, neem dan telefonisch contact op met de desbetreffende werkgroepcoördinator. Zij staan je graag te woord (alvast bedankt)!*

Een presentatie van je eigen foto's of film

Al enige jaren biedt de Vogelwacht haar leden de mogelijkheid om hun eigen foto's of film te laten zien. Maar het wordt steeds moeilijker om aan voldoende deelnemers te komen. We weten

Beekjuffer (foto Jacques Raats)

niet waar dat aan ligt. Ligt het aan de organisatie of aan de leden die misschien denken dat de eigen foto's of films niet goed genoeg zijn? Als ik op onze website kijk naar de Fotogalerij dan zie ik hele mooie opnames van diverse leden. Die kunnen heel goed tijdens zo'n avond worden gepresenteerd. Je kunt er dan het nodige bij vertellen. Waarom je die opname op deze manier hebt gemaakt, wat je moet doen in de situatie, dat de vogel elk moment kan weg vliegen. Of als je meer tijd hebt, hoe je de compositie hebt bepaald. Op deze manier is er heel veel te vertellen over een opname die gelukt is, maar ook over een opname die je achteraf gezien anders had willen maken.

Aan de belangstelling van kijkers en luisteraars ligt het niet, want er zijn altijd flink wat leden aanwezig en die genieten er ontzettend van. Dit jaar hebben we al een avond achter de rug en er komen nog twee avonden aan: donderdag 21 november en donderdag 12 december. Geef je nu op als je mee wilt doen. Dan hebben we genoeg tijd om alles goed op een rij te zetten. Wie wil deze uitdaging aan gaan? We weten dat er genoeg leden zijn die foto's of films maken. Hopelijk kun je jezelf ervan overtuigen dat ook anderen jouw opnames graag willen zien. Het is leuk om met leden van de Vogelwacht naar je foto's te kijken. Zij weten uit ervaring dat het niet gemakkelijk is om iets goed in beeld vast te leggen. Zo kunnen we elkaar ook goede tips geven hoe iets anders of beter kan. Zij willen in ieder geval graag naar je opnames kijken en genieten van jouw werk.

Het is onze bedoeling dat de leden zelf deze avond met hun werk vullen en het kost wat tijd om alles voor te bereiden. We helpen je daar graag bij. Dus geef je op. Ik hoop dat mijn mailbox jaraats@kpnmail.nl vol loopt met berichten van enthousiaste leden die graag iets willen laten zien. Meld je aan en we maken er twee mooie avonden van! ☺

Jacques Raats

Sijs (foto Jacques Raats)

Vogelwacht - Winkel

Wilt u iemand verrassen met een op vogels georiënteerd cadeau? Of wilt u uw vogelkennis verbeteren met behulp van een goede gids?

Wellicht staat in onderstaande lijst iets van uw gading. Mocht er niets voor u bijzitten, kijk dan ook eens op de website van de Vogelwacht.

In onderstaand overzicht is aangegeven, welke artikelen wij in voorraad hebben:

Boeken en veldgidsen:

- 1-2-3- Natuurgidsen Vogels ú 10,00
- Arendsoog ú 12,00
- Creatief vogels fotograferen ú 17,00
- De dwergganzen van Anjum ú 17,00
- De grauwe klauwier ú 15,00
- De kiekendieven van het Oldambt ú 19,00
- Dieren fotograferen ú 17,00
- Erfvogels in beeld ú 3,50
- IJsvogels ú 15,00
- Kerkuilen ú 13,00
- Living on the edge ú 50,00
- Mus ú 12,00
- Nesten in beeld ú 3,50
- Nieuwe zakgids Vogels ú 12,00
- Tuinvogels in beeld ú 3,50
- Vogelherkenningskaart ú 4,00
- Uilen van Europa ú 35,00
- Veldgids Roofvogels ú 25,00
- Veldkijker, de natuur dichtbij ú 12,00
- Vogels, lichaamsbouw en gedrag ú 24,99
- Vogels over de vloer ú 17,00
- Vogels van Europa ANWB ú 25,00
- Vogels van maand tot maand ú 11,50
- Vogels voor elke dag ú 10,00

CD's en DVD's

- Cd's met vroege vogelzang 3 Nico de Haan, vogels van plas en moeras ú 10,00
- DVD Onze zwanen en wilde ganzen ú 17,00

Verrekijkers:

- Riemenstelsel voor kijker of fototoestel (Harness) ú 12,00

Andere artikelen:

- Vogelwacht Uden sticker (oude logo)..... gratis!
- Vogelwacht Uden sticker (nieuwe logo)..... gratis!
- Vogelwachtbadge (oude logo)..... ú 1,00
- Vogelwachtspeeldje (een ómustô voor leden, oude logo)..... ú 5,00
- Voederhuis..... ú 10,00
- Verjaardagskalender..... ú 5,00
- Klompje..... ú 3,00
- Opvangschaal vogelvoer..... ú 9,00

Werkgroep Vogelwacht-Winkel:

De medewerkers van de winkels zijn: Ria de Vent, Henk Arnoldussen, Bart Gras en Koos Doorten.

De winkel bevindt zich fysiek bij: Koos Doorten
Kruisstraat 13,
5388 CH Nistelrode
Telefoon: 0412-650180

Bestellingen via de website van Vogelwacht Uden: www.vogelwachtuden.nl en klik op óalgemeenô daar vind je de winkel.

Foto Rooijmans

www.fotorooijmans.nl

Markt 10 - 6021CD - Budel
tel. 0495-494890
h.rooijmans1@chello.nl

SWAROVSKI

Al vele jaren zijn wij het adres voor Swarovski verrekijkers, Spottingscopes en toebehoren.

Met gedegen advies en eindeloos geduld staan we u terzijde in uw keuze voor het juiste Swarovski produkt.

Een produkt dat beschouwd mag worden als de "Rolls Royce" onder de optiek. De "EL-serie" bijvoorbeeld wordt op 140 punten op kwaliteit gecontroleerd. Daardoor ontstaat een produkt waarop met een gerust hart 30 jaar garantie wordt gegeven (10 jaar bij spotting scopes)

SWAROVSKI

SWAROVSKI OPTIK DIGISCOPING

Dankzij de DCA, DCB en TLS800 gaat voor u de fascinerende wereld van SUPER-TELE-FOTOGRAFIE open.

Met gemak haalt u uw moeizaam te benaderen object 40,..50,..60 maal dichterbij. Vogels en wild fotograferen was nog nooit zo gemakkelijk.

Met 30 jaar ervaring in fotografie kunnen wij u uiteraard een schat aan informatie en adviezen verstrekken, waardoor goede resultaten meteen haalbaar zijn.

Het assortiment van Swarovski omvat meer dan 25 kijkers en telescopen.

Nobru
TECHNISCH PERSONEEL BV

Dé specialist voor technische functies

- **Opdrachtgevers** kunnen vacature(s) voorleggen aan Nobru waarna zij zich toelegt op het, binnen de gestelde termijn en budget, adequaat vervullen van de personeelsbehoefte.
- **Werkzoekenden** met een technische of technisch/commerciële achtergrond kunnen bij Nobru terecht voor advies en bemiddeling naar een duurzame baan bij een van haar opdrachtgevers.

De belangrijkste vakgebieden waarbinnen Nobru Technisch Personeel werkzaam is, zijn:
Elektrotechniek, Werktuigbouwkunde, Bouwkunde en Civiele Techniek.

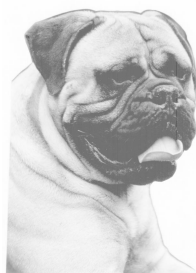
Nobru Technisch Personeel B.V.
Rondweg 73 (Poort van Uden)
Postbus 73
5400 AB Uden

Telefoon: 0413-243610
Fax: 0413-243615
E-mail: info@nobru.nl
Internet: www.nobru.nl

premium honden & katten voeders,

ZOËN KWALITEIT; ZO VOORDELIG !!

www.4feedt.nl

Onder andere in ons assortiment:

20 kg Senior krokant:	ú 34,00
20 kg Krokante brok:	ú 25,30
20 kg Superieur Kip & Rijst (Premium):	ú 31,50
20 kg Superieur Puppy brokjes:	ú 40,75
15 kg Superieur Lam & Rijst (hypoallergeen):	ú 27,75
20 kg Sensitive No Grain (hypoallergeen):	ú 43,30
10 kg 6-Mix kattenbrokjes:	ú 19,90

en vele andere soorten; ook alles in 10 kg verpakkingen

Gratis bezorgservice in Uden, Oss, Veghel, Nijmegen, Wijchen en omgeving!

U bent ook van harte welkom in onze winkel:
Honden & Katten Speciaalzaak 4FEEDT
Volkelseweg 26 - 5405 NA Uden

Kijk eerst op www.4feedt.nl voor de openingstijden!!

Meer informatie en VOORDELIG on-line shoppen (> 1.000 artikelen):

www.4feedt.nl

Of vraag een folder aan: 0413 - 266 398

Ideeën nodig voor in en om het huis?

Kom eens kijken en vraag
advies én alles voor een
voordelige prijs

U zoekt een goede hovenier?

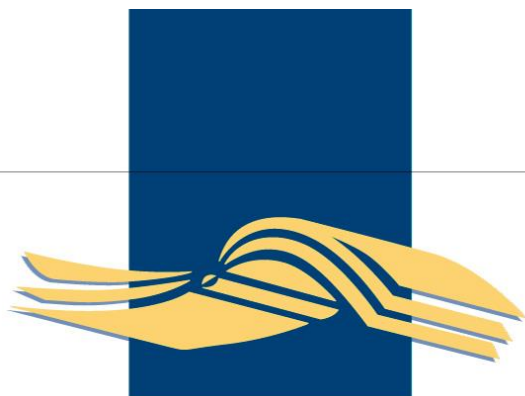
Die zijn vak verstaat en
kennis van zaken heeft?

**Laten we
kennismaken!**

Kijk ook eens op onze site.

GOORKENSWEG 1 - 5405 BV UDEN - 0413 - 26 10 78 - INFO@DEKLEUTER.NL - WWW.DEKLEUTER.NL

Voor boeken en tijdschriften gaat u naar:

Boekhandel Bert van der Heijden

Mondriaanplein 12, 5401 HX UDEN

Telefoon: 0413-260907

Internet: www.libris.nl

E-mail: bertheijden@libris.nl

Gordijnen
vloerbedekking
binnenzonwering
raamdecoraties
enz.

Neringstraat Oost 7-9
5401 GM Uden
Tel.: 0413-250510
Fax.: 0413-247210

www.vloerenraam.nl

Een huiscollectie Impressions;
een collectie met veel keus en
kwaliteit, speciaal voor u
geselecteerd en vervaardigd.
WELKOM

'De Bloemenkelder'

Botermarkt 7
5404 NV UDEN

Tel.: 0413-267988
Fax: 0413-257584

Onderdeel van The Florist Bloemen en Planten

Voor meer informatie:
www.theflorist.nl

Botermarkt 7, 5404 NV Uden, Tel.: 0413 - 26 79 88

Thuis in wonen

Atriensis B.V.
Pastoor Petersstraat 170-40
Postbus 842
5600 AV Eindhoven
Telefoon: 040-2367859
Fax: 040-2364278

E-mail: info@atriensis.nl
Webite: www.atriensis.nl

Th. Peters Machinale Timmerwerken

Het juiste adres voor kozijnen en trappen

Eisenhowerweg 22
5466 AC VEGHEL
Tel.: 0413-377744
Fax: 0413-354755

**Slagerij
Frans Knobbout**

Drossaard 12
5403 ET UDEN
tel: 0413-267354

*Wij bieden u met zekerheid het
beste rundvlees uit Nederland*

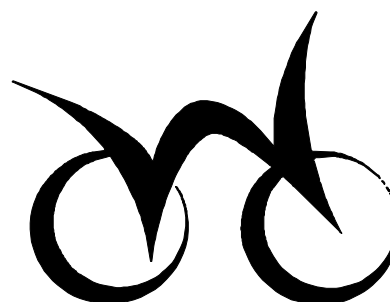
COCK ULAND de fietsenwinkel

**Drossaard 47
5403 ES Uden
Tel. 0413-267088**

**Duifhuizerweg 8 Tel. 0413 363785
5406 TB Uden Fax 0413 342047**

*Voor al uw agrarisch
loonwerk*

**Wim de Wilt
tweewielers**

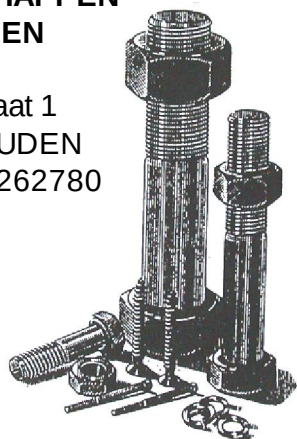
**Tweewielers Wim de Wilt v.o.f.
Kerkstraat 4, 5401 BE UDEN**

**Telefoon: 0413-262620
Telefax: 0413-255560
E-mail:
tweewielerswimdewilt@gmail.com**

snijders metaal

IJZERWAREN
GEREEDSCHAPPEN
METALEN

Kapelstraat 1
5401 EC UDEN
Tel.: 0413 - 262780

de Bruin

verzekeringen

**Een vertrouwd adres
voor al uw verzekeringen**

Velmolenweg 87, Uden • Telefoon: (0413) 330999
E-mail: info@debruin.nl • Internet: www.debruin.nl

HONDEN WASSERETTE IN ZEELAND

UNIEK IN DEZE REGIO!
DE HONDENWASSERETTE, DE PERFECTE
OPLOSSING VOOR IEDERE HONDENBEZITTER.
UW HOND WASSEN MET SHAMPOO,
ANTIVLOOIEN/TEKEN BEHANDELING EN
DAARNA DROOGFÖHNEN.
ALLES IN ÉÉN MOEITE EN GEEN ROMMEL
EN NATTIGHEID IN UW BADKAMER.
U KUNT 7 DAGEN PER WEEK TERECHT.

WILLEMSSEN
TUIN- EN PARKMACHINES
TANKSTATION
HONDENWASSERETTE

Kerkstraat 117
5411 CK Zeeland Nbr
Tel (0486) 45 21 15 www.tonnywillemsen.nl

WILLEMSSEN
TUIN- EN PARKMACHINES
TANKSTATION
HONDENWASSERETTE

Kerkstraat 117 - 5411 CK Zeeland Nbr - Tel (0486) 45 21 15 - www.tonnywillemsen.nl

- Verkoop van tuin- en parkmachines
 - Tuingereedschap
 - Berekening benodigdheden
 - Reparatie van tuin-en parkmachines
 - Slijpen van houtbewerking-gereedschap,
 - Veetondeuses scharen, messen, etc.
 - Levering en verkoop Shell/campinggas
 - Levering en verkoop petroleum/gasolie
 - 24uur Tamoil tankservice
- Altijd tanken via de betaalautomaat met 'n
bank/giro- of andere betaalcad

Graag tot ziens!

Openingstijden: Ma gesloten | Di t/m Do 8.00 - 18.00 uur | Vrij 8.00 - 20.00 uur | Za 9.00 - 16.00 uur

Hallo **JUMBO**

'DE BESTE SUPERMARKT VAN BRABANT'

Jumbo, Roland de Laak
Drossaard 14-18
5403 ET UDEN
Telefoon: 0413-267837

Foto de Vakman

**Echte foto speciaalzaak met
internet prijzen**

Marktstraat 10 - Uden
Telefoon: 0413-263695
E-mail: verkoop@fotodevakman.nl

foto.de
vakman
uden
wijchen

Marktstraat 10
5401 GH Uden
Spoorstraat 16
6602 AZ Wijchen

**Deskundig advies
lage prijzen**

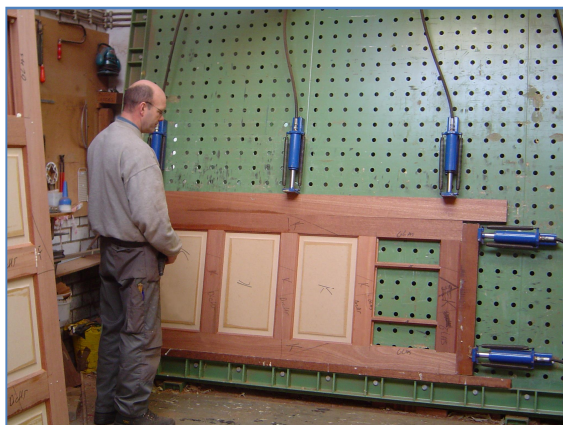
www.fotodevakman.nl

voor wie goedkoop een camera wil kopen....

Hans van den Heuvel Machinale Timmerwerken

*Voor al uw binnen- en
buitendeuren*

Leurke 2A
5427 EE BOEKEL
Tel.: 0492-323861
Fax: 0492-324013
Website: www.heuveldeur.nl

**Kom kijken,
ontdekken én spelen**

Kinderboerderij Groenhoeve Uden
Artillerieweg 3, 5403 PB UDEN
tel : 0413 - 250047

Open: ma- vrij vanaf 11 uur.
za en zo vanaf 13.30 uur.
Sluiting : zomer 17.00 uur.
Winter 16.30 uur.

www.kinderboerderij-uden.nl

